

ZBORNIK

9

sv. 1

IZ RIZNICE MULTIJEZIČKE VOJVODINE

*Jezik-kultura-društvo: sistem rodbinskih odnosa
u jezicima nacionalnih zajednica u Vojvodini*

**Pedagoški zavod Vojvodine
Filozofski fakultet
Novi Sad, 2014**

Izdavači:
Pedagoški zavod Vojvodine
Bulevar Mihajla Pupina 6/1
21000 Novi Sad
www.pzv.org.rs

Filozofski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu
Dr Zorana Đinđića 2
21000 Novi Sad
www.ff.uns.ac.rs

Recenzenti:

prof. dr Marina Puja-Badesku, Filozofski fakultet, Novi Sad
prof. dr Gordana Štasni, Filozofski fakultet, Novi Sad
prof. dr Vera Vasić, Filozofski fakultet, Novi Sad
prof. dr Snežana Gudurić, Filozofski fakultet, Novi Sad
prof. dr Mihaj Radan, Zapadni univerzitet, Temišvar
PhDr. Mira Nabelkova, CSc., Karlov univerzitet, Prag, Češka, Filozofski
fakultet, Odsek za slavističke i istočnoevropske studije
prof. dr Ištvan Černiko, Univerzitet u Berogovu, Ukrajina

Za izdavača:
Lenka Erdelj
Ivana Živančević Sekeruš

Grafička priprema:
Eled Černik

Štampa:
VERZAL 021, Novi Sad

Zahvaljujemo svim autorkama i autorima koji su svoje
lektorisane radove priložili za Zbornik.

Zbornik je štampan u okviru projekta Ministarstva prosvete,
nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije br. 178002
Jezici i kulture u vremenu i prostoru.

SADRŽAJ

PREDGOVOR: Svenka Savić	7
Svenka Savić i Danijela Radović: UPOTREBA I ZNAČENJE TERMINA ZA OZNAČAVANJE RODBINSKIH ODNOSA UČENIKA VIII RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE: SRPSKI JEZIK	13
Laura Spăriosu: CUNOAȘTEREA ȘI ÎNTREBUIŢAREA TERMENILOR DE RUDENIE LA ELEVII DE CLASA A VIII-A ÎN ȘCOLILE GENERALE DIN VOIVODINA	46
Фејса Михајло: УПОТРЕБА И ЗНАЧЕНС ТЕРМИНОХ ЗА РОДЗИНСКИ ОДНОШЕНЈА ШКОЛЯРОХ VIII КЛАСОХ ОСНОВНЕЙ ШКОЛИ У ВОЙВОДИНИ: РУСКИ ЈАЗИК	93
Aleksandrović Marija: ALAVA PALE NJAMURJA ANDE RROMANI ČHIB KATAR E SIKAMNE VIII KLASO FUNDOSKE ŠKOLAKE ANDE VOJVODINA: RROMANI ČHIB	129

PREDGOVOR

JEZIK - KULTURA - DRUŠTVO

Danas u istraživanjima jezika dominira interdisciplinarni pristup u okviru kojeg je pristup jeziku iz ugla kulture, društva i kognicije dominantan (Savić, 1993). Jezik u odnosu na kulturu i društvo nije nova interdisciplinarna orijentacija u jugoslovenskoj literaturi, ali su pomeranja unutar tih domena značajna tokom druge polovine XX veka u pravcu uključivanja više varijabli relevantnih za objašnjavanje međusobnih uticaja pomenutih polja (kao što je, na primer *rod*). Sistem termina za označavanje rodbinskih odnosa prividno je samo jezički fenomen, a u pitanju je prožimanje znanja iz različitih humanističkih naučnih disciplina (prava, istorije, lingvistike, komparativne književnost, narodne književnosti, leksikologije), kako konstatuje Tiškej u svom pregledu literature o terminima za rodbinske odnose u mađarskom jeziku iz dijahrone i savremene perspektive.

U kontekstu tih dvaju okvira umestile smo istraživanje o znanju i upotrebi termina za označavanje rodbinskih odnosa u jezicima koji su u upotrebi u Vojvodini. Cilj nam je bio da utvrdimo u kojoj meri učenici i učenice koji završavaju osnovno obrazovanje, (po)znaju termine za rodbinske odnose, kako bi podaci poslužili u građenju obrazovne jezičke politike za date uzraste. Hipoteza je bila da učenici i učenice koji završavaju osnovno obrazovanje u VIII razredu neće poznavati ukupan sistem termina za rodbinske odnose u maternjim jezicima, jer o tome ne uče kroz nastavni proces, a društvena i kulturna pozadina se u savremenom društvu menja u odnosu na prethodne decenije kada su u pitanju porodica, rodbina, srodstvo.

O sistemu termina za rodbinske odnose u jezicima nacionalnih zajednica u Vojvodini nije do danas pisano sveobuhvatno, pa je to bio razlog da se u ovom zborniku bavimo upravo tom jezičko-društveno-kulturnom problematikom.

U Vojvodini ne postoji poseban naučnoistraživački dugoročno osmišljen projekat posvećen sličnostima i razlikama različitih jezičkih pojava u različitim jezicima, ali postoje brojni radovi koji saopštavaju o jezičkim pojavama iz komparativne perspektive dvaju jezika (nekada triju) uglavnom u odnosu na jezik većinskog naroda. Zato smo pre

nekoliko godina počeli da istražujemo sličnosti i razlike među jezicima u Vojvodini istom metodologijom, s ciljem da afirmišemo određene interdisciplinarnе teorijske i metodološke novine koje mogu biti od koristi u praktičnom radu sa učenicima u osnovnim i srednjim školama, kao i u prevodilačkoj službi Skupštine AP Vojvodine. U tom nastojanju povezujemo jezik sa društvom i kulturom vojvođanskog prostora, odnosno polom i uzrastom onih čije jezičko ponašanje ispitujemo, kao važnim komponentama razumevanja značenja jezičkih pojava koje istražujemo istovremeno danas u šest jezika u Vojvodini. Fokusirale smo se na populaciju mladih – na učenike koji završavaju osnovno školovanje, iz uverenja da te generacije nose određene novine u jezičkoj upotrebi višejezičnog vojvođanskog prostora sa kojima treba računati u budućim politikama razvoja standardizacije tih jezika u vojvođanskom prostoru.

U 2011. godini smo se bavile sistemom muških i ženskih ličnih imena (nešto manje prezimenima) u jezicima u Vojvodini (videti *Zbornik 7*) i konstatovale da postoji dominantna tendencija davanja ličnih imena: ličnim imenom se osoba podjednako dobro može predstaviti u nacionalnoj zajednici koliko i u internacionalnoj.

U 2012. smo istraživale sistem oslovljavanja i pozdravljanja u jezicima u Vojvodini (videti *Zbornik 8*) i konstatovale takođe dominantnu tendenciju pozdravljanja: odabiraju se one lekseme koje signaliziraju demokratičniji odnos među sagovornicima, pored ustaljenih bitnih razlika (kao što su socijalni i konverzacioni status, poznatost, pol i dr.).

U 2013. smo odredile upotrebu i značenje termina za rodbinske odnose u jezicima u Vojvodini (*Zbornik 9*), s ciljem da pokažemo opštiје promene u jezicima koje se događaju u povezanosti sa promenama u savremenom društvu u Vojvodini, s vođenjem računa o kulturnoj pozadini svake nacionalne zajednice. Očekujemo da se i u ovoj jezičkoj problematici odražavaju tendencije uočene u društvenoj i kulturnoj matrici. U tom nastojanju smo rešavale i metodološka i teorijska pitanja istraživanja više jezika istom metodom, polazeći iz jednog teorijskog uverenja o drugosti.

Na početku konstatujemo da je terminologija za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa u jezicima u Vojvodini kompleksna, specifična, prepoznatljiva osobina datog jezika, kulture i društva. Sa druge strane konstatujemo da se ona samo sporadično obrađuje u postojećoj udžbeničkoj literaturi za pojedine razrede osnovne škole. Konstatujemo takođe za vojvođanski jezički i kulturni prostor nedostatak valjanih istraživačkih podataka kojima bi se pokazalo prožimanje jezika, s jedne strane, i načini obrazovnih politika kojima se prožimanje neguje, s druge strane.

Za jezik većinskog (srpskog) naroda postoji relativno obimna literatura o sistemu termina za rodbinske odnose u sinhronoj i dijahronoj

perspektivi u filologiji, etnologiji i antropologiji (Radojčić, 1965; Rakić, 1969; Vuković, 1980; Marjanović i Savić, 1982; Bjeletić, 1990; 1995; 1996). Samo sporadično se nalaze podaci o značenjima, nešto manje o konkretnim upotrebama u svakodnevnoj komunikaciji pripadnika i pripadnica različitih uzrasnih, polnih, obrazovnih grupa, iz sela i grada (ili predgrađa), i dijalekata, u prošlosti i danas. Međutim, za jezike nacionalnih zajednica u Vojvodini situacija je različita u tom smislu što je za neke (na primer, mađarski) literatura obimna i dostupna, dok za druge jezike ona potpuno izostaje (na primer, za rusinski i romski jezik) pa su istraživači saopštili prve rezultate upravo u Zborniku 9. To znači da ovakav pristup jezičkoj problematici iz društveno-kulturne perspektive na jezicima u Vojvodini istovremeno, otkriva prazna istraživačka polja u multijezičkom i multikulturnom vojvođanskom prostoru (za koji bismo mogli koristiti naziv *jezički savez*, analogno već ustaljenom terminu - balkanski jezički savez - koji se koristi da obeleži jedan specifičan jezički opseg pojava koje su rezultat međusobnih uticaja bugarskog, makedonskog, grčkog, srpskog i albanskog jezika na relativno malom prostoru Balkana). Počnimo dakle da posmatramo jezike nacionalnih zajednica u Vojvodini kao oblik jezičkog saveza, što je novina u ovom pristupu.

U istraživanju je osnovno polazište bilo da je *sistem* naziva za rodbinske odnose relativno kompleksan u svim odabranim jezicima, ali da se on u savremenom standardnom jeziku i društvu ne upotrebljava u punom obimu, pa govorimo o potencijalnim mogućnostima sistema i njegovoj stvarnoj ograničenoj *upotrebi* pripadnika maternjeg jezika na uzrastu okončavanja osnovnog obrazovanja. Vodimo računa o tome da je reč o sistemu za koji u literaturi postoji zaključak da odoleva uticaju sa strane i da pokazuje postojanosti i održivost jezičkog sistema. Upravo nas je interesovalo da ustanovimo odnos između upotrebe i (po) znavanja sistema termina za rodbinske odnose generacije budućih obrazovanih pripadnika u odabranim maternjim jezicima.

Hipoteza je bila da učenici i učenice svih odabranih jezika podjednako (ne)poznaju i podjednako (ne)koriste (manje ili više) bazične termine za rodbinske odnose na odabranom uzrastu kada se njihovo jezičko obrazovanje u dobroj meri zaokružuje. Da bismo pokazale kompleksnost istraživanja ove pojave odredile smo tri nivoa poznatosti: 1. bazični termini čija se značenja znaju i koriste; 2. periferni - za koje se zna da pripadaju sistemu rodbinskih odnosa, ali se ne koriste; 3. onih čiji se značenje i upotreba sasvim ne poznaje. Odredile smo skalu poznatosti na kojoj klasifikujemo termine (sasvim poznati, prilično poznati, prilično nepoznati, sasvim nepoznati termini). Ako postoji sistem, ali se ne upotrebljava u celosti, valja objasniti kako shvatamo odsustvo jezičke upo-

trebe. Ako o istoj jezičkoj pojavi izlažemo podatke iz istog vremenskog segmenta (u 2014. godini), za istu uzrasnu grupu (VIII razred osnovne škole) za dve polne skupine (učenice i učenike) u više tipoloških različitih jezika (s jedne strane su flektivni, iz indoevropske pozadine: srpski slovački, rusinski, rumunski, a sa druge aglutinativni: mađarski) možemo dobiti podatke o opštijim procesima u jezicima danas. Pokazuje se da odabrani jezici u dve velike tipološke grupe, imaju različit inventar rodbinskih termina u standardnoj jezičkoj upotrebi. U Tabeli 1. su dati ukupni podaci za 6 jezika o broju termina i broju učenika.

Jezič	Srpski	Mađarski	Slovački	Rusinski	Rumunski	Romski
Broj termina	65	65	60	64	43	37
Broj učenika	98 (46F:52M)	50 (25F:25M)	50 (25F:25M)	50 (25F:25M)	50 (25F:25M)	35 (18F:17M)

Ukupno je 333 učenika i učenica učestvovalo u istraživanju u šest odabranih jezika, što nije mali broj ako se ima na umu brojnost učenika i učenica toga uzrasta odabranih nacionalnih zajednica u Vojvodini (na primer, za romsku zajednicu nije moguće objediniti ukupan broj učenika i učenica u jednom mestu u VIII razredu, budući da ih je ukupno malo na tom uzrastu u tom razredu).

Rezultati empirijskog istraživanja pokazuju istu tendenciju za odabranu uzrasnu grupu – učenici završnog razreda osnovnog obrazovanja poznaju (uglavnom) bazični inventar termina koji označavaju najužu porodicu do prvog stepena srodstva (*otac, mati, baba, deda, sin, kći, unuk, brat, sestra, roditelj, ujak, ujna, stric, strina, tetka, teća*). Za te termine često koriste više različitih leksema. Obrazloženje je u promeni porodičnog života nuklearne porodice, izostaju dalji rođački i srodnički susreti. Tako dobijamo podatke o međuzavisnosti društvene i jezičke prakse. S druge strane, kulturna tradicija čuva od “zaborava” isto to jezičko blago, taj stabilni sistem jezičkih jedinica, ali za sada ne postoji način da se ono i usvoji kod mlađih generacija. Gde učenici treba da uče o “drugima” u svojoj rodbinskoj liniji? Zato učenje o terminologiji srodnika i rođaka možemo ovde teorijski odrediti iz teorije “drugosti” - o onima koji su sa nama jedna srodnička zajednica. Unošenjem novog teorijskog pogleda, ukazujemo na jezičke sličnosti na materijalu srodničke terminologije.

Posebno je pitanje kome naši istraživački podaci mogu koristiti. Pre svega nastavi maternjeg jezika u osnovnim školama. Zato smo u preliminarnom istraživanju pregledale postojeće udžbenike maternjeg jezika za VIII razred i konstatovale da u njima (ali ni u onima iz prethodnih

razreda), nema sistematskog nadograđivanja terminologije srodstva kao dela leksičkog blaga maternjeg jezika, pa zaključujemo da je sistem rodbinskih odnosa znanje doneto u instituciju škole iz porodične (privatne) sredine jedini materijal koji se dalje institucionalno ne nadograđuje.

U udžbenicima za *srpski jezik* namenjen učenicima kojima to nije maternji, postoje detaljnija objašnjenja značenja termina za rodbinske odnose i oni se uče kroz jezičku praksu u institucijama, jer je u mađarskom jeziku, na primer, drugačiji sistem i učenici ga ne mogu poistovetiti sa onim u srpskom jeziku. Podaci iz ovog udžbenika su dobar empirijski materijal za promišljanje o inventaru termina za srodnike koji bi trebalo da znaju oni koji uče srpski kao strani jezik (a kojima je maternji neki od svetskih jezika). U tom pogledu podaci iz našeg istraživanja mogu dobro poslužiti za moguću listu termina koju (preliminarno) možemo odrediti bazičnom. Podaci ovog tipa otvaraju novo pitanje. Šta je *podrazumevano znanje* u maternjem jeziku na osnovu kojeg je moguća komunikacija posredovana udžbenikom u maternjem jeziku i u jezicima koji se uče uz maternji (strani ili jezik društvene sredine)? U udžbenicima srpskog jezika namenjenim (odraslim) strancima (Alanović i dr., 2006) terminima za rodbinske i srodničke odnose se poklanja značajna pažnja, budući da iz ovog udžbenika uče srpski jezik stranci čiji je maternji jezik različit od srpskog i po tipološkoj i po kulturnoj pozadini. Tako naš istraživački podatak da u odabranim jezicima učenici uglavnom koriste i znaju značenje bazičnog inventara srodničkih odnosa, može dobro poslužiti za sačinjavanje udžbeničke literature za strance.

Pored navedenih koristi iz empirijskih podataka ovde iznetim, važno je istražiti i vrednost timskog rada istraživačica i istraživača kojima je maternji jezik različit, što uvek donosi nova viđenja ne samo jezičkog materijala, nego i pogleda samih istraživača na prikupljen empirijski materijal u istraživanju. Stvoreno je dragoceno međujezičko iskustvo za dalji rad na višejezičnim pitanjima u Vojvodini, uslovljeni društvom i kulturom.

Zahvaljujem se timu istraživača, učenicima koji su pristali da popune upitnike i nastavnicima koji su nam u tome pomagali.

Novi Sad, 31. 12. 2014.

Svenka Savić

LITERATURA

- Alanović, Milivoj i dr. (2006). *Naučimo srpski 2 (Let's learn Serbian 2)*. Univerzitet u Novom Sadu. Odsek za srpski jezik i lingvistiku. Novi Sad.
- Kay, Paul (1977). Constants and variables of English kinship semantics. In R. W. Fasold and R. W. Shuy (eds.). *Studies in Language Variation*. Georgetown University Press.
- Marjanović, Ana i Svenka Savić (1982). Usvajanje i razumevanje termina za označavanje rodbinskih odnosa kod školske dece. *Prilozi proučavanju jezika*. Institut za južnoslovenske jezike. Filozofski fakultet u Novom Sadu. Novi Sad. 27-32.
- Savić, Svenka (1993). *Diskurs analiza*. Filozofski fakultet. Novi Sad.
- Vuković, Gordana (1980). Nazivi za obeležavanje srodnika: na materijalu srpskohrvatskog, slovačkog, mađarskog i nemačkog jezika. *Kontrastivna jezička istraživanja. I simpozijum*. Filozofski fakultet. Novi sad. 253-265.
- Добрић, Наташа (2009). *Учимо српски 2*. Српски као нематерњи језик за други разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике.
- Добрић, Наташа и Маја Живковић (2011). *Српски као нематерњи језик за трећи разред основне школе. Радна свеска уз читанку „Чаролија речи”*. Београд: Завод за уџбенике.
- Добрић, Наташа и Гордана Штасни (2012). *Српски као нематерњи језик за четврти разред основне школе. Радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг”*. Београд: Завод за уџбенике.
- Добрић, Наташа, Душанка Звекић Душановић и Гордана Штасни (2010). *Плетиво од речи. Читанка за 6. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Звекић-Душановић, Душанка, Наташа Добрић, Гордана Штасни (2008). *Српски као нематерњи језик за 6. разред основне школе. Радна свеска уз читанку „Плетиво од речи”*. Београд: Завод за уџбенике.
- Звекић Душановић, Душанка, Наташа Добрић, Гордана Штасни (2009). *Српски као нематерњи језик. Радна свеска за 7. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Штасни, Гордана, Наташа Добрић и Душанка Звекић Душановић (2014). *Српски као нематерњи језик. Српска књижевност и језик за 1. разред гимназије, четворогодишњих и трогодишњих средњих стручних школа*. Београд: Завод за уџбенике.

Svenka Savić

Univerzitet u Novom Sadu
svenka@eunet.rs

Danijela Radović

Pedagoški zavod Vojvodine
stanojevicd@yahoo.com

UPOTREBA I ZNAČENJE TERMINA ZA OZNAČAVANJE RODBINSKIH ODNOSA UČENIKA VIII RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE: SRPSKI JEZIK

Sažetak¹

Literatura o terminima za označavanje rodbinskih (i srodničkih) odnosa u srpskom jeziku je relativno obimna kada uzmemo u obzir različite discipline u okviru kojih se istražuje tokom poslednja pola veka, a naročito u domenu nauke o jeziku i etnologije (Radojičić, 1965; Rakić, 1969; Vuković, 1980; Bjeletić, 1990; 1994; 1995; 1996). Istraživački podaci su sakupljeni iz različitih izvora: iz rečnika srpskohrvatskog jezika, iz narodnih umotvorina, zatim, na osnovu upitnika i anketa uglavnom odraslih osoba kojima je srpski jezik maternji, a u okviru terenskih istraživanja u pojedinim mestima u Srbiji i van nje gde živi srpsko stanovništvo. U podacima je broj termina različit, zavisno od ograničenja koja su postavljena (standardni jezik ili dijalekatski regioni). Samo je jedno istraživanje o procesu usvajanja tih termina tokom odrastanja dece od predškolskog do nižeg osnovnog uzrasta pa tako imamo podatke i o postepenom usvajanju sistema (Marjanović i Savić, 1982). Opšti je zaključak da je sistem termina za označavanje rodbinskih odnosa u srpskom jeziku bogat i kompleksan, da je relativno stabilan (nepromenljiv) pod uticajem drugih jezika sa kojima je u kontaktu. Stoga je preporuka da sistem za obeležavanje rodbinskih odnosa može da posluži kao dobar pokazatelj stepena asimilacije u drugi jezički sistem, jer u sredinama u kojima je srpsko stanovništvo manjinsko, sistem podleže određenim promenama, kako u istorijskoj tako i u savremenoj perspektivi.

Cilj ovog rada je da utvrdimo u kojoj meri učenici i učenice završnih razreda osnovne škole poznaju i koriste termine za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa. Pretpostavljamo da će učenici: 1. znati bazični inventar termina za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa u maternjem jeziku; 2. da se odgovori neće razlikovati po polu; 3. da će frekvencija upotrebe nekih termina za obeležavanje daljih rodbinskih i srodničkih odnosa biti mala. Empirijski materijal prikupljen je pomoću upitnika koji se sastojao iz tri grupe pitanja za 65 termina za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa. Uku-

---

¹ Zahvaljujemo učenicima i učenicama i mr Mariji Tir Borlja iz OŠ „Prva vojvodanska brigada“ u Novom Sadu na pomoći prilikom popunjavanja upitnika.

pono je anketirano 98 učenika (52 učenika i 46 učenica), koji završavaju osnovnu školu na srpskom jeziku u gradu Novom Sadu (školske 2014/15. godine). Analiza prikupljenih odgovora pokazuje: 1. da učenici i učenice znaju bazični inventar za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa u maternjem jeziku; 2. da se odgovori učenika ne razlikuju po polu; 3. da, iako veliki broj učenika i učenica poznaje bazični inventar rodbinskih i srodničkih termina, upotreba istih nije zastupljena u velikoj meri, a frekvencija upotrebe kod obe grupe ispitanika nije u korelaciji sa poznavanjem termina; 4. da je definisanje značenja ovih termina uglavnom objektivno, a ne iz ličnog ugla ili iz ugla "drugog". Možemo zaključiti da završavajući osnovno školovanje na srpskom jeziku, učenici imaju komandu nad sistemom rodbinskih i srodničkih odnosa i relacijama u okviru njega. Preporuka je da se ovaj vid leksičkog blaga sistematski neguje u školskom okruženju, pre svega u udžbenicima (maternjeg jezika, poznavanja prirode i društva).

Ključne reči: termini za označavanje rodbinskih odnosa, srpski jezik, učenici osnovne škole, pol, Vojvodina

1.0. UVOD

Na osnovu do sada objavljene literature u srpskom jeziku, konstatujemo da je terminologija za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa specifična, kompleksna i prepoznatljiva osobina srpskog jezika i kulture koja se nedovoljno obrađuje u postojećoj udžbeničkoj literaturi za pojedine razrede osnovne škole iz predmeta maternji jezik i poznavanje prirode i društva. Ako izostaje u instituciji škole negovanje znanja o tom delu leksičkog blaga, gde onda učenici stiču znanje o terminima za rodbinske odnose kao dela kulturne pozadine?

Za vojvođanski jezički i kulturni prostor konstatujemo nadalje nedostatak valjanih istraživačkih podataka kojima se dokazuju samostalnost srpskog jezika kao većinskog, ili prožimanje sa ostalim jezicima nacionalnih zajednica kao dela šireg kulturnog i jezičkog prostora. U kontekstu tih dvaju okvira sprovedi smo istraživanje o upotrebi termina za označavanje rodbinskih odnosa sa učenicima kojima je maternji jezik srpski od kojih se očekuje da imaju osnovno znanje iz strukture i upotrebe jezika završavanjem osnovnog obrazovanja. Od mnogobrojnih radova o sistemu termina za obeležavanje rodbinskih odnosa u srpskom jeziku izdvajamo nekoliko iz filologije, antropologije, etnologije da pokažemo prirodu sistema.

Radojičić (1965) kao filolog, pokazuje da je sistem rodbinskih odnosa raznovrstan: navodi podatak da je ukupno 219 različitih termina za 119 raznih rodbinskih kategorija i fokusira se na bogatstvo sinonima za jedno značenje termina. Bogatstvo rodbinskih termina autor dovodi u vezu sa načinom organizovanja života u zadrugama kao osnovnom obliku društvenog života u dužem vremenskom periodu među srpskim stanovništvom. Lista i broj termina ima veze sa osnovnim empirijskim materijalom iz kojega je autor odabirao termine (uglavnom iz narodnih

umotvorina). Važna je autorova konstatacija da je jezički sistem termina za rodbinske odnose otporan na uticaje iz jezika u okruženju (mađarski, rumunski, bugarski), a konstatuje samo delimičan upliv iz nemačkog i turskog jezika u određenim istorijskim periodima.

Rakić (1969) kao etnolog, detaljnije predstavlja sistem ne samo u standardnom jeziku nego uzima u obzir i dijalekatske varijante, pa konstatuje da je sistem veoma razgranat i da se dobro čuva. A kada se fokus istraživačke pažnje prenese na sisteme termina rodbinskih odnosa u nekoliko jezika i poredi sa srpskim u okruženju, pokazuju se neke specifičnosti, o kojima nadalje govori i *Vuković* (1980).

Vuković (1980), kao leksikološkinja, detaljnije poredi nazive za obeležavanje srodnika na materijalu srpskohrvatskog, slovačkog, mađarskog i nemačkog jezika u želji da ustanovi „koji su to elementi, prisutni u samom sistemu za obeležavanje rodbinskih odnosa u srpskohrvatskom jeziku, uticali da se taj sistem održi uglavnom u svom punom obliku do danas, a takođe i to koji su vanjezički faktori doprineli očuvanju pomenutog sistema“ (str. 260). Koristi dva tipa empirijskog materijala: 1. iz rečnika 2. na osnovu ankete sprovedene među relativno malim brojem odraslih izvornih govornika u Novom Sadu tokom 1968. godine. Autorka je odabrala relativno specifičan inventar termina: ukupno 50 za krvno srodstvo po muškoj i ženskoj liniji i za odnose proizašle iz bračnih veza (svojte). Autorka uzima u obzir samo forme „po uzlaznoj i silaznoj direktnoj liniji do *dede* i *babe*, odnosno do *unuka* i *unuke*“ (str. 253) a izostavlja dijalekatske oblike za rodbinske odnose, zatim hipokorističke i deminutivne. „Izostavljeni su svi nazivi koji imaju užu teritorijalnu rasprostranjenost, a pojavljuju se kao strane reči pored naših domaćih leksema za obeležavanje iste rodbinske relacije (na primer: *amidža*, *daidža*, pored *stric* i *ujak*, *neput* pored *nećak* i sl.)“ (str. 253). Vidimo da je autorka odabrala suprotan cilj od *Radojičića* (1965) koji je tragao za sinonimima jednog termina, dok ona traga za (jednom) standardnojezičkom formom kako bi formirala (ograničen) uzorak termina za poređenje 4 navedena jezika (str. 254), polazeći od srpskohrvatskog kao najkompleksnijeg (49 formi), preko slovačkog (28 kategorija za 33 različite leksičke realizacije) i mađarskog (22 kategorije za 28 različitih leksema) do nemačkog jezika (18 kategorija sa oko 50 leksičkih jedinica). Poredeći sisteme međusobno, autorka konstatuje da ima samo nekoliko termina pozajmljenih u srpskom jeziku (iz mađarskog *šogor/šogorica*), tačnije iz nemačkog, a preko mađarskog, o čemu govore pre nje *Radojičić* (1965) i posle nje *Bjeletić* (1996). Konstatuje da se dosledno sprovode forme po očevoj i majčinoj liniji, što je bilo važno u prošlosti iz zakonodavnih razloga (u odnosu na dete sa majčine i očeve strane). *Vuković*, kao i *Radojičić* (1965), *Rakić* (1969) i *Bjeletić* (1990), konstatuje bogatstvo

leksičkih razlika (sinonima) unutar jedne kategorije u srpskom jeziku, kao i u drugim odabranim jezicima, i zaključuje: „Možda je bogatstvo leksičkih realizacija unutar pojedinih kategorija i doprinelo tome da se uprkos gubljenja pojedinih leksema, uprkos uprošćavanja inventara leksičkih jedinica iz ove tematske skupine ili pak njihovoj teritorijalnoj podvojenosti, ovaj sistem ipak u osnovi očuva“ (str. 261). Na primer, za rodbinske odnose preko bračnih veza ustanovljava „dvostruko obeležavanje takvih srodnika: jedanput po ženskoj, drugi put po muškoj liniji: na primer, *svastić/pašanče, jetrvić/ deverčić*“ (str. 262).

Za naše istraživanje u 2014. godini važan je zaključak autorke da bi se spisku od 50 odabranih leksema mogle staviti zamerke „da stvarno ne funkcioniše u svakodnevnoj komunikaciji“, što je bila osnova za našu hipotezu o ograničenom broju termina koje učenici na kraju osnovnog obrazovanja koriste aktivno, ili čije značenje nedovoljno znaju u gradskoj sredini kakva je Novi Sad (drugi grad po veličini u Srbiji) danas (u 2014. godini).

Drugu vrstu materijala Vuković dobija na osnovu sprovedene ankete – ukupno 36 ispitanika, različite starosti: „najmlađi ispitanici spadali su u grupu srednjoškolaca i studenata“, a jedan broj anketiranih je bio iz seoske sredine, mahom iz okoline Novog Sada, različitog stepena obrazovanja (mada su dominirali oni sa visokim obrazovanjem). Ispitivanje se odvijalo tako što je „anketiranima autorka dala spisak sa opisnim formama rodbinskih kategorija, uz uputstvo da za svaku datu kategoriju navedu naziv koji poznaju“. I sama konstatuje da bi rezultati ankete bili nešto drugačiji „da se od ispitanika tražilo da navedu nazive koje upotrebljavaju ili kojima se koriste u direktnom oslovljavanju“ (str. 265), što će biti predmet našeg interesovanja (Marjanović i Savić 1982). Ovo je istraživanje važno zbog uporednih podataka iz srpskog jezika sa drugim jezicima, koji su pokazali određene sličnosti u osnovnoj tendenciji: sistem se koristi u bazičnom inventaru, dok se značajan broj termina ili ne koristi, ili se opisno koristi, ili im se ne zna značenje. Ovaj podatak je bio važan za istraživanje koje smo pokrenuli trideset pet godina kasnije u istom gradu sa učenicima VIII razreda, o kojem ovde saopštavamo osnovne rezultate.

Bjeletić (1990), kao filološkinja, u dužem vremenskom periodu bavi se pitanjima sistema za rodbinske odnose detaljno u srpskom jeziku, uključujući i temu pozajmljivanja termina iz drugih jezika u srpskom, i kod Srba u drugom jezičkom okruženju (u Rumuniji). Konstatuje za govore dva srpska sela u Rumuniji (Ivanda i Radimnja) „koji se razvijaju u srpskom okruženju, čuvaju tradicionalnu terminologiju i razvijen sistem rodbinskih termina odolevajući, bar u ovom domenu, uticajima sa strane“ (str. 397). Ali u dva mesta (Svinica i Krašovani) „koji žive izolo-

vano, okruženi nosiocima rumunskog jezika, podležu njegovom uticaju, pa njihova rodbinska terminologija obiluje rumunizmima, a i sam sistem ide u pravcu uprošćavanja” (str. 398). Autorka zaključuje da „rodbinska terminologija kao sloj leksike koji najduže odoleva stranim uticajima, može da posluži kao dobar pokazatelj stepena asimilacije” (str. 398) stanovništva u tuđem okruženju (u okruženju „drugih”). To je jedan od razloga zbog kojeg smo odabrali sistem rodbinskih odnosa da istražujemo u vojvođanskom ‚prirodnom eksperimentu’, na leksičkom nivou, da ispitamo odolevanje sistema u jezicima nacionalnih zajednica u Vojvodini učenika na adolescentskom uzrastu.

Bjeletić (1996) nadalje istražuje pojavu pozajmljenica u sistemu rodbinskih odnosa srpskog jezika, iz mađarskog i nemačkog jezika, i zaključuje da je „važno ustanoviti kako su se integrisale u sistem jezika primaoca, u konkretnom slučaju – u sistem terminologije srodstva. To je moguće ostvariti samo analizom kompletnog korpusa rodbinskih naziva pri čemu se utvrđuje mesto pozajmljenice u sistemu i njen eventualni uticaj na izmenu sistema” (str. 205).

Možemo zaključiti za sve autore i autorke da su se bavili sistemom rodbinskih odnosa uzimajući u obzir različiti inventar termina, shodno cilju istraživanja (neki uključuju sve sinonimske oblike, drugi ih uzimaju samo iz standardnog jezika), pa nije jasno koliki je stvarni obim jedinica celog sistema. Nadalje, koriste različite empirijske materijale: iz rečnika, iz narodnih umotvorina (pesama i pripovedaka), delimično na osnovu anketiranja odraslih izvornih govornika srpskog jezika različitog uzrasta, pola i obrazovanja (što može imati uticaja na znanje i upotrebu tih termina). Kako se usvajaju termini za rodbinske odnose od detinjstva do adolescencije bavili su se pre više od tri decenije samo Marjanović i Savić (1982) iz psiholingvističke perspektive, a ponovile su takvo istraživanje u Crnoj Gori za predškolski i osnovnoškolski uzrast Janjušević (2010) i Delibašić (2014) i dobili slične podatke.

Marjanović i Savić (1982), kao psiholingvistkinje, konstatuju da se može govoriti o bazičnom i perifernom sistemu, od kojih se bazični usvaja relativno rano – već na predškolskom uzrastu, budući da ti termini označavaju osobe iz najuže porodice do prvog stepena srodstva (ukupno 16), a periferni sistem predstavljaju termini koji (uglavnom) označavaju dalji stepen srodstva („druge” iz detetove rodbine). Za osnovnoškolski uzrast autorke konstatuju za mlađi osnovnoškolski uzrast (do IV razreda) da učenici poznaju i upotrebljavaju bazične termine, ali da ih teško definišu po značenju. Zaključak je da učenici poseduju znanje o terminima za rodbinske odnose i da su to znanje stekli u privatnoj sferi. Ne postoje podaci da se o ovim terminima detaljnije uči u školi u okviru maternjeg jezika ili nekog drugog predmeta na istom tom uzrastu. Zato

sa jedne strane treba proučiti šta je to što učenici donose kao znanje iz porodice u školu, iz privatne sfere u javnu, a šta je to što treba da nauče u javnoj, školskoj sferi i prenesu u privatnu.

2.0. CILJ

Cilj ovog rada je da utvrdimo u kojoj meri učenici i učenice završnih razreda osnovne škole poznaju i koriste termine za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa po sopstvenom kazivanju. Pretpostavljamo da će učenici i učenice završnih razreda osnovnih škola: 1. znati bazični inventar termina za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa u maternjem jeziku; 2. da se odgovori učenika i učenica neće razlikovati po polu; 3. da će frekvencija upotrebe nekih termina za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa biti mala ili će potpuno izostajati; i da će definisanje značenja ovih termina biti objektivno.

3.0. METOD ISTRAŽIVANJA

U pilot istraživanju koje je sprovedeno na početku školske 2014/15. godine učestvovali su učenici i učenice OŠ „Prva vojvođanska brigada“ u Novom Sadu. Odgovore na upitnik² (detaljnije Dodatku 1.) dalo je 98 učenika (52 učenika i 46 učenica) VIII razreda. Popunjavanje upitnika (Marjanović i Savić 1982) odvijalo se za vreme jednog školskog časa.

U upitniku su se za 65 termina tražili odgovori: *Da li si čuo/la za...?*, *Šta je značenje...?*, *Da li koristiš...?*. Odgovori su raspoređeni na skali poznatosti u 4 grupe: sasvim poznati (86-100%), prilično poznati (51-85%), prilično nepoznati (16-50%) i sasvim nepoznati (0-15%). Odgovori učenika i učenica koji se odnose na definisanje značenja termina podelili smo u tri kategorije: definisanje srodstva *iz lične perspektive* („srodstvo u odnosu na mene“); određivanje u odnosu na nekog „*dругог*“ i *objektivno* određivanje.

4.0. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultate izlažemo prema polu kako bismo ustanovili (ne) postojanje polnih razlika.

4.1. Analiza prikupljenih odgovora koje su dale učenice (46). U kategoriju *sasvim poznati termini* svrstale smo ukupno 35 (54%) termina: *otac* (46), *mati* (46), *deda* (46), *baba/baka* (46), *unuk* (46), *unuka* (46),

² Upitnik sadrži i neke nazive koji izlaze iz uže shvaćenog sistema za obeležavanje srodničkih odnosa.

sin (46), *ćerka/kći* (46), *brat* (46), *polubrat* (46), *sestra* (46), *praded*a (45), *prababa* (45), *polusestra* (45), *stric/strina* (45), *ujak/ujna* (45), *tetka/tetak* (45), *roditelj* (45), *svekar/svekrva* (45), *očuh* (45), *prapradeda* (44), *praprababa* (44), *maćeha* (44), *zet* (44), *ujna* (44), *praunuk* (43), *prapraunuka* (43), *rođak* (43), *strina* (43), *teća/tetak* (43), *tašta* (42), *sestrić* (40), *sestričina* (40), *ćika* (40), *snaha* (40). Poznatost termina nije uvek u korelaciji sa upotrebom termina, što potvrđuju odgovori dobijeni na pitanje *Da li koristiš reč?*. Samo 6 termina (*polusestra* (46), *baba/baka* (45), *deda* (44), *sestra* (42), *brat* (40), *roditelj*(40)) koristi više od 86% učenica. Kategorija **prilično poznati termini** je gotovo četiri puta manja od kategorije sasvim poznatih termina i sadrži ukupno 10 (15%) od ukupnog broja ispitivanih termina: (*tast* (39), *dever* (39), *nećak* (37), *nećaka* (36), *svastika* (32), *brat(an)ić* (31), *pobratim* (31), *zaova* (31), *sinovac* (28), *sinovica* (26)). Prilično poznati termini se najčešće ne koriste (41 – 78%). U kategoriju **prilično nepoznati termini** može se svrstati 9 (14%) od ukupnog broja ispitivanih termina: *bratičina* (23), *šurak* (23), *posestrima* (20), *sinovičić* (10), *stričević* (10), *tetkić* (10), *ujaković* (9), *sinovična* (8), *šurnjaja* (8). **Sasvim nepoznati termini** su samo 3 (5%) od ukupnog broja ispitivanih: *pašenog* (5), *bratućed* (4), *prvobratućed* (1).

4.1.1. Odgovori učenica dobijeni u delu upitnika koji se odnosi na značenje termina za označavanje rodbinskih i srodničkih odnosa pokazuju sledeće. Od 85 do 100% učenica nije znalo značenje sledećih 10 termina (15%): *bratućed* (100%), *prvobratućed* (100%), *pašenog* (100%), *sinovična* (98%), *sinovičić* (98%), *šurnjaja* (98%), *ujaković* (96%), *tetkić* (91%), *stričević* (91%), *šurak* (85%). Od 65 do 80% učenica nije znalo značenje sledećih 9 termina (14%) od ukupnog broja: *zaova* (80%), *posestrima* (78%), *sinovica* (78%), *sinovac* (78%), *svastika* (76%), *bratičina* (72%), *brat(an)ić* (67%), *pobratim* (65%), *nećak* (65%). Od 46 do 63% učenica nije znalo značenje sledećih 7 termina (11%): *nećaka* (63%), *snaha* (61%), *sestrić* (57%), *sestričina* (54%), *ćika* (46%), *tast* (46%) i *dever* (46%).

4.2. Analiza prikupljenih odgovora koje su dali učenici (52) pokazuju sledeće rezultate. Od ukupnog broja ispitivanih termina, 34 (52%) su **sasvim poznati termini**: *otac* (52), *mati* (52), *deda* (52), *baba/baka* (52), *unuk* (52), *unuka* (52), *praded*a (52), *prababa* (52), *stric/strina* (52), *sin* (51), *ćerka/kći* (51), *brat* (51), *sestra* (51), *rođak* (51), *tetka/tetak* (51), *ujak/ujna* (51), *roditelj* (51), *praunuk* (50), *ujna* (50), *prapradeda* (49), *praprababa* (49), *strina* (49), *teća/tetak* (49), *polubrat* (48), *sestrić* (48), *zet* (48), *nećak* (47), *nećaka* (47), *sestričina* (46), *ćika* (46), *svekar/svekrva* (46), *tašta* (46), *prapraunuka* (45), *očuh* (45). Poznatost termina nije uvek u korelaciji sa upotrebom termina, što potvrđuju odgovori dobijeni na pitanje *Da li koristiš reč?*. Samo termine *deda* (47), *baba/*

baka (46), koristi više od 88% učenika. Četvrtina ispitivanih termina, 13 (20%) su **prilično poznati termini**: *maćeha* (44), *tast* (43), *snaha* (43), *dever* (42), *sinovac* (40), *pobratim* (40), *polusestra* (35), *brat(an)ić* (35), *sinovica* (34), *svastika* (33), *zaova* (30), *bratičina* (29), *šurak* (27). Prilično poznati termini se najčešće ne koriste (46 – 87%), a najfrekventniju upotrebu ima termin *dever* koji se koristi u 33% slučajeva. **Prilično nepoznati termini** su ukupno 8 (12%): *sinovičić* (26), *sinovična* (25), *stričević* (20), *tetkić* (18), *posestrima* (17), *ujaković* (14), *šurnjaja* (13), *pašenog* (11). Prilično nepoznati termini se ne koriste u opsegu od 83 do 92%. **Sasvim nepoznati termini** su 2 (3%): *bratučed* (6), *prvobratučed* (4). Ove termine ne koristi 88% učenika, da ih koriste odgovara 2 odnosno 4%, a sporadičnu upotrebu navodi od 8 do 10 % učenika.

4.2.2. Odgovori dobijeni u delu upitnika koji se odnosi na značenje termina za označavanje rodbinskih odnosa učenika pokazuju sledeće: Od 83 do 96% učenika nije znalo značenje sledećih 13 (20%): *bratučed* (96%), *pašenog* (96%), *prvobratučed* (94%), *šurnjaja* (92%), *zaova* (90%), *sinovična* (88%), *tetkić* (88%), *sinovičić* (87%), *stričević* (87%), *svastika* (87%), *ujaković* (85%), *posestrima* (85%), *šurak* (83%). Od 65 do 81% učenika nije znalo značenje sledećih 11 (17%): *bratičina* (81%), *brat(an)ić* (77%), *sinovica* (75%), *sinovac* (73%), *pobratim* (71%), *nećak* (69%), *nećaka* (69%), *tast* (65%), *dever* (65%), *snaha* (65%), *teča/tetak* (65%). Od 46 do 63% učenika nije znalo značenje sledećih 8 termina (12%): *sestričina* (63%), *tašta* (63%), *zet* (62%), *sestrić* (58%), *svekar/svekrva* (58%), *ujna* (52%), *strina* (50%) i *čika* (46%).

Ovom analizom utvrđujemo da su odgovori slični kod ispitanika oba pola. **Kategorija sasvim poznatih termina** kod učenica sadrži jedan termin više, ali je kategorija **prilično poznatih termina** kod učenika šira za 3 termina. **Kategorija prilično nepoznati termini** sadrži 9 termina kod učenica odnosno 8 kod učenika, a **kategorija sasvim nepoznati termini** 3 kod učenica i 2 kod učenika. Frekvencija upotrebe obe grupe učenika nije u korelaciji sa poznavanjem termina. **Sasvim nepoznati termini** kod obe grupe ispitanika su *bratučed* i *prvobratučed*.

4.3. Rezultati koji se odnose na definisanje značenja termina su sledeći (detaljnije Dodatku 2.3.). Od ukupno 2822 odgovora (1502 učenica i 1320 učenika) učenice su dale više odgovora. Najmanji broj odgovora, ukupno 487 (307 odgovora učenica i 180 odgovora učenika), odnosio se na određivanje srodstva u odnosu na nekog “drugog”, dok se najveći broj odgovora, 1352 (648 odgovora učenica i 704 odgovora učenika), odnosio na objektivno određivanje srodstva. Učenice i učenici definisali su srodstva *iz lične perspektive* u ukupno 983 odgovora. Učenice su određivale rodbinske i srodničke odnose iz lične perspektive u 547 slučajeva, a učenici u 436 slučajeva.

5.0. ZAKLJUČAK

5.1. Podaci u ovom pilot istraživanju pokazuju da učenici i učenice koji završavaju osnovnu školu na srpskom jeziku u gradu (Novom Sadu) danas (školska 2014/15. godina) znaju bazični inventar za obeležavanje rodbinskih i srodničkih odnosa u maternjem jeziku što potvrđuje prvu hipotezu. 5.2. Potvrđeno je takođe da se odgovori učenika i učenica ne razlikuju po polu (ubuduće proveriti podatak na većem uzorku i u različitim sredinama (selo/grad). 5.3. Iako veliki broj učenika i učenica poznaje bazični inventar rodbinskih i srodničkih termina upotreba istih nije zastupljena u velikoj meri, što potvrđuje treću hipotezu ovog istraživanja. 5.4. Što se tiče načina definisanja značenja termina srodstva, očekivan je podatak da su učenici i učenice objektivno određivali srodničke i rodbinske odnose, pa možemo zaključiti da oni, završavaju osnovno školovanje sa usvojenim značenjem, ali nedovoljnom sposobnošću za definisanje značenja.

Analiza udžbenika za maternji jezik za VIII razred osnovne škole koji se koriste u školskoj 2014/15. godini pokazuje da izostaje posebna lekcija o ovim terminima. Međutim, analiza udžbenika za srpski jezik kojima je maternji jezik mađarski, zatim za studente strance, podaci o terminima za rodbinske odnose se detaljnije objašnjavaju. Naime, u udžbenicima za maternji jezik u osnovnoj školi malo se ukazuje na ovaj inventar leksičkog blaga maternjeg jezika, jer se podrazumeva znanje doneto iz privatnog, porodičnog okruženja u javni institucionalni, pa se tom znanju ne posvećuje posebna pažnja tokom školovanja.

U kojoj meri je neophodno takvo znanje za proces učenja maternjeg jezika možemo istraživački meriti za neke buduće procese standardizacije jezika za taj uzrast u nastavnoj osnovnoškolskoj praksi.

Na pitanje, gde učenici stiču znanje o značenju i upotrebi rodbinskih termina, Marjanović i Savić (1982:32) zaključuju: „Naši podaci upućuju i na to da jedan broj ovih termina treba u udžbenicima posebno objašnjavati jer ih deca do 12 godina gotovo uopšte ne poznaju u velikim gradovima“ (kakav je Beograd u navedenom istraživanju, odnosno Novi Sad u našem istraživanju). Danas otvaramo pitanje prisustva ovog leksičkog materijala u udžbenicima za osnovnu školu, kao potvrda specifičnog kulturnog elementa u srpskom (ili srpskohrvatskom) jeziku. Podatak upućuje na zaključak da oni koji formiraju plan i program za maternji jezik, potom oni koji su autori udžbenika za taj predmet na osnovu toga plana i programa, *podrazumevaju* znanje o rodbinskim terminima, tačnije da se ono stiče u porodičnom, privatnom okruženju. Očekivanje je da to znanje učenici i učenice prenesu i u institucionalno, javno, školsko, okruženje u nastavi srpskog jezika (ali i drugih predmeta, kao što je poznavanje prirode i društva).

Međutim, u udžbenicima za *srpski jezik kao nematernji* postoje detaljnija objašnjenja značenja termina za rodbinske odnose i oni se uče kroz jezičku praksu u školi, budući da im je u maternjim jezicima drugačiji sistem, pa učenici ne mogu da se oslone na podrazumevano znanje u srpskom jeziku koji uče.

Ova vrsta podataka iz tri različita izvora dobar je empirijski materijal za promišljanje o opsegu termina *podrazumevano znanje* u maternjem jeziku na osnovu kojeg je moguća komunikacija (posredovana udžbenikom) u maternjem jeziku i u jezicima koji se uče uz maternji – strani ili jezik društvene sredine.

Jer, u udžbenicima srpskog jezika namenjenim (odraslim) strancima (Alanović i dr. 2006) pokazuje se da je značajna pažnja upravo data ovoj vrsti termina, budući da se srpski jezik u tom pogledu u znatnoj meri razlikuje od drugih jezika, kako slovenskih tako i neslovenskih, indoevropskih i neindoevropskih (kako ćemo u ovoj knjizi i pokazati).

LITERATURA

- Alanović, Milivoj i dr. (2006). *Naučimo srpski 2 (Let's learn Serbian 2)*. Univerzitet u Novom Sadu. Odsek za srpski jezik i lingvistiku. Novi Sad.
- Bjeletić, Marta (1990). *Rodbinska terminologija kod Srba u Rumuniji*. MSC: Naučni sastanak slavista u Vukove dane. Beograd, 20/2, 391-401.
- Bjeletić, Marta (1994). Terminologija krvnog srodstva u srpskohrvatskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* I. Institut za srpski jezik SANU. Beograd. 199-207.
- Bjeletić, Marta (1995). Turcizmi u srpskohrvatskoj terminologiji srodstva. *Južnoslovenski filolog* LI. Institut za srpski jezik SANU. Beograd. 203-221.
- Bjeletić, Marta (1996). *Hungarizmi i germanizmi u srpskohrvatskoj terminologiji srodstva*. O leksičkim pozajmljenicama: zbornik radova. Subotica-Beograd. 199-208.
- Delibašić, Jelena (2014). *Usvajanje i razumijevanje termina za označavanje rodbinskih odnosa kod djece školskog uzrasta*. Filozofski fakultet. Nikšić. (odbranjen magistarski rad).
- Janjušević, Nataša (2010). *Usvajanje termina za označavanje rodbinskih odnosa kod djece uzrasta 5-6 godina*. Filozofski fakultet. Nikšić. (odbranjen magistarski rad).
- Kay, Paul (1977). Constants and variables of English kinship semantics. In R. W. Fasold and R. W. Shuy (eds.). *Studies in Language Variation*. Georgetown University Press.

- Marjanović, Ana i Svenka Savić (1982). Usvajanje i razumevanje termina za označavanje rodbinskih odnosa kod školske dece. *Prilozi proučavanju jezika*. Institut za južnoslovenske jezike. Filozofski fakultet u Novom Sadu. Novi Sad. 27-32.
- Radojičić, Dragutin (1965). *The Serbian Kinship System and its Terminology*. Univerzitet Britanske Kolumbije. Odsek za slovenske jezike. (odbranjen master rad).
- Rakić Radomir, D. (1969). *Terminologija srodnika kod Srba*. Filozofski fakultet: Odeljenje za etnologiju. Beograd. (odbranjen magistarski rad).
- Savić, Svenka (1969). *Dnevnik o govornom razvoju Sare*. Projekat „Psiholingvistička istraživanja“. Filozofski fakultet. Odsek za srpski jezik i lingvistiku.
- Vuković, Gordana (1980). Nazivi za obeležavanje srodnika: na materijalu srpskohrvatskog, slovačkog, mađarskog i nemačkog jezika. *Kontrastivna jezička istraživanja. I simpozijum*. Filozofski fakultet. Novi sad. 253-265.
- Добрић, Наташа (2009). *Учимо српски 2*. Српски као нематерњи језик за други разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике.
- Добрић, Наташа и Маја Живковић (2011). *Српски као нематерњи језик за трећи разред основне школе. Радна свеска уз читанку „Чаролија речи“*. Београд: Завод за уџбенике.
- Добрић, Наташа и Гордана Штасни (2012). *Српски као нематерњи језик за четврти разред основне школе. Радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“*. Београд: Завод за уџбенике.
- Добрић, Наташа, Душанка Звекић Душановић и Гордана Штасни (2010). *Плетиво од речи. Читанка за 6. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Звекић-Душановић, Душанка, Наташа Добрић, Гордана Штасни (2008). *Српски као нематерњи језик за 6. разред основне школе. Радна свеска уз читанку „Плетиво од речи“*. Београд: Завод за уџбенике.
- Звекић Душановић, Душанка, Наташа Добрић, Гордана Штасни (2009). *Српски као нематерњи језик. Радна свеска за 7. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Штасни, Гордана, Наташа Добрић и Душанка Звекић Душановић (2014). *Српски као нематерњи језик. Српска књижевност и језик за 1. разред гимназије, четворогодишњих и трогодишњих средњих стручних школа*. Београд: Завод за уџбенике.

*FAMILIARITY WITH KINSHIP TERMS AND THEIR
USE AMONG 8TH GRADE PUPILS IN VOJVODINA:
A CASE STUDY OF SERBIAN*

Summary

The aim of this paper is to establish to what extent Serbian L1 8th grade pupils are familiar with and make use of kinship terms in their mother tongue. We presuppose that: 1. pupils know the basic inventory of kinship terms in their mother tongue; 2. there is no gender-based difference between the pupils; 3. the frequency of use of some terms denoting distant relatives is low.

The empirical data was collected via a questionnaire that consists of three groups of questions for 65 kinship terms. A total of 98 pupils (52 boys and 46 girls) at the end of elementary education in Serbian in Novi Sad (school year 2014/15) participated in the research.

The analyses of the obtained results show that: 1. pupils know the basic inventory of kinship terms in their mother tongue; 2. there is no gender-based difference between the answers; 3. in spite of the fact that the large number of pupils know the basic inventory of kinship terms, the usage of those terms is not frequent and it is not correlated with the familiarity among both female and male participants; 4. the definitions of the kinship terms is mostly objective and not from a personal perspective or from a perspective of others.

It can be concluded that pupils at the end of their elementary education know and use kinship terms and understand relationships among them.

The recommendation is to systematically nurture this part of the lexical treasure in school environment, above all through notebooks for mother tongue or social studies and science.

Key words: kinship terms, elementary school pupils, Serbian, gender, Vojvodina

DODATAK 1.

UPITNIK

U Pedagoškom zavodu Vojvodine u toku je rad na projektu *Iz rznice multijezičke Vojvodine – Sistem rodbinskih odnosa u jezicima nacionalnih zajednica u Vojvodini*. Molimo vas da popunite upitnik koji je anonimn.

Uputstvo za popunjavanje: Zaokružiti odgovor, a ukoliko vam je značenje nekog termina nepoznato, upišite *ne znam*.

Mesto stanovanja: _____ Pol: M(uški) Ž(enski)
Godina rođenja: _____ Razred: _____

Da li si čuo/la za...			Šta je značenje?	Da li je koristiš?		
1. otac	da	ne		da	ne	ponekad
2. mati	da	ne		da	ne	ponekad
3. deda	da	ne		da	ne	ponekad
4. baba/baka	da	ne		da	ne	ponekad
5. unuk	da	ne		da	ne	ponekad
6. unuka	da	ne		da	ne	ponekad
7. praunuk	da	ne		da	ne	ponekad
8. prapraunuka	da	ne		da	ne	ponekad
9. pradeda	da	ne		da	ne	ponekad
10. prababa	da	ne		da	ne	ponekad
11. prapradeda	da	ne		da	ne	ponekad
12. praprababa	da	ne		da	ne	ponekad
13. sin	da	ne		da	ne	ponekad
14. ćerka/kći	da	ne		da	ne	ponekad
15. jedinač/jedinica	da	ne		da	ne	ponekad
16. blizanač/ bliznakinja	da	ne		da	ne	ponekad
17. mezimac/ mezicima	da	ne		da	ne	ponekad
18. brat	da	ne		da	ne	ponekad
19. polubrat	da	ne		da	ne	ponekad

20. sestra	da	ne		da	ne	ponekad
21. polusestra	da	ne		da	ne	ponekad
22. sinovac	da	ne		da	ne	ponekad
23. sinovica	da	ne		da	ne	ponekad
24. sestrić	da	ne		da	ne	ponekad
25. sestričina	da	ne		da	ne	ponekad
26. nećak	da	ne		da	ne	ponekad
27. nećaka	da	ne		da	ne	ponekad
28. brat(an)ić	da	ne		da	ne	ponekad
29. bratičina	da	ne		da	ne	ponekad
30. sinovičić	da	ne		da	ne	ponekad
31. sinovična	da	ne		da	ne	ponekad
32. stric/strina	da	ne		da	ne	ponekad
33. čika	da	ne		da	ne	ponekad
34. ujak/ujna	da	ne		da	ne	ponekad
35. tetka/tetak	da	ne		da	ne	ponekad
36. stričević	da	ne		da	ne	ponekad
37. ujaković	da	ne		da	ne	ponekad
38. tetkić	da	ne		da	ne	ponekad
39. rođak	da	ne		da	ne	ponekad
40. roditelj	da	ne		da	ne	ponekad
41. bratućed	da	ne		da	ne	ponekad
42. prvobratućed	da	ne		da	ne	ponekad
43. pobratim	da	ne		da	ne	ponekad
44. posestrima	da	ne		da	ne	ponekad
45. suprug/supruga	da	ne		da	ne	ponekad
46. očuh	da	ne		da	ne	ponekad
47. udovac	da	ne		da	ne	ponekad
48. udovica	da	ne		da	ne	ponekad
49. raspuštenik/ raspuštenica	da	ne		da	ne	ponekad
50. maćeha	da	ne		da	ne	ponekad
51. mladenci	da	ne		da	ne	ponekad
52. svekar/svekrva	da	ne		da	ne	ponekad
53. tast	da	ne		da	ne	ponekad

54. tašta	da	ne		da	ne	ponekad
55. dever	da	ne		da	ne	ponekad
56. snaha	da	ne		da	ne	ponekad
57. zet	da	ne		da	ne	ponekad
58. šurak	da	ne		da	ne	ponekad
59. zaova	da	ne		da	ne	ponekad
60. strina	da	ne		da	ne	ponekad
61. teča/tetak	da	ne		da	ne	ponekad
62. ujna	da	ne		da	ne	ponekad
63. šurnjaja	da	ne		da	ne	ponekad
64. svastika	da	ne		da	ne	ponekad
65. pašenog	da	ne		da	ne	ponekad

Navedi primer tvoje upotrebe:

1. rođak/rođaka: _____
2. dalji rođak/dalja rođaka _____

HVALA NA SARADNJI

DODATAK 2.**EMPIRIJSKI MATERIJALI PRIKUPLJENI POMOĆU
UPITNIKA NA SRPSKOM JEZIKU****2.1. Odgovori učenica na pitanje Šta je značenje?****otac**

moj tata (6); tata (4); tata, roditelj muškog pola (4); to je tata (1); to za mene znači tata (2); sinonim tata, on je otac od dece (1); tata, muž od mame (2); moj otac (1); ko me stvorio (5); koji me je napravio (6); staratelj (3); biološki otac (1); muški roditelj, osoba koja me je odgajala (1); muškarac koji je oželjjen mojom mamom (1); majčin muž (1); suprug žene koja rodi dete (1); čovek koji te je odgajao (1); osoba koja se brine o svom detetu (1); čovek čije sam ja dete (2); jedan od najbližih krvnih srodnika, pripada užoj porodici, nakon što njegova žena zatrudni, on postaje roditelj (1); mamin tata (1); ne znam (1);

mati

žena koja me je rodila (12); mama (14); majka (4); ženski roditelj (3); koja me je rodila (10); žena koja te je odgajala (1); žena mog tate (1); biološka majka (1); roditelj ženskog pola (3); žena od koje sam nastala i koja me odgaja (1); starateljica (1); osoba koja se brine o svom detetu (1); žena koja me je uz pomoć tate stvorila i rodila (1); neko ko nas voli i brine o nama (1); ne znam (1);

deda

mamim ili tatin tata (21); otac moje mame ili tate (11); otac mojih roditelja (4); otac moje majke ili oca (3); muž moje babe (1); roditelj mog roditelja (1); majkin-očev otac (1); napravio je mog tatu/mamu (1); on je otac našeg roditelja, i može da bude sa majčine i očeve strane (1); čovek koji je stvorio mog oca/ majku (1); ne znam (1);

baba/baka

mama od mame i tate (20); majka mog tate/moje mame (12); majka roditelja deteta (4); majka oca ili majke (3); žena koja je rodila moju majku/oca (2); majka majke (1); rodila je mog tatu/mamu (1); mamina baba (1); mati moga roditelja (1); ne znam (1);

unuk

sin od deteta (7); moj brat mojoj babi/dedi (6); od dedinog sina sin/ sin dedinog sina (4); sin od babine ćerke ili sina (3); sin moje mame je mojoj babi unuk (2); dedinog/babinog sina/ćerke sin (2); babin i dedin unuk (2); od bakine ćerke unuk (1); babino i dedino dete, ali od njihovog deteta (1); gledano sa dedine ili babine perspektive, on je dete njegovog/

njenog deteta (1); dete od babinog i dedinog deteta (1); babin, dedin sin od ćerke, sina (1); da sam muško bila bih to babi i dedi (1); dete ćerke ili sina tvoje bake (1); sin od nećije ćerke ili sina (1); sin našeg sina/ćerke (1); roditeljev sin (1); kada je neko moj deda/baba, ja sam njemu/njoj unuk (1); majka koja rodi muško dete je majkinoj mami i tati unuk (1); dečak je unuk baki i dedi (1); ja sam babina unuka (1); od babine, dedine njihov/a ćerka/sin, njegovo/njeno muško dete (1); ne znam (5)

unuka

ja babi/dedi (8); ćerka od ćerke/sina (7); od dedinog/babinog sina ili ćerke ćerka (6); detetova kćerka (5); ćerka moje mame je njoj unuka (1); od babine, dedine njihov/a ćerka/sin, njegovo/njeno žensko dete (1); moja sestra mojoj babi (1); od mojih roditelja ja sam ćerka i dođem tatinim i maminim roditeljima unuka (1); ja sam nećija unuka (1); mom deki je unuka ćerka mom tate (1); majka koja rodi žensko dete je majkinoj mami i tati unuka (1); žensko dete tvog deteta (2); ne znam (4); roditeljeva ćerka (1); od moje bake unuka (1); babina i dedina unuka (1); kada je neko nećiji deda/baba onda je njemu ćerka od sina unuka (1); gledano sa dedine ili babine perspektive, ona je dete njegovog/njenog deteta (1); babino i dedino dete, ali od njihovog deteta (1); od bakine ćerke unuka (1);

praunuk

ne znam (12); muško dete /sin tvog unuka ili unuke (10); prababin unuk (4); (); sin moga dede (2); dete/sin nećijeg unuka (2); babino i dedino dete, ali od deteta njihovog deteta (1); unuk babinog tate (1); sin od dedinog sina sin (1); dedinog unuka unuk (1); unuk našeg sina/ćerke (1); to je sin, sina ili ćerke od nećijeg sina ili ćerke (1); od moje prabake praunuk (1); dalji potomak muški (1); dedin/babin unuk (1); unuk tvog unuka (1); moji prababa i pradede imaju mene kao praunuku (1); moj brat je praunuk mojoj prababi (1); moj brat babinoj babi (1); sin od sina od sina od sina (1); moj sin mojoj babi i dedi (1); majkinoj baki je majkino muško dete praunuk (1);

prapraunuka

ne znam (14); ćerka unuka (4); ja sam mom prapradedi i praprababi prapraunuka (3); ćerka od praunuka (2); žensko dete od unuka (2); dete od unuka (1); majkinoj baki je majkino žensko dete praunuka (1); ćerka od sina moga unuka (1); unuka od praprababe (1); od detetovog, detetovog, detetovo dete (1); unuka mog unuka (1); ono što je moja unuka mojoj babi i dedi (1); ja sam (1); praunuka moje praprababe (1); dedina/babina unuka (1); unuka tvog unuka (1); dalji potomak ženski (1); od moje praprabake prapraunuka (1); prababina unuka (1); praunuk našeg sina (1); babine unuke unuka (1); dete nećijeg praunuka (1); ćerka mog dede (1); ćerka od bakine ćerke ćerka (1); ćerka od unuke od unuke (1); babino i dedino dete, ali od deteta njihovog deteta (1);

pradeda

otac mog dede/babe (15); tata mog dede ili babe (14); mamin/ tatin deda (6); ne znam (5); deda mog oca (1); deda mog dede (1); deda tvog roditelja (1); od mog tate deka (1); deda čiji unuk ima dete (1); tata od maminog /tatinog oca (1);

prababa

mama mog dede ili babe (14); majka moje babe/dede (9); mamina/ tatina baba (8); ne znam (6); dekina/bakina majka (2); mamina/ tatina baka (2); mama od mamine /tatine majke (1); dedina baba (1); didina mati (1); baba tvog roditelja (1); baka čiji unuk ima dete (1); mama moje mame (1); majka mog oca (1);

prapradeda

(deda mog dede/babe); (10); tata mog pradede/prababe (10); ne znam (9); otac prababe/pradede (6); mamin/tatin pradeda (3); dedin/ babin pradeda (2); tata od tate/mame mog dede/babe (1); deda od oca dede (1); mog pradede deka (1); ne znam da objasnim (1); znam (1); tata od tate od maminog/tatinog oca (1); deda čiji praunuk ima dete (1);

praprababa

baba moje babe/dede (10); ne znam (10); mama prababe/pradede (9); majka prababe/pradede (6); mamina/tatina prababa (3); dedina/ babina prababa (2); ne znam da objasnim (1); mama od mame od mamine/tatine majke (1); pradedina mati (1); baka čiji praunuk ima dete (1); prabakina baka (1); baka od majke baki (1); mama od tate/mame moga dede/babe (1);

sin

muško dete (12); muško dete od mame i tate (5); očevo, majkino muško dete (1); muško dete nekog muškarca i žene (1); muško dete roditelja njima je sin (1); kad neko dobije muško dete (1); tatino dete (4); mamino i tatino dete muškog roda (1); od neke žene dete muškog roda (1); naše dete muškog roda (1); tvoje dete muškog pola (1); roditeljevo dete (1); od roditelja dete (2); moje dete (dečak) (1); kad roditelji imaju dečaka (mama rodi dečaka) (1); moj tata ima sina (1); muška osoba koja ima roditelje (1); muška osoba koju napraviš ili rodiš (1); ne znam (1); ne znam kako da kažem (1); dečak koga je moja mama rodila (1); moj brat mom tati (1); sin je potomak dvoje ljudi (1);

ćerka/kći

dete od mame i tate (4); dete dvoje roditelja (2); dete mog tate (ja) (1); mamino dete (3); naše dete ženskog roda (1); od neke žene dete ženskog roda (1); tvoje dete ženskog pola (1); moje dete (devojčica) (1); očevo, majkino žensko dete (1); žensko dete nekog muškarca i žene (1); žensko dete oca i majke (1); žensko dete (7); mamino i tatino žensko dete (2); nečije žensko dete (1); žensko dete roditelja njima je ćerka (1); žensko

dete koje je rodila (1); kad neko dobije žensko dete (1); ne znam kako da kažem (1); ne znam (4); devojčica koju je moja mama rodila (1); ja mom tati (1); ja sam nečija ćerka (1); ja i moja sestra smo ćerke mojim roditeljima (1); ja mojima (1); kada roditelji imaju devojčicu (majka rodi devojčicu) (1); ženska osoba koju rodiš ili napraviš (1); ženska osoba koja ima roditelje (1); ćerka je potomak dvoje ljudi (1); roditeljeva ćerka (1);

brat

muško dete je brat sestri ili bratu (1); muško dete od iste majke i oca (5); dete koje je moja majka rodila (1); drugo dete istih roditelja koji je stariji ili mlađi (2); moj brat (mamin drugi sin) (2); rođeni brat ili brat od tetke (1); to je od sestre rođeni brat ili nerođeni (2); brat od moje mame (oni su od iste mame i tate) (2); biološki brat drugom/trećem detetu (1); dečak koji ima iste roditelje kao i ja (4); dva dečaka od roditelja (1); sin mojih roditelja (8); tatin i mamin sin (2); kada majka rodi sina bude mi rođeni brat (1); osoba koju je rodila ista majka (1); muška osoba od istih roditelja ili bliskog roda (2); osoba sa kojom si u bliskom srodstvu (1); od ujaka sin (1); ja imam brata od ujaka (1); ne znam (5); znam (1); kada roditelji imaju dvoje ili više dece, deca se između sebe zovu brat (muška deca) (1);

polubrat

moj brat sa tatine strane (1); brat od druge majke/oca (3); brat po majci (1); ista mama – tata (4); ja imam polubrata sa očeve strane (1); kada moj otac stvori drugo dete (1); kada tata ili mama imaju dete iz drugog braka (2); dete koje ima istu majku a drugog oca ili obrnuto (2); muško dete od druge majke/oca (1); muško dete od jednog istog roditelja (2); muško dete sa kojim ne deliš oba roditelja ili je tvoja majka njemu tetka i obrnuto (1); dečak koji ima jednog istog roditelja kao ja (2); osoba koju nije rodila ista majka, a ona živi sa tobom (1); muška osoba koju je napravio isti otac kao tebe, al' ne majka (1); to nije rođeni brat (2); sin od moje tetke (1); kada tata sa drugom ženom ima sina (1); sin od mog očuha/maćehe (3); tatin ili mamin sin (3); sin tatine druge žene (1); sin mog oca i druge žene (1); roditelj se veže za osobu koja ima sina, a da nisu isti roditelji (1); kada ti se mama ili tata ponovo udaju ili venčaju, a ta osoba već ima sina on ti dođe polubrat. (1); ne znam (8); rođak (1);

sestra

žensko dete je sestra bratu ili sestri (1); žensko dete od iste majke i oca (6); dete koje je moja majka rodila (1); drugo dete istih roditelja, ženskog pola (2); dete od istih roditelja (3); devojčica koja ima iste roditelje kao ja (3); devojčica, može biti od moje majke ili od nekog ko je u mom rodu (1); mamina druga ćerka (1); ćerka mojih roditelja (9); od tetke ćerka (1); osoba sa kojom si u bliskom srodstvu (1); osoba koju

je rodila ista majka (1); ženska osoba od iste mame ili bliskog roda (1); ženska osoba koju su rodili isti roditelji kao tebe (1); ne znam (7); znam (1); ja imam rođenu sestru (1); to je rođena sestra ili sestra od tetke (1); moja mama je rodila mene i moju sestru (1); bratova sestra (1); biološka sestra drugom/trećem...detetu (1); kada roditelji imaju dvoje ili više dece, ženska deca se između sebe zovu sestra (1);

polusestra

moja sestra sa tatine strane ako se on oženio i dobio ćerku, ona je meni polusestra (1); sestra od druge majke/oca (3); sestra iz drugog braka nekog od mojih roditelja (1); sestra koja ima istu majku ili oca (1); sestra po tati (1); sestra od mame iz prvog braka (1); to nije rođena sestra (1); sestra koja mi nije rođena nego polu (1); moja mlada sestra je meni polusestra, nismo od istog tate (1); ista mama-tata (2); dete iz drugog braka (1); dete koje ima jednog istog roditelja kao ja (1); dete koje ima istu majku, a drugog oca ili obrnuto (2); devojčica koja ima jednog istog roditelja kao ja (2); žensko dete od druge majke (1); žensko dete od jednog istog roditelja (2); žensko dete sa kojim ne deliš oba roditelja ili je tvoja mama njoj tetka i obrnuto (1); ne znam (8); osoba koju nije rodila ista majka, a ona živi sa tobom (1); ženska osoba koju je napravio isti otac kao tebe, ali ne majka (1); tatina i mamina ćerka (3); ćerka moje majke i drugog muškarca (2); ćerka od moje maćehe/očuha (3); ćerka od moje tetke (1); roditelj se veže za drugu osobu koja ima ćerku (1); rođaka (1);kada ti se mama ili tata ponovo udaju/venčaju a ta osoba već ima ćerku ona ti je polusestra (1); od maminog drugog muža njegova ćerka maminom sinu (1);

sinovac

ne znam (36); moj brat mom stricu (1); moj sin mome stricu (1); mog brata sin (5); ne znam da objasnim (3);

sinovica

ne znam (36); ne znam da objasnim (3); moja ćerka mome stricu (1); ja mom stricu (1); mog brata ćerka (5);

sestrić

ne znam (26); sin od sestre (13); moje tetke sin (1); mog brata sin (3); tetkin sin od sestre (1); rođak (1); brat od ujaka (1);

sestričina

ne znam (25); ćerka mog brata (1); sestra od ujaka (1); od nekog muža od njegove sestre dete (1); moje tetke ćerka (1); ja sam mom ujaku sestričina (1); rođaka (1); mog brata sestra (1); ćerka moje sestre (14);

nećak

ne znam (30); ne znam da objasnim (4); sin brata/sestre (4); rođak (3); dete sestre/brata (1); sin tetke/teče (1); maminog brata sin (1); isto što i sestrić (1); sin mog ujaka (1);

nećaka

ne znam (29); ne znam da objasnim (4); ja sam nečija nećaka (1); neka rođaka (3); isto što i sestričina (1); ćerka mog ujaka (1); maminog brata ćerka (1); ćerka tetke/teče (1); dete sestre/brata (4); sestra brata (1);

brat(an)ić

ne znam (31); sin mog brata/sestre (10); neki rođak (2); tatinog/maminog brata sin (1); moj brat od strica (1); sin mog strica (1);

bratičina

ne znam (33); ne znam da objasnim (1); ja sam tetki bratičina (1); rođaka (1); ćerka mog brata (6); ćerka od sestre (1); dete od brata (1); ćerka mog strica (1); tatinog/maminog brata ćerka (1);

sinovičić

ne znam (45); ne znam da objasnim (1);

sinovična

ne znam (45); ne znam da objasnim (1);

stric/strina

brat moga tate (33); žena tatinog brata (15); stričeva supruga (2); stric od mog tate (1); sestra moga tate (6); tatin brat od tetke (1); brat moje mame (1); ne znam (9); znam (1);

ćika

isto što i stric (13); mog tate brat (4); stariji čovek (2); ćiča (1); nepoznat čovek (1); neki tamo čovek (1); neki rođak (1); ne znam (21); ne znam da objasnim (1); ne sećam se (1);

ujak/ujna

brat moje mame (34); žena maminog brata (17); ne znam (9); sestra moje mame (3); brat moga tate (3); žena tatinog brata (2); mamin polu-brat (1); ne sećam se (1);

tetka/tetak

brat moje mame (3); žena brata moje mame (1); brat mog tate (2); sestra moga tate (9); sestra moje mame (11); muž sestre moje mame (5); muž sestre moga tate (2); sestra/brat od mame ili tate (2); mamina/tatina sestra (18); mamine/tatine sestre muž (11); tatin malo dalji rod (1); ne znam (2);

stričević

ne znam (42); stričev sin (1); ne znam da objasnim (2); sin rođenog brata (1);

ujaković

ne znam (44); ujkov sin (1); ne znam da objasnim (1);

tetkić

ne znam (42); ne znam da objasnim (2); tetkin sin (2);

rođak

brat/sestra od strica, tetke, ujne... (4); brat ili sestra (1); neka osoba u mojoj familiji (2); osoba koja mi je neki (dalji) rod (2); dete nekog mog

ujaka, strica, tetke (3); imam rođaka danila. njegova baba je sestra mojoj babi. one nisu rođene sestre (1); neko sa kim si u (krvnom) srodstvu (5); neko sa kim si u krvnoj vezi (1); rod (6); dalji rod (6); neki daljna sestra ili brat (1); član šire porodice (1); sin/ćerka nekoga sa kim smo u srodstvu (1); ujak, ujna, stric, strina (1); prijatelj mojih roditelja (1); ne znam (12);

roditelj

moj tata (1); žena koja me je rodila (1); mama i tata (24); otac i majka (7); otac i mati (1); ima oba roditelja (1); kad imaju dete (1); staratelj(i) (2); ne znam (3); čovek / žena koji me je stvorio (1); muškarac/žena koja se brine za tvoj život (1); osoba koja me podiže i sa mnom je ceo život (1); ljudi koji me odgajaju (2);

bratučed

ne znam (46);

prvobratučed

ne znam (46);

pobratim

ne znam (30); jako blizak prijatelj (2); blizak prijatelj (1); jako dobar drug (1); drug koga voliš kao brata i s kojim krv pomešaš (1); najbolji drug koji ti je kao brat (1); blizak kao brat (2); osoba koju smatraš rođakom (1); polubrat (1); kada se sa nekim mnogo zbližiš (1); neko kao brat, a u ustvari nije u krvnom srodstvu (3); ne znam da objasnim (1); po bratim (1);

posestrima

ne znam (36); neko kao sestra (nije u krvnom srodstvu) (2); najbolja drugarica koja je kao sestra (1); isto što i pobratim (drug kojeg voliš kao brata i s kojim krv pomešaš) samo što je žensko (1); bliska prijateljica (1); jako bliska žena nekome (1); jako dobra drugarica (2); ne znam da objasnim (1); polu sestra (1);

očuh

drugi tata (2); drugi otac (3); ne pravi tata/otac (5); otac koji ti nije rođeni (1); moj ne biološki otac (2); drugi muž neke žene/mame/majke (13); drugi supruga (1); čovek za koga se moja mama ponovo udala (2); novi muž (2); mamin muž (4); mamin dečko (1); ako se roditelji razvedu i majka se uda, taj čovek je očuh (3); tata koji ti nije po krvi već je samo oženjen tvojom mamom (1); poluotac (1); ne znam (6);

maćeha

ne znam (4); žena mog tate (6); druga žena moga tate (14); mama koja nije prava mama (4); žena koja nije biološka majka (3); druga majka (2); druga mama (2); majka koja ti nije rođena (1); devojka tvoga oca, nezakonita žena (1); žena iz drugog braka (2); nova žena tate (2); žena koja se udala za tvog oca nakon što se on tazveo od tvoje majke (3); kao dadilja (1); tatina devojka (1);

svekar / svekrva

ne znam (17); roditelji mog muža (7); mama i tata od muža (4); mama mog muža (5); otac/majka muževa (3); mama mog tate mojoj mami (4); mojoj majci roditelji od tate (1); moja baba je svekrva mojoj majci (2); moja mama je roditeljima od tate svekrva (1); majka/otac tvojih roditelja (1); tatini roditelji (1);

tast

ženin otac (3); ženin tata (5); mladin tata (1); ne znam (21); moj tata mom mužu (7); mojoj baki je moja mama tast (1); mužev otac (1); tata mog tate mojoj mami (1); tatin tata ženi (1); mamin otac (1); mamin tata mom tati (2); moj deda mom tati (1); mom tati roditelji moje mame (1);

tašta

mama od žene (9); ženina majka (4); mladina mama (1); mama mom mužu (6); mama moje mame mom tati (6); mom tati roditelji od moje mame (1); moja baba je tašta mom tati (3); ne znam (16);

dever

ne znam (21); brat od muža (13); tatin brat (2); mladoženjin brat (1); kad se mladenci venčaju imaju devera (1); muškarac koji vodi mladu (1); čovek koji na venčanju nosi prstenje (1); stric mojoj mami (1); mlađi brat mlade (1); brat moje žene (2);

snaha

ne znam (28); sinova žena (9); mojoj mami je snaha od mog tate mama (1); snaja (1); moja mama mami od mog tate (2); mamina sestra (1); ženina sestra (1); sestra mog muža (1); znam (1); kuma (1);

zet

ne znam (16); ćerkin muž (8); sestrin muž (7); moj muž mojoj sestri (1); od sestre brat (1); kum (1); znam (1); mojoj baki od mame moj tata (2); moj otac roditeljima moje majke (1); moj muž mom tati (5); dečko devojke je njenoj mami zet (1); roditelji mladenca muža zovu zet (1); mamina sestra pa njen muž (1);

šurak

moj muž i moj brat (2); moj brat mome mužu (2); ujak mom tati (2); ženin brat (1); ne znam (39);

zaova

od dva brata žene (6); sestra osobe za koju se udajemo (1); od muža sestra (1); ne znam da objasnim (1); ne znam (37);

strina

žena mog strica (26); ne znam (14); tatinog brata žena (4); tatina sestra (2);

teča/tetak

ne znam (12); tetkin muž (23); mamina/tatina sestra i njen muž (4); brat od oca (4); tatina ili mamina sestra (3);

ujna

ne znam (14); ujakova žena (26); žena maminog brata (3); mamina sestra (1); tatina sestra (1); brat moje mame (1);

šurnjaja

ne znam (45); moja ujna mom tati (1);

svastika

ne znam (35); ne znam da objasnim (1); moje mame sestra mom tati (1); moja sestra mom mužu (4); od žene sestra (2); sestra mog muža (2);

pašenog

ne znam (46);

2.2. Odgovori učenika na pitanje Šta je značenje?**otac**

moj tata (10); moj ćale (1); čovek koji me je stvorio (2); roditelj (muškog pola) (10); muški staratelj (2); osoba/čovek koji me je napravio (12); to je tata, jedan od najdražih u porodici (1); osoba u vezi sa mamom (1); osoba koja brine o meni (2); mamin muž (7); babin sin (3); ne znam (4);

mati

mama (9); moja keva (2); majka (1); to je mama, isto kao i otac, jedna od najdražih u porodici (1); babina ćerka (1); ne znam (3); biološka majka (1); tatina žena (2); supruga našeg oca (1); očeva žena (1); ženski staratelj (1); ženski roditelj (6); roditelj ženskog pola (1); tepanje ženskom roditelju (1); roditelj (1); žena koja me je rodila (13); osoba koja nas je rodila (1); ona me je rodila (4); žena koja me je donela na svet (2);

deda

ne znam (2); ćaletov ćale (1); stariji član porodice (1); otac moje mame (1); otac mog tate (2); mamin tata (3); tatin/mamin tata (9); tatin tata (8); otac mame/tate (9); otac majke/oca (7); otac mojih roditelja (6); tata od roditelja (1); otac mog roditelja (1); tata mog oca/majke (1);

baba/baka

ne znam (2); kevin keva (1); starija članica porodice (1); mama tatina/mamina (11); mama moje mame (10); mama mog oca i majke (3); mama moga tate (3); mama roditelja (1); mati roditelja (1); mati moje mame/tate (1); majka mojih roditelja (6); majka moje mame/tate (5); majka moga oca/majke (4); majka jednog roditelja (2); majka moje mame (1);

unuk

ne znam (11); ne znam da objasnim (1); sin mamine mame (1); tatin sin (1); brat moje unuke (1); sin mamine mame (2); dete mog deteta muškog pola (2); majčine ćerke sin (1); sin očevog sina (1); ja sam unuk

(7); sin mog sina/ćerke (12); sinov sin (11); babe/dede ćerka, pa od ćerke sin (1);

unuka

ne znam (11); ćerka od sina ili ćerke (12); ćerka od sina (10); ćerka od ćerke (4); ćerka očeve ćerke (1); ćerka majčine ćerke (1); ćerka mamine mame (3); sestra mog unuka (1); tatina ćerka (1); unuka je od roditelja ćerka, a roditelji imaju svoje roditelje (1); moja sestra babi i dedi (4); ja sam unuka (3);

praunuk

ne znam (17); unukov/unukin sin (10); ja mom pradedi/prababi (3); ne znam kako da objasnim (2); sinov/ćerkin unuk (2); ja majci i ocu od dede i babe (1); sin moga dede (1); majčine ćerke ćerke ćerka (1); sinov sin sina (2); brat moje praunuke (1); sin sinovog sina (3); od sina sin sina (1); sinov sin sin (1); sin moga dede (2); sin dedinog sina sin (2); moje dete (1); unuk babinog tate (1); dete muškog pola (1);

prapraunuka

ne znam (21); ne znam kako da objasnim (4); ja dedi i babi od dede i babe (1); sinov sin ima ćerku (2); brat moje prapraunuke (1); moja sestra mojoj prababi i pradedi (2); praprababina unuka (1); unuka babinjoj babi (1); unukova unuka (3); ćerka unuka/e (3); unukovo/ unukuno dete (1); ćerka od ćerke od ćerke od ćerke (1); ćerka moje babe/dede (2); ćerka od praunuka/e (3); dete ženskog pola (1); sinova ili ćerkinja praunuka (2); moja ćerka (1); ćerka od mog sina sin sinu (1); majčine ćerke ćerke ćerke ćerka (1);

pradeda

ne znam (5); tata od tate moje mate/tate (1); otac moga tate/mame (2); muž moje prababe (1); tatin tata tate (1); tatinog tate tata (1); deda mame ili tate (10); dedin/babin tata (14); dedin/babin otac (15); dedin ćale (1); deka mog dede (1);

prababa

ne znam (5); majka dede/babe (10); mama babe/dede (18); mati dede/babe (1); keva dede/babe (1); baba mojih roditelja (1); baka mame/tate (1); baba mamina/tatina (8); mama od mame moje mame/tate (3); baba babina (1); mama moje mame/tate (1); majka moje mame/tate (1); žena mog pradede (1);

prapradeda

ne znam (12); ne znam da objasnim (1); deda mog dede/babe (18); deda tatinog dede (2); otac moga pradede/prababe (7); tata moga pradede/prababe (3); otac od oca moga dede (1); otac dede/babe (1); muž moje prababe (1); tatin tata tate tata (1); tate tate tata (1); tata od tate od tate moje mame/tate (1); tata od mog dedinog tate (1); pradeda od majke ili oca (1); od dede tata tata (1);

praprababa

ne znam (13); baba moje babe/dede (17); baba tatine babe (2); prababa mame/tate (1); mama moje prababe/pradede (4); majka moje prababe/pradede (6); majka dede/babe (1); majka od majke moje babe (1); žena mog prapradede (1); baba moje babine babe (1); mamina mama mame mama (1); mama od mame od mame moje mame/tate (1); mama od moje babe mama (1); od babe mama mama (1); babina keve keva (1);

sin

dete roditelja/mame/tate (muško) (32); ja (7); sin od roditelja/mamin/tatin (4); to je moje dete (1); brat moje ćerke (1); ne znam (4); potomak oca/majke (1); plod roditelja (1); muška osoba koju rodiš ili napraviš (1);

ćerka/kći

dete roditelja/mame/tate (žensko) (32); moje dete (1); ćerka mog tate/mame (8); ja (1); moja sestra mami/tati (3); sestra mog sina (1); ženska osoba koju rodiš ili napraviš (1); plod ljubavi (1); ženski potomak (1); ne znam (3);

brat

burazer (3); buraz (5); ne znam (8); (moj) brat (9); brat moje sestre (1); moj brat ali ne rođeni (1); drugo muško dete u porodici (6); prvo ili drugo dete (1); muško dete tvojih roditelja (2); može biti od tetke, ujaka, strica (1); to sam ja ćerki od mame i tate (1); brat je potomak oca i majke kojeg su oni stvorili (1); osoba muškog pola od istog oca i majke (2); dete koje je rodila ista majka (1); dečak koji je u srodstvu sa mnom (1); drugi sin tate (4); sin moje mame/tate (5);

polubrat

moj polubrat (1); nije moj pravi brat (1); poluburazer (1); poluburaz (5); pola brata (1); od tatine druge žene dete (2); sin očuha/maćehe (5); brat od očuha/maćehe (1); sin od drugog čoveka sa kojim je moja prava majka napravila dete ili moj pravi otac sa drugom ženom (1); ne znam (15); kad se neko preuda (1); dete majke ili oca iz drugog braka (1); dete mamino/tatino iz prvog braka (1); brat od tetke/strine (2); sin mog rođaka (1); moj brat ali kojeg nisu stvorili ista majka/ otac koji su i mene stvorili (1); brat od druge majke (1); brat po maminoj/tatinoj liniji (1); brat od mame/tate (2); dva sina sa različitim očevima (1); muška osoba, rođena samo od iste majke ili istog oca (1); osoba muškog pola sa jednim zajedničkim roditeljem (1); dete od jednog istog roditelja (4); brat koji ima jednog drugog roditelja (1);

sestra

ne znam (10); ženski buraz (2); dušman (1); život (1); ćerka moje mame/tate (11); (drugo) žensko dete roditelja (11); (moja) sestra (7); seja (1); moja seka (1); moja sestra ali ne rođena, od tetke/ujaka/strica

(2); ženska koja je u srodstvu sa mnom (1); dete koje je rodila ista majka (1); potomak oca i majke iste krvi (1); ženska osoba rođena od iste majke i oca (2);

polusestra

poluženski buraz (1); ženski poluburaz (1); dušman (1); dete tatine druge žene (1); dete iz drugog braka oca/majke (1); dete iz prvog braka mame/tate (1); dete koje ima jednog istog roditelja kao i ti (ženskog pola) (4); (ženska)osoba sa jednim zajedničkim roditeljem (2); sestra od druge majke (1); sestra samo od mame (1); sestra od tetke/strine (2); sestra koja ima jednog drugog roditelja (2); sestra po maminoj/tatinoj liniji (1); pola sestre (1); sestra od maćehe/očuha (1); ćerka maćehe/očuha (6); ćerka mog rođaka (1); dve ćerke sa različitim tatom (1); ne znam (17); (moja)polusestra (4); (moja)poluseka (1); nije moja prava sestra (1);

sinovac

ne znam (38); ne znam da objasnim (1); sin mog brata (5); sin strica (mom tati) (2); sin od kuma i kume (1); sin moje tetke (1); sin tatinog brata (1); rođak (2);

sinovica

ne znam (39); ne znam da objasnim (2); ćerka kuma i kume (1); ćerka strica (1); rođaka (2); ćerka tatinog brata (1); ćerka mog brata (5); ćerka strica (mom tati) (1);

sestrić

ne znam (30); ne znam da objasnim (1); sin od ujakove sestre (1); brat mamine sestre (2); rođak (1); sestrin sin moje majke (1); ja mojoj tetki/ujaku/stricu (3); sin mamine sestre (2); sin moje tetke (1); dete tvoje sestre (2); sin moje sestre (8);

sestričina

ne znam (33); ne znam da objasnim (1); ćerka moje sestre (7); ćerka mamine sestre (2); ćerka tetke (2); (žensko)dete tvoje sestre (2); sestra ujaku/stricu (1); rođaka (1);

nećak

ne znam (36); ne znam da objasnim (2); rođak (2); neki lik iz porodice (1); (muško) dete mog brata (1); sin sestre majke/ oca (1); sin moje sestre (3); sin brata (2); sin maminog brata (1); Dragan Džajić (1); ja mojoj tetki (1); sin tetke mom čaletu (1);

nećaka

ne znam (36); ne znam da objasnim (2); rođaka (2); Dragana Mirković (1); neka likuša iz porodice (1); (žensko)dete mog brata (1); ćerka maminog brata (1); ćerka brata (2); ćerka moje sestre (3); ćerka majke oca (1); tetkina ćerka mom čaletu (1); moja sestra tetki (1);

brat(an)ić

ne znam (40); ne znam da objasnim (2); anunaki foh (1); sin mog brata (2); dete brata (1); sin strica (3); neki buraz (1); buraz (1);

bratičina

ne znam (42); ne znam da objasnim (2); rođaka (1); Jami (1); sin mog brata (1); ćerka brata (1); dete brata (1); ćerka strica (2); sestra brata sina (1);

sinovičić

ne znam (45); ne znam da objasnim (2); rođak (1); sin moje setre (1); sin sinovca (2); sin tetkine majke (1);

sinovična

ne znam (46); ne znam da objasnim (2); rođaka (1); ćerka sinovca (2); sin majke ćerke (1);

stric/strina

brat mog tate i njegova žena (12); brat tatin/očev/buraz (16); brat/sestra mog tate (5); brat/sestra mog tate/mame (1); brat mog tate, ali ne rođeni (1); polubrat tate/ mame (1); tata mog tate (1); žena od strica (1); sestra moje majke (1); to je moj stric (1); ne znam (11); ne znam da objasnim (1);

ćika

neki tamo lik (2); ne znam (24); ne znam da objasnim (1); stric (11); brat tatin (rođeni) (3); Radoje (1); čovek (3); komšija (3); brat od dede (1); neki lik, uglavnom pijan (1); kada tepamo nekom čoveku (1); stariji čovek (1);

ujak/ujna

brat moje mame (13); brat moje mame i njegova žena (12); brat moje mame/ snaja (1); burazer moje majke (1); brat mame, ali nerođeni (2); brat mame/tate (1); brat/sestra moje mame (6); brat/sestra oca/majke (1); polubrat/polusestra mame/tate (1); sestra moje mame (1); žena sestrinog brata (1); ne znam (12);

tetka/tetak

ne znam (11); sestra/brat mame (4); sestra/brat tate/mame (1); sestra mame/tate (4); sestra mame/tate i njen muž (3); sestra tate (7); nerođena sestra tate (1); sestra tate i njen muž (4); sestra mame (12); sestra mame i njen muž (4); sestra moje babe (1);

stričević

ne znam (45); sin strica (3); umanjenica za strica (1); buraz (1); jedna majka ćerka (1); neki lik iz porodice (1);

ujaković

ne znam (44); ne znam da opišem (1); sin mog ujaka (4); umanjenica za ujaka (1); buraz (1); neki drugi lik iz porodice (1);

tetkić

ne znam (46); ne znam da opišem (1); sin mog teče (1); sin tetke (3); umanjenica za teču (1);

rođak

ne znam (19); ne znam da objasnim (1); ne znam da opišem (1); nerodeni brat (1); rod (1); neki rod (2); dalji rod (2); deo rodbine (4); neka bliža rodbina (1); dalja rodbina (1); neka rodbina (1); neko ko je sa mnom u srodstvu (2); neko/član u porodici (3); član dalje porodice (1); neidentifikovana osoba iz familije (1); familija (1); moj rođak (1); rodo (2); brat od tetke (2); dete tetke, ujaka, strica... (1); isto potomstvo, krv (1); neki brat, sestra, ujak, stric... (1); tetka (1); kao brat (1);

roditelj

ne znam da definišem (1); ne znam da opišem (1); ne znam (6); mama (1); otac (1); moj tata (1); ćale i keva (4); mama i tata (19); otac i majka (8); ima dete (1); sin i ćerka imaju roditelje (1); čovek koji se stara o meni, tj. otac (1); ljudi koji se staraju o meni (1); moji staratelji (3); muž i žena koji su me rodili (1); čovek koji me odgoji (1); dušman koji pije krv (1);

bratućed

ne znam (50); bratstvo (1); bratov sin (1);

prvobratućed

ne znam (49); prvi brat (2); prvenac (1);

pobratim

ne znam (37); ne znam da objasnim (2); čuo sam (1); Kraljević Marko (1); drug (1); vrlo dobar drug (2); predobar drug (1); drug za sva vremena (1); drug kao brat (1); nešto kao brat (1); blizak prijatelj (1); veoma blizak prijatelj (1); prijatelj kao brat (1); jako dobar prijatelj (1);

posestrima

ne znam (44); ne znam da objasnim (1); drugarica (1); drugarica kao sestra (1); vrlo dobra drugarica (1); drugarica za sva vremena (1); dobra prijateljica koja se ponaša kao sestra (1); bliska prijateljica (1); veoma bliska prijateljica (1);

očuh

ne znam (21); mamin muž (3); mamin švaler (2); muž moje mame koji nije moj otac (2); mamin drugi muž (9); kad se žena uda za drugog čoveka i ima dete (1); kad se keva preuda (1); moj drugi otac (3); nebiološki otac (1); otac koji ti nije otac (1); otac koji me nije napravio (1); nije pravi otac (1); polusestrin otac (1); drugi tata (2); čovek koji je u drugom braku sa mojom mamom (1); lažni tata/otac (2);

maćeha

ne znam (18); druga žena mog tate (11); tatina žena (2); mama koja nije mama (2); osoba koja nije majka a u braku je sa ocem (1); očev švaler (1); tatina švalerka (3); ćaletova mezimica (1); nebiološka majka (1); mama koja me nije rodila (1); nije prava majka (1); druga majka (6); lažna keva/majka (3); to je sledeća mama od mog tate (1);

svekar / svekrva

ne znam (30); ne znam da objasnim (2); otac i majka muža (3); leva smetala na desnoj strani (1); majka tate (1); mama muža/žene (3); mužev tata/otac (2); suprugovi roditelji (1); problem (1); zmiya (2); komplikovano je (1); osobe sa kojima se majka svađa (1); tatina mama mojoj mami (2); tata moje žene (1); žena koja pravi pite (1);

tast

vanbračni tata (1); muškarac koji se mora paziti (1); mamin tata (2); tata muža ili žene (1); ženin otac (10); tast (1); muž žene koje se treba čuvati (1); ne znam da objasnim (1); ne znam (34);

tašta

tatina mama (1); žena koja se mora paziti (1); mamina mama (1); sestra od muža (1); zmiya (1); žena koje se treba čuvati (1); ženina mama (12); ne znam da objasnim (1); ne znam (33);

dever

mužev brat (7); brat moje žene (3); moj brat (2); stric mojoj mami (2); brat tatin (1); brat od mladoženje (1); ne znam da objasnim (2); ne znam (34);

snaha

ne znam (34); ne znam da objasnim (2); mama mojoj babi (1); tatina žena baki (1); bratova/ sinova žena (2); detetova žena (1); žena u svađi sa taštom (1); osoba sa kojom se baba svađa (1); sinova žena (5); ženina sestra (1); moja žena mojoj mami (2); snaja (1);

zet

desno smetalo na levoj strani (1); moje supruge brat (1); skroz ok lik (1); tata moga muža (1); osoba sa kojom se mamina mama svađa (1); ćerkin/sestrin muž (10); ćerkin verenik (1); mamin muž njenom tati (3); ne znam da objasnim (1); ne znam (32);

šurak

ošurio se (opekao) (1); šmeker najveći u familiji (1); muževa sestra (1); moj ujak mom tati (2); muž tvoje sestre (1); ženin brat (2); ne znam da objasnim (1); ne znam (43);

zaova

muževa sestra (1); ne znam da objasnim (2); zla žena (1); nikad čuo (1); ne znam (47);

strina

žena tatinog brata (8); tatina sestra (1); mamina sestra (1); bratova žena (1); to je žena (1); to je strina (1); stričeva žena (12); ne znam kako da objasnim (1); ne znam (26);

teča/tetak

ne znam (34); ne znam da objasnim (1); tekin muž (10); mamine sestre muž (3); slobodan (1); brat/sestra mame tate (3);

ujna

ne znam (27); ne znam kako da objasnim (1); skroz dobra žena (1); ujakova žena (15); maminog brata žena (4); sestra mog tate (1); sestra moje mame (3);

šurnjaja

ne znam (48); ne znam da objasnim (1); mog tate prijatelja Đoleta njegovog brata sestre zaova (1); nikad čuo (1); bratova žena (1);

svastika

ne znam (45); ne znam da objasnim (1); dobar (1); ženina sestra (4); staroslovenski simbol (postao je i nacistički) (1);

pašenog

ne znam (50); jeste (1); sestrin muž (1);

2.3. Odgovori učenica i učenika koji se odnose na definisanje značenja termina

	učenice			učenici		
	U odnosu na mene	U odnosu na drugog	Objektivno	U odnosu na mene	U odnosu na drugog	Objektivno
1. otac	20	6	19	28	11	12
2. mati	28	3	23	23	5	21
3. deda	23	22	0	5	44	1
4. baba/baka	2	43	0	33	12	5
5. unuk	13	24	4	16	4	14
6. unuka	13	5	24	8	1	32
7. praunuk	15	12	7	9	0	24
8. prapraunuka	10	2	20	8	0	17
9. pradedu	32	1	7	5	0	42
10. prababa	25	1	16	7	0	40
11. prapradeda	22	1	13	29	1	7
12. praprababa	11	1	24	30	1	8
13. sin	3	6	31	9	0	39
14. ćerka/kći	8	2	30	14	1	34
15. brat	19	3	18	17	2	15
16. polubrat	13	3	22	10	2	17
17. sestra	13	4	18	20	0	16
18. polusestra	13	3	21	3	5	18
19. sinovac	7	0	0	7	3	2
20. sinovica	7	0	0	6	3	2
21. sestrić	4	14	2	15	5	1
22. sestrićina	18	0	3	9	7	2
23. nećak	1	1	10	7	1	5
24. nećaka	1	2	10	5	2	6
25. brat(an)ić	12	1	2	2	0	4
26. bratićina	8	1	3	1	0	6
27. sinovićić	0	0	0	1	0	4
28. sinovićina	0	0	0	0	0	4
29. stric/strina	41	18	0	21	17	0

30. čika	4	0	19	0	1	11
31. ujak/ujna	40	0	20	34	4	2
32. tetka/tetak	33	0	32	1	0	41
33. stričević	0	1	1	0	0	4
34. ujaković	0	1	0	4	0	1
35. tetkić	0	2	0	1	0	3
36. rođak	7	6	23	3	0	26
37. roditelj	6	1	39	8	0	35
38. bratučed	0	0	0	0	1	0
39. prvobratučed	0	0	0	0	0	3
40. pobratim	0	4	11	0	0	11
41. posestrima	0	0	9	0	0	7
42. očuh	4	7	30	7	2	24
43. maćeha	1	27	13	13	10	11
44. svekar/svekrva	13	8	8	3	0	17
45. tast	7	8	10	0	0	17
46. tašta	6	10	14	0	0	18
47. dever	2	3	18	3	2	7
48. snaha	0	6	9	3	4	8
49. zet	6	19	3	2	0	16
50. šurak	4	2	1	2	1	4
51. zaova	0	0	8	0	0	2
52. strina	26	6	0	0	12	12
53. teča/tetak	0	12	23	0	0	16
54. ujna	0	3	29	4	15	5
55. šurnjaja	1	0	0	0	1	0
56. svastika	5	2	1	0	0	4
57. pašenog	0	0	0	0	0	1
ukupno	547	307	648	436	180	704
Ukupno odgovora učenice			1502	Ukupno odgovora učenici		1320
Ukupno odgovora						2822

Laura Spăriosu

Facultatea de Filosofie, Novi Sad

lauraspariosu@gmail.com

CUNOAȘTEREA ȘI ÎNTREBUIȚAREA TERMENILOR DE RUDENIE LA ELEVII DE CLASA A VIII-A ÎN ȘCOLILE GENERALE DIN VOIVODINA¹

Rezumat

Referindu-ne la limba română vorbită în Voivodina, trebuie menționat că despre sistemul relațiilor de rudenie nu s-a scris prea mult. De aceea, scopul acestei lucrări este de a investiga în ce măsură elevii de clasa a VIII-a cunosc și întrebuințează termenii de rudenie. Ipotezele au fost următoarele: 1. elevii și elevele de clasa a VIII-a cunosc inventarul de bază al termenilor de rudenie în limba maternă; 2. nu există divergențe în răspunsurile elevilor raportat la sexul acestora; 3. nu există un impact reciproc al limbilor vorbite în mediul multicultural voivodinean asupra sistemului termenilor de rudenie în limba română.

Materialul a fost colectat pe baza unui chestionar de 43 de termeni (variantele standard) și realizat de 50 de elevi de clasa a VIII-a (25 de fete, 25 de băieți) în școlile generale din Coștei, Elica, Torac, Uzdin și Vârșeț. Realizarea a durat 45 de minute (o oră școlară), constând în completarea rubricilor care se referă la cunoașterea și întrebuințarea termenilor, definirea (explicarea) termenilor și enumerarea altor forme (dacă e cazul) pe lângă cea trecută în chestionar.

Clasificarea termenilor o facem în patru scale de cunoaștere după modelul Marjanović & Savić (1982) în: termeni cunoscuți (86-100%), termeni relativ cunoscuți (51-85%), termeni relativ necunoscuți (16-50%) și termeni necunoscuți (0-15%).

Din totalul de 43 de termeni trecuți în chestionar, 18 termeni (41,86%) aparțin categoriei termenilor cunoscuți, fiind identificați ca atare de 25 de eleve (100%): *tată, mamă, bunic, bunică, nepot, nepoată, strănepot, strănepoată, străbunic, străbunică, stră-străbunic, stră-străbunică, fiu, fiică, frate, soră, unchi, mătușă*. Totuși, cunoașterea termenilor nu e deloc în corelație cu întrebuințarea lor. Astfel, doar termenii *tată, mamă, bunic, bunică* îi întrebuințează toate elevele, termenul *unchi* îl întrebuințează 19 eleve (76%), *mătușă* 17 eleve (68%), *soră* 15 eleve (60%), *frate* 13 eleve (52%). O întrebuințare foarte scăzută o are termenul *străbunic*, pe care-l folosesc doar 4 eleve (16%) și *străbunică*, pe care-l întrebuințează doar 3 eleve (12%). Ceilați termeni, deși foarte cunoscuți, nu sunt deloc întrebuințați: *nepot, nepoată, strănepot, strănepoată, stră-străbunic, stră-străbunică, fiu, fiică*.

4 termeni (9,31%) aparțin categoriei termenilor relativ cunoscuți: *părinte*, pe care îl cunoaște 21 de eleve (84%) și termenii *socru, soacră, rudă*, pe care îi cunoaște 16 eleve

¹ Articol realizat în cadrul proiectului 178002 *Jezici i kulture u vremenu i prostoru* „Limbi și culturi în timp și spațiu”.

(64%). Precum mai sus, nu există corelație între cunoaștere și întrebuințare, termenul *părinte* întrebuințându-l doar 2 eleve (8%), în timp ce termenii *socru*, *soacără*, *rudă*, nu sunt întrebuințați deloc.

Cei mai mulți termeni - 19 (44,18%) - aparțin categoriei termenilor relativ necunoscuți: *geamăn*, *geamănă*, *soră vitregă*, pe care și îi cunoaște 11 eleve (44%), 10 eleve (40%) cunosc termenii *frate vitreg*, *soț*, *soție*, *noră*, 9 eleve (36%) cunosc termenii *gine-re*, 8 eleve (32%) cunosc termenii *tată vitreg*, *mamă vitregă*, (*bărbat*) *divorțat*, (*femeie*) *divorțată*, 6 eleve (24%) cunosc termenii *miri*, *cumnat*, *cumnată*, 5 eleve (20%) cunosc termenii *văduv*, *văduvă*, 4 eleve (16%) cunosc termenii *frate de cruce*, *soră de cruce*. La fel, corelația dintre cunoaștere și întrebuințare lipsește, 2 eleve (8%) întrebuințând doar termenii *soț*, *soție* și *miri*.

Deloc cunocuți și întrebuințați sunt termenii *mezin*, *mezină*, clasați în categoria termenilor necunoscuți.

La băieți, 8 termeni (18,61%) din totalul de 43 aparțin categoriei termenilor cunoscuți, fiind identificați ca atare de 25 de elevi (100%): *tată*, *mamă*, *bunic*, *bunică*, *nepot*, *nepoată*, *frate*, *soră*, dar fără a exista o corelație între cunoaștere și întrebuințare. Toți elevii întrebuințează termenii *tată*, *mamă*, *bunic*, *bunică*, 16 elevi (64%) întrebuințează termenul *frate*, 15 elevi (60%) întrebuințează termenul *soră*. Termenii *nepot*, *nepoată* nu sunt întrebuințați.

7 termeni (16,27%) intră în categoria termenilor relativ cunoscuți: *strănepot*, *strănepoată* și îi cunoaște 14 elevi (56%), respectiv termenii *fiu*, *fiică*, *unchi*, *mătușă*, *părinte*, pe care îi cunoaște 16 elevi (64%). 14 elevi (56%) întrebuințează termenul *unchi*, 13 elevi (52%) întrebuințează termenul *mătușă*, 5 elevi (20%) întrebuințează termenul *părinte*, ceilalți termeni nefiind întrebuințați.

Cei mai numeroși - 26 (60,46%) - sunt termenii relativ necunoscuți: *străbunic*, *străbunică*, pe care îi cunoaște 11 elevi (44%), *stră-străbunic*, *stră-străbunică*, *geamăn*, *geamănă*, *socru*, *soacără*, pe care îi cunoaște 9 elevi (36%), *frate vitreg*, *soră vitregă*, *noră*, *ginere*, pe care îi cunoaște 8 elevi (32%), *frate de cruce*, *soră de cruce*, *soț*, *soție*, pe care îi cunoaște 7 elevi (28%), *rudă*, *tată vitreg*, *mamă vitregă*, pe care îi cunoaște 6 elevi (24%), (*bărbat*) *divorțat*, (*femeie*) *divorțată*, *miri*, *cumnat*, *cumnată*, pe care îi cunoaște 5 elevi (20%), *văduv*, *văduvă*, pe care îi cunoaște 4 elevi (16%). La fel, nu putem vorbi despre o corelație între cunoaștere și întrebuințare deoarece, cu excepția termenilor *străbunic* și *rudă*, întrebuințați de 2 elevi (8%) și a termenilor *străbunică*, *soție* și *miri*, pe care îi întrebuințează un singur elev (4%), ceilalți termeni nu se întrebuințează.

În categoria termenilor necunoscuți intră lexemele *mezin*, *mezină*, pe care le cunoaște 2 elevi (8%), dar care nu sunt întrebuințate.

Referitor la definirea termenilor, clasificarea o facem în trei mari categorii: 1. definirea gradului de rudenie în raport cu sine; 2. definirea gradului de rudenie în raport cu altul; 3. definirea obiectivă a gradului de rudenie.

În baza rezultatelor analizei, în total am înregistrat 2212 de răspunsuri, 1148 la eleve, 1064 la elevi. La eleve am înregistrat 116 de răspunsuri în ce privește definirea gradului de rudenie în raport cu sine, 120 de răspunsuri în legătură cu definirea gradului de rudenie în raport cu altul, 356 de răspunsuri în legătură cu definirea obiectivă a gradului de rudenie, 526 de răspunsuri „nu știu” și 21 de răspunsuri „nu știu pentru că nu am”. La elevi, am înregistrat 90 de răspunsuri în legătură cu definirea gradului de rudenie în raport cu sine, 71 de răspunsuri în ce privește definirea gradului de rudenie în raport cu altul, 344 de răspunsuri în ce privește definirea obiectivă a gradului de rudenie și 561 de răspunsuri „nu știu”.

Având în vedere rezultatele analizei, tragem concluzia că acestea sunt similare la anchetații de ambele sexe. Menționăm trecerea a 43 de termeni în chestionar (varianta

standard), cei mai mulți aparținând – în ce privește cunoașterea - categoriei termenilor relativ necunoscuți, pe locul doi se clasează termenii cunoscuți, pe locul trei termenii relativ cunoscuți, pe ultimul loc clasându-se termenii necunoscuți, atât la eleve, cât și la elevi. Răspunsurile în legătură cu semnificația și întrebuintarea termenilor nu diferă prea mult, deși la eleve, cu excepția termenilor *mezin*, *mezină*, *frate de cruce*, *soră de cruce*, am înregistrat un număr mai mare de definiții; de asemenea, numărul elevelor care au enumerat forme diminutive și hipocoristice este mai mare decât numărul elevilor. Fără a lua în calcul răspunsurile „nu știu” ca fiind cele mai numeroase, la ambele sexe, cele mai multe răspunsuri despre semnificația termenilor aparțin categoriei care se referă la definirea obiectivă a gradului de rudenie.

O altă perspectivă care ar putea fi adusă în discuție este distincția spațiul rural/spațiul urban. Având în vedere faptul că mai mult de trei sferturi din elevele și elevii anchetați provin dintr-un mediu rural (inclusiv elevii școlii generale din Vârșet unde, începând cu clasa a V-a, școlarizarea o continuă elevii din satele Straja, Mesici, Iablanca și Sălcița) această perspectivă nu poate fi luată în considerare. O recomandare în acest sens ar fi introducerea și studierea problematicii respective la limba maternă.

Cuvinte-cheie: relații de rudenie, termeni, limba română, Voivodina

1.0. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Interesul cercetătorilor români față de investigarea relațiilor de rudenie nu este mare. Totuși, remarcăm câteva contribuții referitoare la subiectul în cauză.

Menționăm, pentru început, studiul *Cercetare monografică a familiei. Contribuție metodologică* de Xenia Costa-Foru (1945), în care autoarea aduce contribuții consistente și originale atât metodologic, cât și în sociologia familiei, analiza formelor de familie fiind legată de căsătorie, rudenie, relațiile dintre ascendenți și descendenți. Lucrarea prezintă analiza stării civile a populației, statistica anuală a populației pe stare civilă, proporția dintre căsătoriți, necăsătoriți, văduvi, divorțați, statistica stării civile pe sexe, vârstă, apartenența religioasă, culturală, motivarea și scopul căsătoriei etc., validând ipoteza după care familia este și va rămâne instituție reprezentativă a societății.

O lucrare de referință este *Termenii de înrudire în limba română* de Vasile Scurtu (1966). Folosind ce s-a scris în acest domeniu în țară și nu numai, pe baza textelor și a documentelor vechi, literaturii beletristice și folclorice, autorul prezintă, în cele peste 400 de pagini, un material înregistrat în zona Năsăudului, dar și alte zone - Banat, Oltenia, Muntenia, Crișana, Maramureș, Mehedinți, Țara Oașului... Ideea de bază o constituie termenii care denumesc legăturile familiale formați de-a lungul anilor în limba română, repartizate în opt capitole care se referă la rudenian de sânge pe linie colaterală (alianță), rudenian prin încuscrere, rudenian convențională, termeni de politețe și respect între rude, termeni din atmosfera semantică a nunții și termeni care exprimă ideea generală de rudenie. Pe baza metodei comparative, fiecare termen este analizat

din punct de vedere etimologic, fiind găsite și corespondențe în limbile neolatine, slavă și maghiară

Studiul *Relațiile de rudenie în societățile tradiționale. Reflexe în folclorul românesc* de Nicolae Constantinescu (1987) lansează o perspectivă nouă în tratarea antropologiei structurale. Accentul este pus pe modul în care poezia populară (în sens generic), ca metatext, reflectă raporturile de familie, atrăgând atenția asupra modelului românesc de înrudire, pe sistemul său complex, de la forme ca nășia, înfrățirea, legătura cu „moșii”, până la acelea de cosangvinitate și de căsătorie. Constantinescu face o legătură cu modul în care relațiile de rudenie au fost reținute și transfigurate artistic în principalele categorii ale liricii orale. Relația dintre mamă și copii, considerată de către autor cea mai veche relație de rudenie instituită și conceptualizată vreodată, este urmărită în reflexele ei din cântecele de leagăn, în doinele de cătănie, în basme, în *Miorița*, unde metoda de studiu este una funcțională, funcția devenind o relație de interacțiune și determinare a părților componente ale unui sistem dat.

Un alt studiu de referință este *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice* de Angela Bidu-Vrânceanu (2008), unde autoarea își propune ca prin analiza unor fragmente din lexicul limbii române (a câmpurilor lexicale) să demonstreze atât valabilitatea și actualitatea unor principii teoretice și metodologice, cât și să arate diferite direcții de aplicare a rezultatelor obținute. Descrierile efective ale mai multor câmpuri lexicale concrete (numele de rudenie, denumirile animalelor domestice și sălbatice, denumirile locuinței și ale instituțiilor, numele de culori și denumirile fenomenelor sonore) și abstracte (denumirile unor sentimente, atitudini sau stări afective) constituie modele de analiză care pot fi extinse la alte câmpuri lexicale atât din limba română, cât și din alte limbi. Demnă de menționat este și teza de doctorat *Studiul relațiilor de înrudire. Căsătoria – atitudini, practici și dinamici* de Iulia Elena Hossu (2010), în care se face inventarierea sistemului de înrudire din Râșca, județul Cluj, subiectul-focus fiind căsătoria văzută ca punct central în raportul de reconfigurare a înrudirii, atât în spațiul rural, cât și în cel urban.

În final, remarcăm articolul *O abordare antropologică și semantică a rudeniei* de Alina Bursuc (2011), dedicat unui aspect de formalizare lingvistică întâlnit în analiza de conținut a numelor de rudenie. Susținând că monografiile românești consacrate câmpului lexical al numelor de rudenie, elaborate de lingviștii Vasile Scurtu (1966) și Angela Bidu-Vrânceanu (2008), conțin o serie de deficiențe de natură metalingvistică - fluctuații în denumirea unor trăsături de conținut ce țin strict de rudenie, absența unor astfel de trăsături - scopul articolului este de a stabili un inventar exhaustiv de denumiri unitare pentru trăsăturile de conținut relative la rudenie printr-o abordare antropologică și semantică

a rudeniei, implicând familiarizarea lingvistului cu noțiunea de rudenie din perspectivă antropologică, prezentarea unor concepte subordonate rudeniei, menționarea criteriilor de clasificare a termenilor de înrudire, precizarea principalelor metode de analiză a vocabularului înrudirii, specificarea denumirilor aplicate tipurilor de rudenie.

2.0. SCOPUL LUCRĂRII

Referindu-ne la limba română vorbită în Voivodina, trebuie menționat că despre sistemul relațiilor de rudenie nu s-a scris prea mult. De aceea, scopul acestei lucrări este de a investiga în ce măsură elevii de clasa a VIII-a cunosc și întrebuințează termenii de rudenie. Ipotezele au fost următoarele: 1. elevii și elevele de clasa a VIII-a cunosc inventarul de bază al termenilor de rudenie în limba maternă; 2. nu există divergențe în răspunsurile elevilor raportat la sexul acestora; 3. nu există un impact reciproc al limbilor vorbite în mediul multicultural voivodinean asupra sistemului termenilor de rudenie în limba română.

3.0. METODA DE CERCETARE

Materialul a fost colectat pe baza unui chestionar de 43 de termeni (variante standard) și realizat de 50 de elevi de clasa a VIII-a (25 de fete, 25 de băieți) în școlile generale din Coștei, Ecica, Torac, Uzdin și Vârșeț². Realizarea a durat 45 de minute (o oră școlară), constând în completarea rubricilor care se referă la cunoașterea și întrebuințarea termenilor, definirea (explicarea) termenilor și enumerarea altor forme (dacă e cazul) pe lângă cea trecută în chestionar. Clasificarea termenilor o facem în patru scale de cunoaștere, după modelul Marjanović & Savić (1982) în: termeni cunoscuți (86-100%), termeni relativ cunoscuți (51-85%), termeni relativ necunoscuți (16-50%) și termeni necunoscuți (0-15%).

4.0. REZULTATELE CERCETĂRII

4.1. Cunoașterea și întrebuințarea termenilor

4.1.1. Analiza chestionarelor (eleve)

Din totalul de 43 de termeni trecuți în chestionar (*Anexa 1*), 18 termeni (41,86%) aparțin categoriei termenilor cunoscuți, fiind identificați ca atare de 25 de eleve (100%): *tată, mamă, bunic, bunică, nepot,*

---

² Mulțumesc directorilor, profesorilor și elevilor din școlile amintite pentru colaborare, amabilitate, cât și pentru contribuția la buna reușită a cercetării.

nepoată, strănepot, strănepoată, străbunic, străbunică, stră-străbunic, stră-străbunică, fiu, fiică, frate, soră, unchi, mătușă. Totuși, cunoașterea termenilor nu e deloc în corelație cu întrebuițarea lor. Astfel, doar termenii *tată, mamă, bunic, bunică* îi întrebuițează toate elevele, termenul *unchi* îl întrebuițează 19 eleve (76%), *mătușă* 17 eleve (68%), *soră* 15 eleve (60%), *frate* 13 eleve (52%). O întrebuițare foarte scăzută o are termenul *străbunic*, pe care-l folosesc doar 4 eleve (16%) și *străbunică*, pe care-l întrebuițează doar 3 eleve (12%). Ceilați termeni, deși foarte cunoscuți, nu sunt deloc întrebuițati: *nepot, nepoată, strănepot, strănepoată, stră-străbunic, stră-străbunică, fiu, fiică* (*Anexa 2: Tabela termenilor cunoscuți - eleve*).

4 termeni (9,31%) aparțin categoriei termenilor relativ cunoscuți: *părinte*, pe care îl cunoaște 21 de eleve (84%) și termenii *socru, soacră, rudă*, pe care îi cunoaște 16 eleve (64%). Precum mai sus, nu există corelație între cunoaștere și întrebuițare, termenul *părinte* întrebuițându-l doar 2 eleve (8%), în timp ce termenii *socru, soacră, rudă*, nu sunt întrebuițati deloc (*Anexa 3: Tabela termenilor relativ cunoscuți - eleve*).

Cei mai mulți termeni - 19 (44,18%) - aparțin categoriei termenilor relativ necunoscuți: *geamăn, geamână, soră vitregă*, pe care și îi cunoaște 11 eleve (44%), 10 eleve (40%) cunosc termenii *frate vitreg, soț, soție, noră*, 9 eleve (36%) cunosc termenii *ginere*, 8 eleve (32%) cunosc termenii *tată vitreg, mamă vitregă, (bărbat) divorțat, (femeie) divorțată*, 6 eleve (24%) cunosc termenii *miri, cumnat, cumnată*, 5 eleve (20%) cunosc termenii *văduv, văduvă*, 4 eleve (16%) cunosc termenii *frate de cruce, soră de cruce*. La fel, corelația dintre cunoaștere și întrebuițare lipsește, 2 eleve (8%) întrebuițând doar termenii *soț, soție* și *miri* (*Anexa 4: Tabela termenilor relativ necunoscuți - eleve*).

Deloc cunoscuți și întrebuițati sunt termenii *mezin, mezină*, clasați în categoria termenilor necunoscuți (*Anexa 5: Tabela termenilor necunoscuți - eleve*).

4.1.2. Analiza chestionarelor (elevi)

La băieți, 8 termeni (18,61%) din totalul de 43 aparțin categoriei termenilor necunoscuți, fiind identificați ca atare de 25 de elevi (100%): *tată, mamă, bunic, bunică, nepot, nepoată, frate, soră*, dar fără a exista o corelație între cunoaștere și întrebuițare. Toți elevii întrebuițează termenii *tată, mamă, bunic, bunică*, 16 elevi (64%) întrebuițează termenul *frate*, 15 elevi (60%) întrebuițează termenul *soră*. Termenii *nepot, nepoată* nu sunt întrebuițati (*Anexa 6: Tabela termenilor cunoscuți - elevi*).

7 termeni (16,27%) intră în categoria termenilor relativ cunoscuți: *strănepot, strănepoată* și îi cunoaște 14 elevi (56%), respectiv termenii

fiu, fiică, unchi, mătușă, părinte, pe care îi cunoaște 16 elevi (64%). 14 elevi (56%) întrebunțează termenul *unchi*, 13 elevi (52%) întrebunțează termenul *mătușă*, 5 elevi (20%) întrebunțează termenul *părinte*, ceilalți termeni nefiind întrebunțați (*Anexa 7: Tabela termenilor relativ cunoscuți – elevi*).

Cei mai numeroși – 26 (60,46%) - sunt termenii relativ necunoscuți: *străbunic, străbunică*, pe care îi cunoaște 11 elevi (44%), *stră-străbunic, stră-străbunică, geamăn, geamănă, socru, soacră*, pe care îi cunoaște 9 elevi (36%), *frate vitreg, soră vitregă, noră, ginere*, pe care îi cunoaște 8 elevi (32%), *frate de cruce, soră de cruce, soț, soție*, pe care îi cunoaște 7 elevi (28%), *rudă, tată vitreg, mamă vitregă*, pe care îi cunoaște 6 elevi (24%), (*bărbat*) *divorțat, (femeie) divorțată, miri, cumnat, cumnată*, pe care îi cunoaște 5 elevi (20%), *văduv, văduvă*, pe care îi cunoaște 4 elevi (16%). La fel, nu putem vorbi despre o corelație între cunoaștere și întrebunțare deoarece, cu excepția termenilor *străbunic* și *rudă*, întrebunțați de 2 elevi (8%) și a termenilor *străbunică, soție* și *miri*, pe care îi întrebunțează un singur elev (4%), ceilalți termeni nu se întrebunțează (*Anexa 8: Tabela termenilor relativ necunoscuți – elevi*).

În categoria termenilor necunoscuți intră lexemele *mezin, mezină*, pe care le cunoaște 2 elevi (8%), dar care nu sunt întrebunțate (*Anexa 9: Tabela termenilor necunoscuți – elevi*).

4.2. Definirea (explicarea) termenilor

Clasificarea termenilor o facem în trei mari categorii:

- definirea gradului de rudenie în raport cu sine;
- definirea gradului de rudenie în raport cu altul;
- definirea obiectivă a gradului de rudenie.

În baza rezultatelor analizei, în total am înregistrat 2212 de răspunsuri, 1148 la eleve, 1064 la elevi. La eleve am înregistrat 116 de răspunsuri în ce privește definirea gradului de rudenie în raport cu sine, 120 de răspunsuri în legătură cu definirea gradului de rudenie în raport cu altul, 356 de răspunsuri în legătură cu definirea obiectivă a gradului de rudenie, 526 de răspunsuri „nu știu” și 21 de răspunsuri „nu știu pentru că nu am” (*Anexa 10: Tabela definirii termenilor – eleve*). La elevi, am înregistrat 90 de răspunsuri în legătură cu definirea gradului de rudenie în raport cu sine, 71 de răspunsuri în ce privește definirea gradului de rudenie în raport cu altul, 344 de răspunsuri în ce privește definirea obiectivă a gradului de rudenie și 561 de răspunsuri „nu știu” (*Anexa 11: Tabela definirii termenilor – elevi*).

4.2.1. Definierea gradului de rudenie în raport cu sine (eleve):

tată: părintele care ne-a dat viață (4)³; omul care m-a făcut (4); părintele meu (2); tata pentru mine este totul (1); cel mai bun părinte sau prieten (1).

mamă: femeia care m-a născut (5); părintele care ne-a adus pe lume (4); mama care ne-a născut (3); părintele care și-ar fi dat viața pentru noi (2); mama pentru mine este totul (2); părintele meu (1); cea mai bună mamă (1); mama (1); nu îmi înseamnă nimic (1).

bunic: bunicul meu (2); bunicul pentru mine este totul (1).

bunică: bunica mea (1); bunica pentru mine este totul (1).

nepoată: eu sunt nepoata bunicii (1).

străbunic: străbunicul meu (3).

străbunică: străbunica mea (2); eu sunt strănepoata străbuncii (1).

fiu: copilul meu (3); fiul meu (3).

fiică: fetița mea (3); fiica mea (1); copilul meu (1).

geamăn: fratele meu născut odată cu mine (3).

geamănă: sora mea născută odată cu mine (3).

mezin: fratele (1).

frate: fratele meu (3); cel mai bun prieten (1); totul pentru mine (1).

soră: sora mea (8); sora este totul pentru mine (1); cea mai bună prietenă (1).

unchi: unchiul meu (2); unchiul este totul pentru mine (1).

mătușă: mătușa mea (2); mătușa este totul pentru mine (1).

rudă: ruda noastră (2); rudele mele (2); ruda mea (2).

părinte: părinții care ne-au dat viață (4); părintele meu (2); părintele nostru (2); totul pentru mine (1).

frate de cruce: prieten pe vecie (1).

soră de cruce: prietenă pe vecie (1).

soț: bărbatul meu (4).

soție: soția mea (4).

mamă vitregă: nimic (1).

cumnat: cumnatul meu (1).

cumnată: cumnata mea (1).

noră: nora mea (2).

ginere: ginerele meu (2).

Exemple de întrebuințare a termenilor:

rudă: mă duc la rude (1).

rudă îndepărtată: -

³ Cifra între paranteze indică de câte ori este înregistrat răspunsul respectiv.

4.2.2. Definirea gradului de rudenie în raport cu sine (elevi):

tată: părintele meu (6); tata ne-a dat viață (5); omul care m-a crescut (3); tatăl meu (3); tata m-a făcut (2).

mamă: femeia care m-a crescut (6); mama m-a născut (6); cea care m-a născut (5); părintele meu (4); mama ne-a născut (3).

bunic: Moș Crăciun (1).

bunică: cea mai dragă ființă (1).

fiu: copilul meu (3); băiatul meu (2).

fiică: fiica mea (4); fata mea (3).

frate: fratele meu (3).

soră: sora mea (3).

rudă: persoană apropiată (1).

părinte: mama și tata (5); tatăl meu (5); mama mea (4).

frate de cruce: cel mai bun prieten (2); bun prieten (1); prieten nedespărțit (1); prieten pe vecie (1).

soră de cruce: cea mai bună prietenă (2); bună prietenă (1); prietenă nedespărțită (1); prietenă pe vecie (1).

soț: partener pe viață (1).

soție: partener pe viață (1).

tată vitreg: tatăl care nu este tatăl meu (1); tatăl străin (1).

mamă vitregă: mama care nu este mama mea (1); mamă străină (1).

Exemple de întrebuițare a termenilor:

rudă: -

rudă îndepărtată: -

4.2.3. Definirea gradului de rudenie în raport cu altul (eleve):

tată: cel care are copii (6); care are o familie (4).

mama: aia care te-a născut (3).

nepot: copilul tatălui meu are fiu și fiul acesta este nepotul tatălui (1); bunica are copil și copilul copilului respectiv este nepotul (1); copilul care are bunic (1); nepotul bunicii (1).

nepoată: nepoata bunicii (1); sora mea are fiică și fiica este nepoata mamei mele (1); bunica are fiică și fiica fiicei respective este nepoata (1).

strănepot: strănepotul străbunicii (3); copilul care are străbunic (3); fratele meu are fiu, fiul fratelui meu are fiu, fiul acesta este strănepot (1).

strănepoată: strănepoata străbunicii (4); strănepoata străbunicului (2); fiica care are străbunică (2); sora mea are fiică, fiica surorii mele are fiică, fiica acesta este strănepoată (1).

geamăn: doi frați gemeni (2); doi gemeni (1); copilul care are frate ca și el (1).

geamănă: două surori gemene (2); sora geamănă (2); copilul care are soră ca și el (1); două gemene (1).

frate: fratele tatălui meu (2); fiul mamei (2).

frate de cruce: cel care e lângă tine până la moarte (1).

soră: fiica mamei (3).

soră de cruce: cea care e lângă tine până la moarte (1).

soț: bărbatul mamei mele (4); bărbatul femeii (3); soțul cu care s-a căsătorit cineva (2); soțul mătușei mele (2).

soție: femeia tatălui meu (4); soția bărbatului (3); soția cu care s-a căsătorit cineva (2); soția unchiului meu (2).

tată vitreg: persoana care nu este părintele meu, dar este soțul mamei (1); bărbatul mamei mele îmi este tată vitreg (1); soțul mamei care nu este tatăl meu (1); al doilea bărbat al mamei (1); mama divorțată de tata și căsătorită cu alt bărbat (1); mama care s-a mai căsătorit odată (1); care nu este tatăl (1); tata care nu te-a făcut (1).

văduv: fără soție (1); om neînsurat (1).

văduvă: fără soț (1); femeie nemăritată (1).

(bărbat) divorțat: l-a lăsat femeia (2); nu are soție (2); bărbatul divorțat de soție (2); divorțat (1); bărbatul pe care l-a lăsat femeia (1).

(femeie) divorțată: a lăsat-o bărbatul (2); nu are soț (2); femeia divorțată de bărbat (2); divorțată (1); femeia pe care a lăsat-o bărbatul (1).

mamă vitregă: care nu este mama (1); tata care s-a mai căsătorit o dată (1); femeia tatălui meu îmi este mamă vitregă (1); soția tatălui meu care nu este mama mea (1); mama care nu te-a făcut (1).

socru: socrul mamei mele (1); socrul tatălui meu (1).

soacră: soacra mamei mele (1); soacra tatălui meu (1).

cumnat: soțul mătușei mele (1).

cumnată: soția unchiului meu (1).

noră: mama mea e nora bunicii mele (1).

ginere: bărbatul fetei mele (2); tatăl meu e ginerele bunicului meu (1).

4.2.4. Definirea gradului de rudenie în raport cu altul (elevi):

tată: cel care are copii (5).

nepot: nepotul bunicii (1).

nepoată: nepoata bunicii (1).

fiu: copilul mamei (3); fiul tatălui (3).

fiică: fiica mamei (4); fata tatălui (4).

geamăn: două persoane la fel (1); fratele care arată la fel ca fratele (1); două persoane asemănătoare (1).

geamănă: două persoane la fel (1); sora care arată la fel ca sora (1).

frate: fiul mamei (3); primul copil al tatălui (2); persoana pe care a născut-o mama mea (1).

soră: fata mamei (4); persoana pe care a născut-o mama mea (2).

rudă: rudă din părinți, bunici (1).

părinte: părintele oricui (1).

frate de cruce: frați mai ciudați (1).

soră de cruce: surori mai ciudate (1).

soț: soțul mamei mele (2); tatăl meu e soțul mamei (1); persoana cu care se mărită o fată (1).

soție: soția tatălui meu (2); mama mea e soția tatălui (1); persoana cu care se însoară un copil (1).

tată vitreg: soțul mamei care nu e tata (2).

văduv: soț fără soție (3).

văduvă: soție fără soți (3).

(bărbat) divorțat: bărbatul care și-a părăsit soția (2); bărbat fără soție (1); soț fără soție (1); fără femeie (1).

(femeie) divorțată: soția care și-a părăsit soțul (2); femeie fără bărbat (1); soție fără soț (1); fără bărbat (1).

mamă vitregă: soția tatălui care nu e mama (2).

noră: mama mea este nora bunicii mele (1); fata care se mărită și vine în casa bărbatului (1).

ginere: băiatul care vine în casa fetei (2); tatăl meu este ginerele bunicii mele (1).

Exemple de întrebuițare a termenilor:

rudă: -

rudă îndepărtată: -

4.2.5. Definirea obiectivă a gradului de rudenie (eleve):

tată: părinte (3).

mamă: părinte (2).

bunic: tatăl tatălui meu (6); tatăl mamei mele (5); tatăl tatălui sau tatăl mamei (5); tatăl tatălui (4); membru al familiei (1).

bunică: mama mamei sau mama tatălui (6); mama tatălui meu (6); mama mamei (5); mama mamei mele (4); membru al familiei (1).

nepot: copilul surorii sau fratelui (5); copilul fratelui (3); fiul fiului sau fiicei mele (2); copilul fiului sau fiicei mele (2); copilul surorii (2); fiul fiului meu (2); fiul fiicei mele (1).

nepoată: fetița surorii și a fratelui (6); fiica fiului meu (3); fetița fratelui (3); fiica fiului (2); fiica fiului sau fiicei mele (2); copilul surorii (2).

strănepot: copilul nepotului sau nepoatei (6); a treia generație a unei familii (2); nepotul nepoților (2).

strănepoată: a treia generație a unei familii (3); fiica nepotului sau nepoatei (3); nepoata nepoților (1).

străbunic: tatăl bunicului (7); bunicul mamei sau a tatălui (5); bunicul mamei (3).

străbunică: mama bunicului (6); bunica mamei sau a tatălui (6); bunica mamei (3).

stră-străbunic: tatăl bunicului sau bunicii mele (4); bunicul bunicului meu (3); bunicul bunicului (2); străbunicul mamei (2); tatăl străbunicii mele (2); bunicul bunicii mele (2); tatăl străbunicului (2).

stră-străbunică: mama bunicului sau bunicii mele (5); bunica bunicii (3); mama bunicului meu (3); mama străbunicii mele (2); mama străbunicului (2); străbunica mamei (1); bunica bunicii mele (1).

fiu: copilul mamei și a tatălui (5); copilul tatălui (3); copilul părinților (3); copil (3).

fiică: fiica mamei și a tatălui (6); fiica părinților (3); fata mamei (3); fiica tatălui (2).

geamăn: doi frați născuți odată (3); doi frați născuți în aceeași zi (2); născuți amândoi odată (2).

geamănă: două surori născute odată (3); două surori născute în aceeași zi (2); născute amândouă odată (2).

frate: născut din aceeași părinți (4); copil din aceeași mamă și același tată (4); copilul mamei și al tatălui este fratele meu (4); membru al familiei (3).

frate vitreg: născut dintr-un părinte (4); copilul din partea mamei sau din partea tatălui (3); fratele meu din partea tatălui (1); copilul tatălui meu îmi este frate vitreg (1).

soră: născută din aceeași părinți (5); membru al familiei (3); fata din aceeași părinți (3).

soră vitregă: copilul din partea mamei sau din partea tatălui (3); născută dintr-un părinte (3); sora din partea tatălui (1); fetița mamei mele îmi este soră vitregă (1); fetița tatălui meu îmi este soră vitregă (1).

unchi: fratele mamei și a tatălui (4); fratele tatălui meu (3); fratele tatălui (3); soțul mătușei (3); fratele mamei (2).

mătușă: sora mamei și a tatălui (4); sora mamei mele (3); sora tatălui (3); soția unchiului (3); sora mamei (2).

rudă: relații femeiești într-o familie (2); verișorii mamei, tatălui, bunicului, bunicii (1); verișoara mamei (1); neam (1); neamuri apropiate (1).

părinte: mama și tata (5); cei care au întemeiat o familie (4); o familie (2); tatăl unui fiu (1).

frate de cruce: îngropați la un loc (2).

soră de cruce: îngropate la un loc (2).

văduv: bărbatul care nu mai are femeie (1); bărbatul a cărui soție a decedat (1); bărbatul a cărui soție a murit (1).

văduvă: femeia care nu mai are bărbat (1); femeia al cărei soț a decedat (1); femeia al cărei soț a murit (1).

mamă vitregă: a doua soție a tatălui meu (1).

miri: mirele și mireasa (1); când se căsătoresc (1); cei care se căsătoresc (1); când doi oameni se căsătoresc (1); soț și soție la nuntă (1); care fac nuntă (1).

socru: tatăl bărbatului meu (4); tatăl mirelui (2); tatăl bărbatului (1).

soacră: mama bărbatului meu (4); mama mirelui (2); mama bărbatului (1).

cumnat: fratele soției (3); fratele soțului (1).

cumnată: sora soției (3); sora soțului (1).

noră: soția fiului (2); soția fratelui (1); persoana care vine într-o familie (1); persoana care vine într-o casă (1); femeia fratelui meu (1); soția copilului meu (1).

ginere: soțul surorii (2); persoana care se căsătorește cu fiica cuiva (2).

Exemple de întrebuințare a termenilor:

rudă: neam (2); relații familiare între familie (1); persoane cu relații familiare (1).

rudă îndepărtată: neam mai îndepărtat (1); relațiile de familie se pierd (1); relații familiare între familiile îndepărtate (1).

4.2.6. Definierea obiectivă a gradului de rudenie (elevi):

tată: părintele de sex masculin (1).

mamă: părintele de sex feminin (1).

bunic: tatăl tatălui meu (7); tatăl tatălui sau tatăl mamei mele (6); tatăl mamei mele (5); părintele părintelui meu (5); părintele de sex masculin al unuia din părinți (1).

bunică: mama tatălui meu (7); mama tatălui sau mama mamei mele (6); mama mamei mele (5); părintele părintelui meu (5); părintele de sex feminin al unuia din părinți (1).

nepot: copilul surorii (5); fiul fiului sau a fiicei (5); fiul fiului nostru (4); fiul fratelui sau a surorii mele (4); copilul copilului nostru (3); fiul băiatului meu (2); parte a familiei (1).

nepoată: fetița surorii (5); fiica fiului sau a fiicei (5); fiica fiului nostru (4); fiica fratelui sau a surorii mele (4); fiica copilului nostru (3); fiica băiatului meu (2); parte a familiei (1).

strănepot: fiul nepotului sau a nepoatei (4); băiatul nepotului meu (3); fiul fiului meu (3); a treia generație a familiei mele (2); copilul copilului meu (2).

strănepoată: fiica nepotului sau a nepoatei (4); fiica nepoatei mele (3); fiica fiului meu (3); a treia generație a familiei mele (2); copilul copilului meu (2).

străbunic: tatăl bunicului meu (5); tatăl bunicului sau bunicii mele (5); moșul tatălui meu (1).

străbunică: mama bunicului meu (5); mama bunicului sau bunicii mele (4); bunica tatălui meu (2).

stră-străbunic: tatăl străbunicului sau străbunicii (3); tatăl străbunicului nostru (2); tatăl străbunicii (2); bunicul bunicului (1); moșul moșului meu (1).

stră-străbunică: mama străbunicului sau străbunicii (3); mama străbunicului nostru (2); mama străbunicii (2); bunica bunicului (1); baba moșului meu (1).

fiu: copilul părinților (4); urmașul de sex masculin (1).

fiică: urmașul de sex feminin (1).

geamăn: doi frați născuți în aceeași zi (2); frate născut în aceeași zi (1); doi frați născuți deodată (1); fratele unei persoane care s-a născut în aceeași zi (1); fratele fratelui sau a surorii identic (1).

geamănă: două surori născute în aceeași zi (2); soră născută în aceeași zi (2); două surori născute deodată (1); sora unei persoane care s-a născut în aceeași zi (1); sora fratelui sau a surorii identică (1).

mezin: cel mai tânăr din familie (1); cel mai mic din familie (1).

mezină: cea mai tânără din familie (1); cea mai mică din familie (1).

frate: frate din aceeași părinți (6); născut din aceeași părinți (4); frate de pe mamă și de pe tată (4); persoană de sex masculin născută din aceeași părinți (1).

frate vitreg: frate născut doar dintr-un părinte (4); frate nu din aceeași părinți (1); fratele nu de sânge (1); persoana pe care o naște mama cu alt tată (1); fratele doar de mamă (1).

soră: soră din aceeași părinți (6); născută din aceeași părinți (4); soră de pe mamă și de pe tată (4); persoană de sex feminin născută din aceeași părinți (1).

soră vitregă: soră născută doar dintr-un părinte (4); soră nu din aceeași părinți (2); sora nu de sânge (1); sora doar de mamă (1).

unchi: fratele tatălui sau al mamei (6); fratele tatălui meu (4); fratele unui părinte (3); fratele mamei mele (3).

mătușă: sora tatălui sau a mamei (6); sora tatălui meu (4); sora unui părinte (3); sora mamei mele (3).

rudă: neam (3); persoană de același sânge (1).

părinte: predecesor (1).

frate de cruce: persoană care se consideră frate (1).

soră de cruce: persoană care se consideră soră (1).

soț: bărbat însurat (1); om căsătorit (1).

soție: femeie măritată (1); femeie căsătorită (1).

tață vitreg: tață nu de sânge (1).

văduv: omul căruia i-a murit nevasta (1).

văduvă: femeia căreia i-a murit bărbatul (1).

mamă vitregă: mamă nu de sânge (2).

miri: persoane care se căsătoresc (3); mireasa (1); persoane în actul de căsătorie (1).

socru: tatăl soției mele (4); tata iubitei mele (1); tatăl celui căsătorit (1); tatăl bărbatului (1); tatăl miresei (1); tatăl soțului sau soției (1).

soacră: mama soției mele (4); mama iubitei mele (1); mama celui căsătorit (1); mama bărbatului (1); mama mirelui (1); mama soțului sau soției (1).

cumnat: bărbatul surorii (2); fratele soției (2); fratele celui căsătorit (1).

cumnată: soția fratelui (2); sora soțului (2); sora celui căsătorit (1).

noră: soția fratelui (4); soția fiului (1); nevasta fratelui (1).

ginere: soțul surorii (5).

Exemple de întrebuițare a termenilor:

rudă: neam (5); neamuri (2); relație familiară (1); văr, verișoară, unchi, mătușă (1).

rudă îndepărtată: neam îndepărtat (3); neam mai îndepărtat (2); relație familiară îndepărtată (1); neam (1).

4.3. Enumerarea altor forme

Anchetații de ambele sexe au enumerat foarte puține forme pe lângă cele propuse. Doar 9 eleve (36%) și 4 elevi (16%) întrebuițează diminutive sau hipocoristice de la următorii termeni:

a) eleve:

tată: tati (7), tăticule (2);

mamă: mami (6), mămica (2), mimi (1);

bunic: bunu (3), taica (3), deda (2), dede (1);

bunică: buna (4), buni (3), maica (2).

b) elevi:

tată: tati (4);

mamă: mami (4);

bunic: bunu (3), taica (1);

bunică: buni (2), babi (1), maica (1).

5.0. CONSIDERAȚII FINALE

Având în vedere rezultatele analizei, tragem concluzia că acestea sunt similare la anchetații de ambele sexe. Menționăm trecerea a 43 de termeni în chestionar (varianta standard), cei mai mulți aparținând – în ce privește cunoașterea - categoriei termenilor relativ necunoscuți, pe locul doi se clasează termenii cunoscuți, pe locul trei termenii relativ cunoscuți, pe ultimul loc clasându-se termenii necunoscuți, atât la eleve, cât și la elevi. Răspunsurile în legătură cu semnificația și întrebuițarea termenilor nu diferă prea mult, deși la eleve, cu excepția termenilor *mezin*, *mezină*, *frate de cruce*, *soră de cruce*, am înregistrat un număr mai mare de definiiri; de asemenea, numărul elevelor care au enumerat forme diminutive și hipocoristice este mai mare decât numărul elevilor. Fără a lua în calcul răspunsurile „nu știu” ca fiind cele mai numeroase, la ambele sexe, cele mai multe răspunsuri despre semnificația termenilor aparțin categoriei care se referă la definirea obiectivă a gradului de rudenie.

O altă perspectivă care ar putea fi adusă în discuție este distincția spațiul rural/spațiul urban. Având în vedere faptul că mai mult de trei sferturi din elevele și elevii anchetați provin dintr-un mediu rural (inclusiv elevii școlii generale din Vârșeț unde, începând cu clasa a V-a, școlarizarea o continuă elevii din satele Straja, Mesici, Iablanca și Sălcița) această perspectivă nu poate fi luată în considerare.

6.0. BIBLIOGRAFIE

- Bidu-Vrânceanu, A. *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, Editura Universității din București, București, 2008.
- Bursuc, A. O abordare antropologică și semantică a rudeniei, *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Seria Litere și Științe Sociale*, 3, 2011, p. 105-120.
- Constantinescu, N. *Relațiile de rudenie în societățile tradiționale. Reflexe în folclorul românesc*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987.
- Costa-Foru, X. *Cercetare monografică a familiei. Contribuție metodologică*, Fundația Regele Mihai I, București, 1945.
- Hossu, I. E. *Studiul relațiilor de înrudire. Căsătoria – atitudini, practici și dinamici*. Teză de doctorat, Facultatea de Studii Europene, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2010.
- Marjanović, A. i Savić, S. Usvajanje i razumevanje termina za označavanje rodbinskih odnosa, *Prilozi proučavanju jezika*, 18, Novi Sad, 1982, str. 27-32.

Scurtu, V. *Termenii de înrudire în limba română*, Editura Academiei, București, 1966.

*FAMILIARITY WITH KINSHIP TERMS AND THEIR
USE AMONG 8TH GRADE PUPILS IN VOJVODINA:
A CASE STUDY OF ROMANIAN*

Summary

In the variety of the Romanian language used in Vojvodina there were no detailed studies about the system of family terms. The aim of this paper is to research the familiarity with and use of family terms in standard Romanian of students in the eighth grade of primary school in Vojvodina in 2014. The hypotheses were (1) that both male and female students of the eighth grade would be familiar with the basic inventory of family terms in their mother tongue, (2) that there would be no differences correlated with the gender of the informants, (3) that there are no interlinguistic influences in the Vojvodinian multicultural setting in the system of family terms in the Romanian language.

The empirical data was collected via a questionnaire comprising 43 family terms in standard Romanian. A total of 50 students (25 girls, 25 boys) in the eighth grade of primary school from the villages of Ečka, Kuštilj, Tork, Uzdin and the town of Vršac responded to the questionnaire during one school class. The classification of family terms (after Marjanović and Savić, 1982) comprises four groups based on the degree of familiarity: absolutely familiar (86-100%), fairly familiar (51-85%), fairly unfamiliar (16-50%), absolutely unfamiliar (0-15%).

The preliminary results indicate that among the 25 female students 18 family terms (41.86%) are absolutely familiar: *dad, mom, grandpa, grandma, granddaughter, grandson, great-grandfather, great-grandmother, son, daughter, brother, sister, uncle, aunt*. The difference in familiarity with and use of the said terms is the following: *dad, mom, grandpa, grandma* are used by all the female students; *uncle* is used by 19 students (76%), *aunt* by 17 students (68%), *sister* by 15 students (60%), and *brother* by 13 students (52%). The term *great-grandfather* is used by only 4 female students (16%) and *great-grandmother* by 3 students (12%), while the terms *grandson, granddaughter, great-grandson, great-grandfather, great-grandmother, son, daughter* are not used.

Only four terms (9.31%) belong to the category of fairly familiar terms: *parent* among 21 female students (84%), *father-in-law, mother-in-law, cousin* among 16 female students (64%), but there is no correlation between the familiarity and use.

The largest number of terms – 19 (44.28%) belongs to the category of fairly unfamiliar ones: *male twin, female twin, half-sister* is known by 11 female students (44%), while 10 female students (40%) are familiar with the terms *half-brother, husband, wife, daughter-in-law*, 9 (36%) are familiar with *son-in-law*, 8 (32%) with *stepfather, stepmother, male divorcee, female divorcee*, 6 of them (34%) with *newly weds, brother-in-law, sister-in-law*, 5 of them (20%) with *widower, widow*, 4 of them (16%) with *blood brother, blood sister*. There is no correlation between the familiarity and use of these family terms either since only 2 female students (8%) use only the terms *husband, wife* and *newly weds*. The terms that are absolutely unfamiliar are *favourite*.

The category of absolutely familiar terms among male students contains eight lexemes (18.61%): *dad, mom, grandpa, grandma, grandson, granddaughter, brother, sister* and all 25 male students (100%) are familiar with them, while there is no correlation between familiarity and use. All male students use the terms *dad, mom, grandpa, grandma*, 16 of them (64%) use the term *brother*, 15 of them (60%) use the term *sister* while the terms *grandson, granddaughter* are not used.

The category of fairly familiar terms among male students contains seven lexemes (16.27%): *great-grandson, great-granddaughter* used by 14 students (56%), and terms *son, daughter, uncle, aunt, parent* familiar to 16 students (64%). Fourteen students (56%) use the term *uncle*, while 13 students (52%) use the term *aunt*, and 5 students (20%) use the term *parent*. Other terms are not used.

In the category of fairly unfamiliar terms there are 26 of them (60.46%) – *great-grandfather, great-grandmother* familiar to 11 male students (44%), *great-great-grandfather, great-great-grandmother, male twin, female twin, father-in-law, mother-in-law* familiar to 9 students (36%), *half-brother, half-sister, daughter-in-law, son-in-law* familiar to 8 students (32%), *blood brother, blood sister, husband, wife* familiar to 7 students (28%), *cousin, stepfather, stepmother* familiar to 6 students (24%), *male divorcee, female divorcee, newly-weds, brother-in-law, sister-in-law* familiar to 5 students (20%), *widower, widow* familiar to 4 students (16%). Except for the terms *great-grandfather* and *cousin* which are used by two students (8%) and terms *great-grandmother, wife and newly weds* which are used by one student (4%), other terms are not used. The terms that are absolutely unfamiliar are *favourite* (male and female), which are familiar to two students (8%) but they do not use them.

In terms of the explanations of meaning, we have categorized the answers into three groups: family relation with respect to 'me' (from a personal perspective), family relation with respect to someone else, and

an objective determination of family relation. Of the total of 2212 answers, 1148 were given by female students and 1064 by male students.

When it comes to female students in the category of determining family relations from a personal perspective, there are 116 answers, the category of family relations with respect to someone else has 120 answers, while the category of objective determination has 356 answers. We also note that there are 526 answers “I don’t know” and 21 answers “I don’t know because I don’t have”. When it comes to male students, in the category of determining family relations from a personal perspective, there are 90 answers, the category of family relations with respect to someone else has 71 answers, while the category of objective determination has 344 answers. We also note that there are 561 answers “I don’t know”. We can thus conclude that there are not greater differences in terms of gender when it comes to the familiarity and use of family terms among the male and female students from the eighth grade who participated in the research and whose mother tongue is Romanian. With respect to the familiarity with family terms, the greatest number of them are fairly unknown, which is then followed by absolutely familiar and fairly unfamiliar, with the category of absolutely unfamiliar in both gender groups. Although female students offered a larger number of explanations of the meanings of terms and more of them use diminutives and hypocoristic, the answers from both genders are essentially very similar. The greatest number of answers comes from the category of objective determination of family relations. What is worrying is the fact that the largest number of students of both genders was “I don’t know”.

Another distinction that we should address is the (lack of) differences in the answers collected in different locations – rural and urban. Having in mind that more than 75% of students who participated in the research are from a rural setting (including students from the primary school in Vršac, where students who live in the surrounding villages of Straža, Mesić, Jablanka and Sočica continue their education after the fourth grade), this dimension cannot be analyzed.

The recommendation for immediate practice is that it is necessary to introduce the topics of family terms into the syllabus of the subject of mother tongue (Romanian).

Key words: family terms, terms, Romanian language, Vojvodina.

Laura Spariosu

UPOTREBA I ZNAČENJE TERMINA ZA RODBINSKE ODNOSE UČENIKA VIII RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE: RUMUNSKI JEZIK

Sažetak

U rumunskom jeziku koji se koristi u Vojvodini, nije detaljnije pisano o sistemu rodbinskih odnosa. Cilj ovog rada je istraživanje poznavanja i upotrebe termina za rodbinske i srodničke odnose u standardnom rumunskom jeziku učenika završnog razreda osnovne škole u Vojvodini u 2014. godini. Pretpostavke su bile: 1. da će učenici i učenice završnih razreda osnovnih škola znati bazični inventar termina za obeležavanje rodbinskih odnosa u maternjem jeziku; 2. da se odgovori učenika i učenica neće razlikovati po polu; 3. da ne postoje međusobni uticaji jezika u vojvođanskom multikulturalnom okruženju u sistemu termina za obeležavanje rodbinskih odnosa u rumunskom jeziku.

Empirijski materijal je prikupljen na osnovu upitnika koji sadrži 43 termina za standardni rumunski jezik. Ukupno 50 učenika (25 devojčica, 25 dečaka) VIII razreda osnovnih škola u selima Ečki, Kuštilju, Torku, Uzdinu i u gradu Vršcu odgovarali su, tokom jednog školskog časa. Klasifikacija srodničkih termina (prema Marjanović i Savić, 1982) je u 4 grupe na osnovu stepena poznatosti: sasvim poznate (86-100%), prilično poznate (51-85%), prilično nepoznate (16-50%) i sasvim nepoznate (0-15%).

Osnovni rezultati pokazuju da su kod 25 učenica, 18 termina (41,86%) sasvim poznati: *tata, mama, deda, baka, unuk, unuka, prau-nuk, prau-nuka, pradede, prababa, prapradeda, praprababa, sin, ćerka, brat, sestra, ujak/stric, tetka/strina*. Razlika je u poznavanju i upotrebi istih: termine *tata, mama, deda, baba* upotrebljavaju sve učenice, termin *teča/ujak/stric* upotrebljava 19 (76%), *tetka/ujna/strina* 17 (68%), *sestra* 15 (60%), *brat* 13 (52%). Termin *pradede* upotrebljavaju samo 4 učenice (16%) i *prababa* 3 (12%), a termini - *unuk, unuka, prau-nuk, prau-nuka, prapradeda, praprababa, sin, ćerka* se ne upotrebljavaju.

Samo 4 termina (9,31%) pripada kategoriji prilično poznatih: *roditelj* 21 učenica (84%), *svekar, svekrva, rođak/rođaka* 16 učenica (64%), a ne postoji korelacija između poznavanja i upotrebe.

Najveći broj termina – 19 (44,28%) je u kategoriji prilično nepoznatih: *blizanac, blizakinja, polusestra* 11 učenica (44%), 10 (40%): *polubrat, suprug, suprug, snaha*, 9 (36%): *zet*, 8 procenat (32%): *očuh, maćeha, raspuštenik, raspuštenica*, 6 (34%): *mladenci, dever/šogor*,

zaova/svastika, 5 (20%): *udovac, udovica*, 4 učenice (16%): *pobratim, posestrima*. I ovde korelacija između poznavanja i upotrebe izostaje, budući da 2 učenice (8%) jedino upotrebljavaju termine *suprug, supruga i mladenci*. Sasvim nepoznati su termini *mezimac, mezimica*.

Kategoriji sasvim poznatih termina kod učenika, pripada 8 leksema (18,61%): *tata, mama, deda, baba, unuk, unuka, brat, sestra*, i poznaje ih 25 učenika (100%), dok korelacije između poznavanja i upotrebe izostaje. Svi učenici koriste termine *tata, mama, deda, baba*, 16 (64%): *brat*, 25 (60%): *sestra*; a termini *unuk, unuka* se ne koriste.

7 termina je u kategoriji prilično poznatih (16,27%): *praunuk, prau-nuka*, koje koristi 14 učenika (56%), kao i termini *sin, ćerka, teča/ujak/stric, tetka/ujna/strina, roditelj*, koje poznaje 16 učenika (64%). 14 učenika (56%) upotrebljava termin *teča/ujak/stric*, 13 učenika (13%) upotrebljava termin *tetka/ujna/strina*, 5 učenika (20%) upotrebljava termin *roditelj*, dok se ostali termini ne upotrebljavaju.

U kategoriji prilično nepoznatih termina je najveći broj: 26 (60,46%) – *pradeda, prababa*, koje poznaje 11 učenika (44%), *prapradeda, praprababa, bliznac, bliznakinja, svekar, svekrva*, koje poznaje 9 učenika (36%), *polubrat, polusestra, snaha, zet*, koje poznaje 8 učenika (32%), *pobratim, posestrima, suprug, supruga*, koje poznaje 7 učenika (28%), *rođak/rođaka, očuh, maćeha*, koje poznaje 6 učenika (24%), *raspuštenik, raspuštenica, mladenci, dever/šogor; zaova/svastika*, koje poznaje 5 učenika (20%), *udovac, udovica*, koje poznaje 4 učenika (16%). Osim termina *pradeda* i *rođak/rođaka*, koje upotrebljava 2 učenika (8%) i termina *prababa, supruga* i *mladenci*, koje upotrebljava jedan učenik (4%), ostali termini se ne upotrebljavaju. Sasvim nepoznati su termini *mezimac, mezimica*; njih poznaje 2 učenika (8%), ali ih ne upotrebljava.

U vezi sa objašnjavanjem značenja, vršimo podelu odgovora u tri kategorije: srodstvo određeno u odnosu na mene (iz lične perspektive), srodstvo određeno u odnosu na drugog i objektivno određivanje srodstva. Od ukupno 2212 zabeležena odgovora, 1148 su dale učenice, 1064 učenici.

Kada je reč o učenicama, u kategoriji određivanja srodstva iz lične perspektive je 116 odgovora, 120 odgovora je u kategoriji određivanja u odnosu na drugog, dok je u kategoriji objektivnog određivanja 356 odgovora; takođe beležimo, 526 odgovora „ne znam” i 21 odgovor „ne znam jer nemam”. Kada je reč o učenicima, u kategoriji određivanja srodstva iz lične perspektive je 90 odgovora, 71 je u kategoriji određivanja srodstva u odnosu na drugog, a 344 odgovora je u kategoriju objektivnog određivanja srodstva, uz 561 odgovora „ne znam”. Zaključujem da nema izrazite polne razlike kada su u pitanju poznavanje i upotreba termina za označavanje rodbinskih odnosa kod ispitanе grupe učenika

i učenica VIII razreda kojima je maternji jezik rumunski. Kada je reč o poznavanju termina, najveći je broj prilično nepoznatih, slede sasvim poznati, a na trećem mestu su prilično nepoznati termini i sasvim nepoznati kod obe polne grupe učenika. Mada su učenice uglavnom dale veći broj objašnjenja značenja termina i više njih koristi deminutive i hipokoristike, odgovori su suštinski veoma slični. Najbrojniji su odgovori iz kategorije objektivnog određivanja srodstva. Zabrinjava podatak da je najveći broj odgovora učenika oba pola „ne znam“.

Još jedna distinkcija na koju treba obratiti pažnju jeste (ne)postojanje razlika u odgovorima prikupljenih u različitim sredinama - ruralnoj i urbanoj. Imajući u vidu činjenicu da je više od 75% anketiranih učenica i učenika poreklom iz ruralne sredine (uključujući i učenike osnovne škole Vršcu u kojoj od petog razreda školovanje nastavljaju đaci iz okolnih sela Straža, Mesić, Jablanka i Sočica), ova dimenzija ne može biti uzeta u razmatranje.

Preporuka za neposrednu praksu je da je potrebno uvrstiti u plan i program negovanja maternjeg jeziku i problematiku vezanu za srodstvo.

Ključne reči: rodbinske veze, termini, rumunski jezik, Vojvodina

Anexa 1:

CHESTIONAR

În momentul de față, în cadrul Institutului de Pedagogie al Voivodinei se realizează proiectul *Din comoara Voivodinei multilingve – Sistemul relațiilor de rudenie în limbile comunităților naționale din Voivodina*. Vă rugăm să completați chestionarul, care este anonim.

Instrucțiuni: Încercuiți răspunsul; întrucât semnificația cuvântului/ termenului dat vă este necunoscută, scrieți *nu știu*.

Localitatea: _____ Sex: masculin   feminin
Anul nașterii: _____ Clasa: _____

Ai auzit de cuvântul:			Ce înseamnă?	Întrebuințezi cuvântul respectiv?			Ce cuvinte mai întrebuințezi pe lângă cel menționat?
1. tată	da	nu		da	nu	uneori	
2. mamă	da	nu		da	nu	uneori	
3. bunic	da	nu		da	nu	uneori	
4. bunică	da	nu		da	nu	uneori	
5. nepot	da	nu		da	nu	uneori	
6. nepoată	da	nu		da	nu	uneori	
7. strănepot	da	nu		da	nu	uneori	
8. strănepoată	da	nu		da	nu	uneori	
9. străbunic	da	nu		da	nu	uneori	
10. străbunică	da	nu		da	nu	uneori	
11. stră-străbunic	da	nu		da	nu	uneori	
12. stră-străbunică	da	nu		da	nu	uneori	
13. fiu	da	nu		da	nu	uneori	
14. fiică	da	nu		da	nu	uneori	
15. geamăn	da	nu		da	nu	uneori	
16. geamănă	da	nu		da	nu	uneori	
17. mezin	da	nu		da	nu	uneori	
18. mezină	da	nu		da	nu	uneori	
19. frate	da	nu		da	nu	uneori	
20. frate vitreg	da	nu		da	nu	uneori	

21. soră	da	nu		da	nu	uneori	
22. soră vitregă	da	nu		da	nu	uneori	
23. unchi	da	nu		da	nu	uneori	
24. mătușă	da	nu		da	nu	uneori	
25. rudă	da	nu		da	nu	uneori	
26. părinte	da	nu		da	nu	uneori	
27. frate de cruce	da	nu		da	nu	uneori	
28. soră de cruce	da	nu		da	nu	uneori	
29. soț	da	nu		da	nu	uneori	
30.	da	nu		da	nu	uneori	
31. soție	da	nu		da	nu	uneori	
32. tată vitreg	da	nu		da	nu	uneori	
33. văduv	da	nu		da	nu	uneori	
34. văduvă	da	nu		da	nu	uneori	
35. (bărbat) divorțat	da	nu		da	nu	uneori	
36. (femeie) divorțată	da	nu		da	nu	uneori	
37. mamă vitregă	da	nu		da	nu	uneori	
38. miri	da	nu		da	nu	uneori	
39. socru	da	nu		da	nu	uneori	
40. soacră	da	nu		da	nu	uneori	
41. cumnat	da	nu		da	nu	uneori	
42. cumnată	da	nu		da	nu	uneori	
43. noră	da	nu		da	nu	uneori	
44. ginere	da	nu		da	nu	uneori	

Scrie pe linie exemple de întrebuințare a termenilor:

rudă:

---

rudă îndepărtată:

MULȚUMIM PENTRU COLABORARE!

Anexa 2: Tabela termenilor cunoscuți - eleve

Ai auzit de cuvântul...			Întrebuințezi cuvântul respectiv?		
1. tată	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
2. mamă	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
3. bunic	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
4. bunică	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
5. nepot	da (25)	nu (25)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
6. nepoată	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
7. strănepot	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
8. strănepoată	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
9. străbunic	da (25)	nu (0)	da (4)	nu (21)	uneori (0)
10. străbunică	da (25)	nu (0)	da (3)	nu (22)	uneori (0)
11. stră-străbunic	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
12. stră-străbunică	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
13. fiu	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
14.					
15. fiică	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
16. frate	da (25)	nu (0)	da (13)	nu (12)	uneori (0)
17. soră	da (25)	nu (0)	da (15)	nu (10)	uneori (0)
18. unchi	da (25)	nu (0)	da (19)	nu (6)	uneori (0)
19.					
20. mătușă	da (25)	nu (0)	da (18)	nu (7)	uneori (0)

Anexa 3: Tabela termenilor relativ cunoscuți – eleve

Ai auzit de cuvântul...			Întrebuințezi cuvântul respectiv?		
1. părinte	da (21)	nu (4)	da (2)	nu (23)	uneori (0)
2. socru	da (16)	nu (9)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
3. soacră	da (16)	nu (9)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
4. rudă	da (16)	nu (9)	da (0)	nu (25)	uneori (0)

Anexa 4: Tabela termenilor relativ necunoscuți – eleve

Ai auzit de cuvântul...			Întrebuințezi cuvântul respectiv?		
1. geamăn	da (11)	nu (14)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
2. geamănă	da (11)	nu (14)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
3. frate vitreg	da (10)	nu (15)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
4. soră vitregă	da (11)	nu (14)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
5. soț	da (10)	nu (10)	da (2)	nu (23)	uneori (0)
6. soție	da (10)	nu (10)	da (2)	nu (23)	uneori (0)
7. tată vitreg	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
8. mamă vitregă	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
9. (bărbat) divorțat	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
10. (femeie) divorțată	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
11. noră	da (10)	nu (15)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
12. ginere	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
13. văduv	da (5)	nu (20)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
14. văduvă	da (5)	nu (20)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
15. miri	da (6)	nu (19)	da (2)	nu (23)	uneori (0)
16. cumnat	da (6)	nu (19)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
17. cumnată	da (6)	nu (19)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
18. frate de cruce	da (4)	nu (21)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
19. soră de cruce	da (4)	nu (21)	da (0)	nu (25)	uneori (0)

Anexa 5: Tabela termenilor necunoscuți – eleve

Ai auzit de cuvântul...			Întrebuințezi cuvântul respectiv?		
1. mezin	da (0)	nu (25)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
2. mezină	da (0)	nu (25)	da (0)	nu (25)	uneori (0)

Anexa 6: Tabela termenilor cunoscuți – elevi

Ai auzit de cuvântul...			Întrebuințezi cuvântul respectiv?		
1. tată	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
2. mamă	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
3. bunic	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
4. bunică	da (25)	nu (0)	da (25)	nu (0)	uneori (0)
5. nepot	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)

6. nepoată	da (25)	nu (0)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
7. frate	da (25)	nu (0)	da (15)	nu (10)	uneori (0)
8. soră	da (25)	nu (0)	da (16)	nu (9)	uneori (0)

Anexa 7: Tabela termenilor relativ cunoscuți – elevi

Ai auzit de cuvântul...	Întrebuințați cuvântul respectiv?				
1. strănepot	da (14)	nu (11)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
2. strănepoată	da (14)	nu (11)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
3. fiu	da (16)	nu (9)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
4. fiică	da (16)	nu (9)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
5. unchi	da (16)	nu (9)	da (14)	nu (11)	uneori (0)
6. mătușă	da (16)	nu (9)	da (13)	nu (12)	uneori (0)
7. părinte	da (16)	nu (9)	da (5)	nu (20)	uneori (0)

Anexa 8: Tabela termenilor relativ necunoscuți – elevi

Ai auzit de cuvântul...	Întrebuințați cuvântul respectiv?				
1. străbunic	da (11)	nu (14)	da (2)	nu (23)	uneori (0)
2. străbunică	da (11)	nu (14)	da (1)	nu (24)	uneori (0)
3. stră-străbunic	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
4. stră-străbunică	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
5. geamăn	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
6. geamănă	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
7. frate vitreg	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
8. soră vitregă	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
9. rudă	da (6)	nu (19)	da (2)	nu (23)	uneori (0)
10. frate de cruce	da (7)	nu(18)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
11. soră de cruce	da (7)	nu(18)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
12. soț	da (7)	nu (18)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
13. soție	da (7)	nu (18)	da (1)	nu (24)	uneori (0)
14. tată vitreg	da (6)	nu (19)	da (0)	nu (25)	uneori(0)
15. văduv	da (4)	nu (21)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
16. văduvă	da (4)	nu (21)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
17. (bărbat) divorțat	da (5)	nu (20)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
18. (femeie) divorțată	da (5)	nu (20)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
19. mamă vitregă	da (6)	nu (19)	da (0)	nu (25)	uneori (0)

20. miri	da (5)	nu (20)	da (1)	nu (24)	uneori (0)
21. socru	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
22. soacră	da (9)	nu (16)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
23. cumnat	da (5)	nu (20)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
24. cumnată	da (5)	nu (20)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
25. noră	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)
26. ginere	da (8)	nu (17)	da (0)	nu (25)	uneori (0)

Anexa 9: Tabela termenilor relativ necunoscuți – elevi

Ai auzit de cuvântul...			Întrebuințezi cuvântul respectiv?		
1. mezin	Da (2)	Nu (23)	Da (0)	Nu (25)	Uneori (0)
2. mezină	Da (2)	Nu (23)	Da (0)	Nu (25)	Uneori (0)

Anexa 10: Tabela definiții termenilor – eleve

Ce înseamnă?	
Tată	
Cel care are copii	6 ¹
Părintele care ne-a dat viață	4
Omul care m-a făcut	4
Care are o familie	4
Părinte	3
Părintele meu	2
Tata pentru mine este totul	1
Cel mai bun părinte sau prieten	1
Mamă	
Femeia care m-a născut	5
Părintele care ne-a adus pe lume	4
Aia care te-a născut	3
Mama care ne-a născut	3
Părinte	2
Părintele care și-ar fi dat viața pentru noi	2
Mama pentru mine este totul	2
Părintele meu	1
Nu îmi înseamnă nimic	1
Cea mai bună mamă	1

Mama	1
Bunic	
Tatăl tatălui meu	6
Tatăl mamei mele	5
Tatăl tatălui sau tatăl mamei	5
Tatăl tatălui	4
Bunicul meu	2
Bunicul pentru mine este totul	1
Membru al familiei	1
Nu știu pentru că nu am	1
Bunică	
Mama mamei sau mama tatălui	6
Mama tatălui meu	6
Mama mamei	5
Mama mamei mele	4
Bunica mea	1
Bunica pentru mine este totul	1
Membru al familiei	1
Nu știu pentru că nu am	1
Nepot	
Copilul surorii sau fratelui	5
Copilul fratelui	3
Copilul fiului sau fiicei mele	3
Copilul surorii	2
Fiul fiului meu	2
Fiul fiului sau fiicei mele	2
Nu știu	2
Copilul tatălui meu are fiu și fiul acesta este nepotul tatălui	1
Copilul care are bunic	1
Bunica are copil și copilul copilului respectiv este nepotul	1
Nepotul bunicii	1
Fiul fiicei mele	1
Nu știu pentru că nu am	1
Nepoată	
Fetița surorii și a fratelui	6
Fiica fiului meu	3

Fetița fratelui	3
Fiica fiului	2
Fiica fiului sau fiicei mele	2
Copilul surorii	2
Nu știu	2
Nepoata bunicii	1
Sora mea are fiică și fiica este nepoata mamei mele	1
Eu sunt nepoata bunicii	1
Bunica are fiică și fiica fiicei respective este nepoata	1
Nu știu pentru că nu am	1
Strănepot	
Copilul nepotului sau nepoatei	6
Nu știu	6
Strănepotul străbunicii	3
Copilul care are străbunic	3
A treia generație a unei familii	2
Nepotul nepoților	2
Nu știu pentru că nu am	2
Fratele mei are fiu, fiul fratelui meu are fiu, fiul acesta este strănepot	1
Strănepoată	
Nu știu	7
Strănepoata străbunicii	4
A treia generație a unei familii	3
Fiica nepotului sau nepoatei	3
Strănepoata străbunicului	2
Fiica care are străbunică	2
Eu sunt strănepoata străbunicii	1
Sora mea are fiică, fiica surorii mele are fiică, fiica acesta este strănepoată	1
Nepoata nepoților	1
Nu știu pentru că nu am	1
Străbunic	
Tatăl bunicului	7
Nu știu	7
Bunicul mamei sau a tatălui	5
Bunicul mamei	3
Străbunicul meu	2

Nu știu pentru că nu am	1
Străbunică	
Nu știu	7
Mama bunicului	6
Bunica mamei sau a tatălui	6
Bunica mamei	3
Străbunica meu	2
Nu știu pentru că nu am	1
Stră-străbunic	
Nu știu	7
Tatăl bunicului sau bunicii mele	4
Bunicul bunicului meu	3
Bunicul bunicului	2
Străbunicul mamei	2
Tatăl străbunicii mele	2
Bunicul bunicii mele	2
Tatăl străbunicului	2
Nu știu pentru că nu am	1
Stră-străbunică	
Nu știu	7
Mama bunicului sau bunicii mele	5
Bunica bunicii	3
Mama bunicului meu	3
Mama străbunicii mele	2
Mama străbunicului	2
Străbunica mamei	1
Bunica bunicii mele	1
Nu știu pentru că nu am	1
Fiu	
Copilul mamei și a tatălui	5
Nu știu	5
Copilul tatălui	3
Copilul meu	3
Copilul părinților	3
Fiul meu	3
Copil	3

Nu știu pentru că nu am	1
Fiică	
Fiica mamei și a tatălui	6
Nu știu	5
Fetița mea	3
Fiica părinților	3
Fata mamei	3
Fiica tatălui	2
Fiica mea	1
Copilul meu	1
Nu știu pentru că nu am	1
Geamăn	
Nu știu	8
Fratele meu născut odată cu mine	3
Doi frați născuți odată	3
Doi frați născuți în aceeași zi	2
Doi frați gemeni	2
Frate geamăn	2
Născuți amândoi odată	2
Copilul care are frate ca și el	1
Doi gemeni	1
Nu știu pentru că nu am	1
Geamănă	
Nu știu	8
Sora mea născută odată cu mine	3
Două surori născute odată	3
Două surori născute în aceeași zi	2
Două surori gemene	2
Sora geamănă	2
Născute amândouă odată	2
Copilul care are soră ca și el	1
Două gemene	1
Nu știu pentru că nu am	1
Mezin	
Nu știu	24
Fratele	1

Mezină	
Nu știu	25
Frate	
Născut din aceeași părinți	4
Copil din aceeași mamă și același tată	4
Copilul mamei și al tatălui este fratele meu	4
Fratele meu	3
Membriu al familiei	3
Fratele tatălui meu	2
Fiul mamei	2
Cel mai bun prieten	1
Totul pentru mine	1
Nu știu pentru că nu am	1
Frate vitreg	
Nu știu	15
Născut dintr-un părinte	4
Copilul din partea mamei sau din partea tatălui	3
Fratele meu din partea tatălui	1
Copilul tatălui meu îmi este frate vitreg	1
Nu știu pentru că nu am	1
Soră	
Sora mea	8
Născută din aceeași părinți	5
Fiica mamei	3
Membriu al familiei	3
Fata din aceeași părinți	3
Sora este totul pentru mine	1
Cea mai bună prietenă	1
Nu știu pentru că nu am	1
Soră vitregă	
Nu știu	15
Copilul din partea mamei sau din partea tatălui	3
Născută dintr-un părinte	3
Sora din partea tatălui	1
Fetița mamei mele îmi este soră vitregă	1
Fetița tatălui meu îmi este soră vitregă	1

Nu știu pentru că nu am	1
Unchi	
Nu știu	6
Fratele mamei și a tatălui	4
Fratele tatălui meu	3
Fratele tatălui	3
Soțul mătușei	3
Fratele mamei	2
Unchiul meu	2
Unchiul este totul pentru mine	1
Nu știu pentru că nu am	1
Mătușă	
Nu știu	6
Sora mamei și a tatălui	4
Sora mamei mele	3
Sora tatălui	3
Soția unchiului	3
Sora mamei	2
Mătușa mea	2
Mătușa este totul pentru mine	1
Nu știu pentru că nu am	1
Rudă	
Nu știu	13
Relații femeiești într-o familie	2
Ruda noastră	2
Rudele mele	2
Ruda mea	2
Verișorii mamei, tatălui, bunicului, bunicii	1
Verișoara mamei	1
Neam	1
Neamuri apropiate	1
Părinte	
Mama și tata	5
Părinții care ne-au dat viață	4
Cei care au întemeiat o familie	4
Nu știu	4

Părintele meu	2
O familie	2
Părintele nostru	2
Tatăl unui fiu	1
Total pentru mine	1
Frate de cruce	
Nu știu	20
Îngropați la un loc	2
Prieten pe vecie	1
Cel care e lângă tine până la moarte	1
Nu știu pentru că nu am	1
Soră de cruce	
Nu știu	20
Îngropate la un loc	2
Prietenă pe vecie	1
Cea care e lângă tine până la moarte	1
Nu știu pentru că nu am	1
Soț	
Nu știu	10
Bărbatul mamei mele	4
Bărbatul meu	4
Bărbatul femeii	3
Soțul cu care s-a căsătorit cineva	2
Soțul mătușei mele	2
Soție	
Nu știu	10
Femeia tatălui meu	4
Soția mea	4
Soția bărbatului	3
Soția cu care s-a căsătorit cineva	2
Soția unchiului meu	2
Tată vitreg	
Nu știu	17
Persoana care nu este părintele meu, dar este soțul mamei	1
Bărbatul mamei mele îmi este tată vitreg	1
Soțul mamei care nu este tatăl meu	1

Al doilea bărbat al mamei	1
Mama divorțată de tata și căsătorită cu alt bărbat	1
Mama care s-a mai căsătorit odată	1
Care nu este tatăl	1
Tata care nu te-a făcut	1
Văduv	
Nu știu	20
Bărbatul care nu mai are femeie	1
Bărbatul a cărui soție a decedat	1
Bărbatul a cărui soție a murit	1
Fără soție	1
Om neînșurat	1
Văduvă	
Nu știu	20
Femeia care nu mai are bărbat	1
Femeia al cărei soț a decedat	1
Femeia al cărei soț a murit	1
Fără soț	1
Femeie nemăritată	1
(Bărbat) divorțat	
Nu știu	17
L-a lăsat femeia	2
Nu are soție	2
Bărbatul divorțat de soție	2
Bărbatul pe care l-a lăsat femeia	1
Divorțat	1
(Femeie) divorțată	
Nu știu	17
A lăsat-o bărbatul	2
Nu are soț	2
Femeia divorțată de bărbat	2
Femeia pe care a lăsat-o bărbatul	1
Divorțată	1
Mamă vitregă	
Nu știu	17
Care nu este mama	1

Tata care s-a mai căsătorit o dată	1
Tata care a divorțat de mama și s-a căsătorit cu alta	1
A doua soție a tatălui meu	1
Femeia tatălui meu îmi este mamă vitregă	1
Soția tatălui meu care nu este mama mea	1
Mama care nu te-a făcut	1
Nimic	1
Miri	
Nu știu	19
Mirele și mireasa	1
Când se căsătoresc	1
Cei care se căsătoresc	1
Când doi oameni se căsătoresc	1
Soț și soție la nuntă	1
Care fac nuntă	1
Socru	
Nu știu	16
Tatăl bărbatului meu	4
Tatăl mirelui	2
Tatăl bărbatului	1
Socrul mamei mele	1
Socrul tatălui meu	1
Soacră	
Nu știu	16
Mama bărbatului meu	4
Mama mirelui	2
Mama bărbatului	1
Soacra mamei mele	1
Soacra tatălui meu	1
Cumnat	
Nu știu	19
Fratele soției	3
Cumnatul meu	1
Fratele soțului	1
Soțul mătușei mele	1
Cumnată	

Nu știu	19
Sora soției	3
Cumnata mea	1
Sora soțului	1
Soția unchiului meu	1
Noră	
Nu știu	15
Nora mea	2
Soția fiului	2
Femeia fratelui meu	1
Persoana care vine într-o familie	1
Persoana care vine într-o casă	1
Soția fratelui	1
Soția copilului meu	1
Mama mea e nora bunicii mele	1
Ginere	
Nu știu	16
Soțul surorii	2
Ginerele meu	2
Bărbatul fetei mele	2
Persoana care se căsătorește cu fiica cuiva	2
Tatăl meu e ginerele bunicului meu	1
Scrie pe linie exemple de întrebuițare a termenilor:	
Rudă	
Nu știu	20
Neam	2
Relații familiare între familie	1
Mă duc la rude	1
Persoane cu relații familiare	1
Rudă îndepărtată	
Nu știu	22
Neam mai îndepărtat	1
Relațiile de familie se pierd	1
Relații familiare între familiile îndepărtate	1

Anexa 11: Tabela definirii termenilor – elevi

Tată	
Părintele meu	6
Cel care are copii	5
Tata ne-a dat viață	5
Omul care m-a crescut	3
Tatăl meu	3
Tata m-a făcut	2
Părintele de sex masculin	1
Mamă	
Femeia care m-a crescut	6
Mama m-a născut	6
Cea care m-a născut	5
Părintele meu	4
Mama ne-a născut	3
Părintele de sex feminin	1
Bunic	
Tatăl tatălui meu	7
Tatăl tatălui sau tatăl mamei mele	6
Tatăl mamei mele	5
Părintele părintelui meu	5
Părintele de sex masculin al unuia din părinți	1
Moș Crăciun	1
Bunică	
Mama tatălui meu	7
Mama tatălui sau mama mamei mele	6
Mama mamei mele	5
Părintele părintelui meu	5
Cea mai dragă ființă	1
Părintele de sex feminin al unuia din părinți	1
Nepot	
Copilul surorii	5
Fiul fiului sau a fiicei	5
Fiul fiului nostru	4
Fiul fratelui sau a surorii mele	4
Copilul copilului nostru	3

Fiul băiatului meu	2
Parte a familiei	1
Nepotul bunicii	1
Nepoată	
Fetița surorii	5
Fiica fiului sau a fiicei	5
Fiica fiului nostru	4
Fiica fratelui sau a surorii mele	4
Fiica copilului nostru	3
Fiica băiatului meu	2
Nepoata bunicii	1
Parte a familiei	1
Strănepot	
Nu știu	11
Fiul nepotului sau a nepoatei	4
Băiatul nepotului meu	3
Fiul fiului meu	3
A treia generație a familiei mele	2
Copilul copilului meu	2
Strănepoată	
Nu știu	11
Fiica nepotului sau a nepoatei	4
Fiica nepoatei mele	3
Fiica fiului meu	3
A treia generație a familiei mele	2
Copilul copilului meu	2
Străbunic	
Nu știu	14
Tatăl bunicului meu	5
Tatăl bunicului sau bunicii mele	5
Moșul tatălui meu	1
Străbunică	
Nu știu	14
Mama bunicului meu	5
Mama bunicului sau bunicii mele	4
Bunica tatălui meu	2

Stră-străbunic	
Nu știu	16
Tatăl străbunicului sau străbunicii	3
Tatăl străbunicului nostru	2
Tatăl străbunicii	2
Bunicul bunicului	1
Moșul moșului meu	1
Stră-străbunică	
Nu știu	16
Mama străbunicului sau străbunicii	3
Mama străbunicului nostru	2
Mama străbunicii	2
Bunica bunicului	1
Baba moșului meu	1
Fiu	
Nu știu	9
Copilul părinților	4
Copilul mamei	3
Copilul meu	3
Fiul tatălui	3
Băiatul meu	2
Urmașul de sex masculin	1
Fiică	
Nu știu	9
Fiica mamei	4
Fiica mea	4
Fata tatălui	4
Fata mea	3
Urmașul de sex feminin	1
Geamăn	
Nu știu	16
Doi frați născuți în aceeași zi	2
Frate născut în aceeași zi	1
Doi frați născuți deodată	1
Două persoane la fel	1
Fratele unei persoane care s-a născut în aceeași zi	1

Fratele care arată la fel ca fratele	1
Două persoane asemănătoare	1
Fratele fratelui sau a surorii identic	1
Geamănă	
Nu știu	16
Două surori născute în aceeași zi	2
Soră născută în aceeași zi	2
Două surori născute deodată	1
Două persoane la fel	1
Sora unei persoane care s-a născut în aceeași zi	1
Sora care arată la fel ca sora	1
Sora fratelui sau a surorii identică	1
Mezin	
Nu știu	23
Cel mai tânăr din familie	1
Cel mai mic din familie	1
Mezină	
Nu știu	23
Cea mai tânără din familie	1
Cea mai mică din familie	1
Frate	
Frate din aceeași părinți	6
Născut din aceeași părinți	4
Frate de pe mamă și de pe tată	4
Fiul mamei	3
Fratele meu	3
Primul copil al tatălui	2
Persoana pe care a născut-o mama mea	2
Persoană de sex masculin născută din aceeași părinți	1
Frate vitreg	
Nu știu	17
Frate născut doar dintr-un părinte	4
Frate nu din aceeași părinți	1
Fratele nu de sânge	1
Persoana pe care o naște mama cu alt tată	1
Fratele doar de mamă	1

Soră	
Soră din aceeași părinți	6
Născută din aceeași părinți	5
Soră de pe mamă și de pe tată	4
Fata mamei	4
Sora mea	3
Persoana pe care a născut-o mama mea	2
Persoană de sex feminin născută din aceeași părinți	1
Soră vitregă	
Nu știu	17
Soră născută doar dintr-un părinte	4
Soră nu din aceeași părinți	2
Sora nu de sânge	1
Sora doar de mamă	1
Unchi	
Nu știu	9
Fratele tatălui sau al mamei	6
Fratele tatălui meu	4
Fratele unui părinte	3
Fratele mamei mele	3
Mătușă	
Nu știu	9
Sora tatălui sau a mamei	6
Sora tatălui meu	4
Sora unui părinte	3
Sora mamei mele	3
Rudă	
Nu știu	19
Neam	3
Rudă din părinți, bunici	1
Persoană apropiată	1
Persoană de același sânge	1
Părinte	
Nu știu	9
Mama și tata	5
Tatăl meu	5

Mama mea	4
Predecesor	1
Părintele oricui	1
Frate de cruce	
Nu știu	18
Cel mai bun prieten	2
Bun prieten	1
Prieten nedespărțit	1
Frați mai ciudați	1
Persoană care se consideră frate	1
Prieten pe vecie	1
Soră de cruce	
Nu știu	18
Cea mai bună prietenă	2
Bună prietenă	1
Prietenă nedespărțită	1
Surori mai ciudate	1
Persoană care se consideră soră	1
Prietenă pe vecie	1
Soț	
Nu știu	18
Soțul mamei mele	2
Partener pe viață	1
Tatăl meu e soțul mamei	1
Bărbat însurat	1
Persoana cu care se mărită o fată	1
Om căsătorit	1
Soție	
Nu știu	18
Soția tatălui meu	2
Partener pe viață	1
Mama mea e soția tatălui	1
Femeie măritată	1
Persoana cu care se însoară un copil	1
Femeie căsătorită	1
Tată vitreg	

Nu știu	19
Tată nu de sânge	2
Soțul mamei care nu e tata	2
Tatăl care nu este tatăl meu	1
Tatăl străin	1
Văduv	
Nu știu	21
Soț fără soție	3
Omul căruia i-a murit nevasta	1
Văduvă	
Nu știu	21
Soție fără soți	3
Femeia căreia i-a murit bărbatul	1
(Bărbat) divorțat	
Nu știu	20
Bărbatul care și-a părăsit soția	2
Bărbat fără soție	1
Soț fără soție	1
Fără femeie	1
(Femeie) divorțată	
Nu știu	20
Soția care și-a părăsit soțul	2
Femeie fără bărbat	1
Soție fără soț	1
Fără bărbat	1
Mamă vitregă	
Nu știu	19
Mamă nu de sânge	2
Soția tatălui care nu e mama	2
Mama care nu este mama mea	1
Mamă străină	1
Miri	
Nu știu	20
Persoane care se căsătoresc	3
Mireasa	1
Persoane în actul de căsătorie	1

Socru	
Nu știu	16
Tatăl soției mele	4
Tatăl celui căsătorit	1
Tatăl iubitei mele	1
Tatăl bărbatului	1
Tatăl miresei	1
Tatăl soțului sau soției	1
Soacră	
Nu știu	16
Mama soției mele	4
Mama celui căsătorit	1
Mama iubitei mele	1
Mama bărbatului	1
Mama mirelui	1
Mama soțului sau soției	1
Cumnat	
Nu știu	20
Bărbatul surorii	2
Fratele soției	2
Fratele celui căsătorit	1
Cumnată	
Nu știu	20
Soția fratelui	2
Sora soțului	2
Sora celui căsătorit	1
Noră	
Nu știu	17
Soția fratelui	4
Soția fiului	1
Mama mea este nora bunicii mele	1
Nevasta fratelui	1
Fata care se mărită și vine în casa bărbatului	1
Ginere	
Nu știu	17
Soțul surorii	5

Băiatul care vine în casa fetei	2
Tatăl meu este ginerele bunicii mele	1
Scrie pe linie exemple de întrebuințare a termenilor:	
Rudă	
Nu știu	16
Neam	5
Neamuri	2
Relație familiară	1
Văr, verișoară, unchi, mătușă	1
Rudă îndepărtată	
Nu știu	18
Neam îndepărat	3
Neam mai îndepărtat	2
Relație familiară îndepărtată	1
Neam	1

Михайло Фейса

Одзелене за русинистику Филозофского факултета
Универзитет у Новим Садзе
fejsam@gmail.com

УПОТРЕБА И ЗНАЧЕНЄ ТЕРМИНОХ ЗА РОДЗИНСКИ ОДНОШЕНЯ ШКОЛЯРОХ VIII КЛАСОХ ОСНОВНЕЙ ШКОЛИ У ВОЙВОДИНИ: РУСКИ ЯЗИК

Абстракт

Преучоване назвох за означоване родзинских одношеньох у русинистици представя скоро необробйовану тему. Терминології родзинских одношеньох, медзитим, пошвечена одреджена увага лем на уровню сербско-рускей и руско-сербскей прекладней еквиваленциї за потреби капиталних лексикографских проектох *Сербско-руски словник* (1. том 1995, 2. том 1997) и *Руско-сербски словник* (2010). Руски прекладни еквиваленти у тей роботы пописани и у форми питальніка понукнути школяром осмих класох основних школах у Руским Керестуре и Коцуре. Тота робота у сущности представя резултати анкеты оконченой у октобру 2014. року.

Ключни слова: родзински одношения, *nomina consanguinitatis*, *nomina affinitatis*, руски язык, языки у контакту.

1.0 УВОД

Же бизме пришли по одвит на питанє як випатра инвентар лексемох за означовање родзинских одношеньох у руским языку конциповани одвитуюци питальник. У питальнику ше находза лексеми хтори инкорпоровали до себе двотомни *Сербско-руски словник* (1. том 1995, 2. том 1997) и єднотомни *Руско-сербски словник* (2010) групи авторох, проф. др Юлиана Рамача, мр Гелени Медеши и проф. др Оксани Тимко-Дітко и проф. др Михайла Фейси (Рамач, 1995; Рамач, 2010).

Вигледовацка робота, у цалосци патрене, представя часц векшого, вецейрочного проекта хтори обдумани при Педагогийним заводу Войводини а чия назва *Язык - култура - дружба*. Проект пошвечени вигледованю подобносцох и розликох рижних язичних зявеньох медзи службенима языками у Войводини, як цо мадярски, руски, румунски, ромски, словацки и сербски язык. Основни цель Проекта бул же би ше афирмовали одредзени теорийни и методологийни иновациї хтори можу буц од хасну у практичной роботы

зоз школярами у основних и стредніх школах. У тим намаганю руководителька Проекта, професорка емерита Свенка Савич, вецейрочни вигледованя унапрямела на повязоване языка зоз дружтвом и культуру як значними компонентами похопйованя значеня язичних звяеньох. На основи того члени проектного тиму ше 2011. року занїмали зоз вигледованьом хлопских и женских особних менох, назвискох и презвискох у языках хтори у службеним хаснованю у Войводини (цо резултовало зоз обединююцу публикацию - Stanojević i Savić, 2011; Фејца, 2011), 2012. року зоз вигледованьом системи ословйованя и поздравяня (цо тиж резултовало зоз обединююцу публикацию - Stanojević i Savić, 2012; Фејца, 2012), а 2013. року зоз вигледованьом системи родзинских одношеньох. У вигледованю ше походзи зоз становиска же система назвох за родзински одношеня релативно комплексна, але же ше у сучасним дружтве не хаснує у полним обсягу. Перша гипотеза же школярки и школяре шицких вибраних языках еднак (не) познаю и еднак (не) хасную (меней або вецей) фреквентно базични термини за родзински одношеня у чаше кед закончую основну школу. Друга гипотеза же медзи тима системами егзистує одреджена подобносц.

Понеже у русинистики не було вигледованя терминології родзинских одношеньох, а у сербистики було, попис терминох у сербским языку формовани на основи предходзащих вигледованьох (Vuković, 1980; Marjanović i Savić, 1982; Бјелетић, 1994). Одвитуюцим термином хтори були уключени до вигледованьох терминології родзинских одношеньох у сербистики автор виписал еквиваленти зоз капиталних творох рускей и сербскей лексикографії, зоз *Сербско-руского* и *Руско-сербского словніка*. Шицки руски лексеми хтори ше звяели у функції прекладних еквивалентох сербских лексемах нашли место у Питальніку. Уж у фази формованя Питальніка евидентне було же сербски язык ма богатши инвентар терминох за родзински одношеня. Уж у тей фази упаднул до оч факт же за сербски термини *ујак*, *стриц* и *течо* руски язык ма лем еден - *бачи*, цо ше одноши и за сербски термини *ујна*, *тетка*, *стрина* хтори по авторох словнікох маю лем еден термин - *андя*. Информатором зоз руских оддзеленьох осмей класи основней школи у Руским Керестуре и Коцуре прејг составеного питальніка поставени штири питаня: 1. чи чули за дотични термин; 2. яке дотични термин ма значене, односно як го информаторе дефиную; 3. чи дотични термин хасную; 4. чи ест еши даєден термин хтори хасную у истим або приближним значеню. Випитоване окончене 17. новембра 2014. року у Руским Керестуре и 22. септембра 2014. року у Коцуре. Зоз випитованьом облапени 25 дзивчата и 25 хлапци - 21

дзивче зоз Руского Керестура и 4 дзивчата зоз Коцура и 17 хлапци зоз Руского Керестура а 8 хлапци зоз Коцура.

Понеже зме до Питалніка унесли термини хтори покриваю и блізшу и дальшу родзину, у шлідуючих двох поглавіюх родзинску терминологию и одвитуюци резултати вигледованя представиме преїг двох основних системох терминох видзельованих у слаvistичней литератури. Єдну систему творя термини хтори настали на основи родзинства по крєви (*nomina consanguinitatis*), медзи хторима *оцєц, мац, брат, шєстра, син, дзивка, братняк, шєстринїца* и др., а другу систему творя термини хтори означую индиректни родзински одношеня, хтори настали на основи одаванки або женїдби (*nomina affinitatis*), медзи хторима *шєвєкор, шєвєкра, нєвєста, жєц* и др. (Макишова, 2004: 155-156; Lalikova, 1989). Понеже термини руского языка у значней мири подобни термином зоз словацкого языка, чому причина и факт же Руснаци и Словаци пришли у истим часе, стрєдком 18 вику, зоз истих карпатских крайох дакедишней Австро-Угорскей монархиї (Gavrilović, 1977; Хорњак, 2006; Тамаш, 1996; Dudok, 1996), и у тей роботї термини буду груповани на подобни способ як то у словакистики зробела Ана Макишова кед термини за означованє родзинских одношеньох у словацким языку груповала на термини хтори вязани за фамелию у узшим значеню и на термини хтори вязани за фамелию у ширшим значеню (Макишова, 2004: 158-159).

При описованю каждого термина обезпечиме зоз Питалніком достати податки о упознатосци информаторох генерациї народзєней 2000. або 2001. року зоз датим термином, о фреквенциї його хаснованя, о евентуалним хаснованю алтернууючого, синонимного термина, як и о значеню хторе информаторе придаваю датому термину. У роботї, медзитим, не наведзєни шицки одвити достати зоз Питалніком. Комплетни резултати вигледованя представени у двох табєлах на концу роботї. Табєла 1 дава прєгляд одвитох на перше и треце питанє (Чи сцє чули за дотични термин? Чи хаснуєцє дотични термин?), а Табєла 2 прєгляд одвитох на другє и штварте питанє (Якє дотични термин ма значенє? Чи хаснуєцє ещи даєдєн други термин окрем основного?).

На основи резултатох вигледованя родзински ше термини у роботї генерално класификую до штирох групох по уровньох познатосци: 1. цалком познати (86-100 %), 2. досц познати (51-85 %), 3. досц непознати (16-50 %) и 4. цалком непознати (0-15 %), як и по фреквенциї хаснованя. З оглядом же вигледованє облапєло 50 информаторох єдно зявйованє єдного термина або дефинициї у суцносци ноши 2 %.

У роботи одвити на питанє яке дотични термин ма значенє, односно як го информаторе дефиную спатрани у трох категорийох: як родзинство одредзене зоз особней перспективи информаторох, як родзинство одредзене у одношеню на другого и як обективне одредзованє родзинства.

У анализи буду наглашени евентуални розлики або подобносци медзи одвитами хтори дали хлапци и дзивчата, розлики у одвитох хтори спричинели уплїви дзепоедних языкох, як и податки о деминутивних або гипокористичник формох, кед же егзистую.

2.0. ТЕРМИНИ ВЯЗАНИ ЗА ФАМЕЛИЮ У УЗШИМ ЗНАЧЕНЮ

Генерално патрене термини вязани за фамелию у узшим значеню школяром осмей класи основней школи цалком познати. За термини *оцец*, *мац*, *дїдо*, *баба*, *син*, *дзивка*, *брат* и *шестра* без винїмка, без огляду на пол, шицки 50 информаторе чули и знаю їх значенє. Медзитим не хасную их шицки стоодстотно. Лем термини *дїдо* и *баба* хасную стоодстотно.

Термин *оцец* хасную 40 информаторе (або 80 %), и то у истим чишле и дзивчата и хлапци (по 20 и єдни и други). Термин *мац* хасную шицки випитани дзивчата (25), док хлапци исти термин хасную дакус менєй раз, алє вецей раз од термина *оцец* (22). И дзивчата и хлапци, гоч дзивчата дакус частейше, хасную и алтернууюци, фамилиярни термини *тато* (23 дзивчата, 21 хлапец) и *мама* (22 дзивчата, 21 хлапец). Звяую ше и бешедни термини *чале* (7 раз зазначени при дзивчатох, 12 раз при хлапцох) и *кева* (6 раз зазначени при дзивчатох, 12 раз при хлапцох), хтори, мож повесц, популярнейши при хлапцох. Егзистую и термини *стари* (5 раз зазначени при дзивчатох, 11 раз при хлапцох) и *стара* (по раз зазначени и при дзивчатох и при хлапцох). На основи Питальника мож заключиц же ше у языку нешкайших младих не хасную деминутиви *таточко* и *мамка* / *мамочка*, як анї застарени *апо* и *матка*, хторих зазначени у *Сербско-руским* и *Руско-сербским словнику* (Рамач, 1995-1997; Рамач 2010). Найчастейше значенє хторе дзивчата придаваю оцови то *Глава фамелиї* (20) и *(Мой, строги) родитель* (3), а мацери *Женски родитель* (13), *Тота цо ше стара о нас (о мнє)* (8) и *Особа хтора нас родзела* (2). Найчастейше значенє хторе хлапци придаваю оцови то *Глава фамелиї* (14), *Мой родитель хлопского роду* (5) и *(Мой) родитель* (4), а мацери *Мой родитель женского полу* (10), *(Тота) цо ше стара о нас* (10) и *Мой родитель* (3).

Як уж визначене, лем термини *дїдо* и *баба* и 25 дзивчата и 25 хлапци хасную. Попри нїх, зяваю ше лем деминутиви *дїдко* (7 раз, и то при хлапцох и дзивчатох єднак) и *бабочка* (2 раз при дзивчатох) и *бабка* (раз при хлапцох); єден информатор наведол и же свою бабу вола по мену. Кед слово о опредзельованю за значене дзивчата ше опредзелели за *Оцов оец* (12), *Оцов лебо мацеров оец* (6), *Оец мойого оца* (3), *Оец родителя (наших родичох)* (3) и за *Мойого родителя мац* (9), *Оцова лебо мацорова мац* (5), *Дава динари* (5). Хлапци ше опредзели за *Оцов оец* (16), *Оец мойого оца* (6), *Оцов лебо мацеров оец* (3) и за *Дава динари / пенєжи* (6), *Оцова мац* (5), *(Мойого) родителя мац* (4), *Гонї (ме) еси* (4), *Мацорова мац* (3), *Оцова лебо мацорова мац* (3).

Термини *прадїдо* и *прабаба* тиж шицки информаторе чули, але их не хасную шицки. Їх хасноване дакус векше при дзивчатох а ведно ше руша коло 74 % за *прадїдо* и 58 % за *прабаба*. Седмеро ше вияшнели же термин *прадїдо* хасную дакеди, а пецero же го вообщe не хасную. Термин *прабаба* дакеди хасную осемнаецero, а вообщe не хасную тройо. Дзивчата *прадїда* углавним видза як *Дїдового оца* (21), а *прабабу* як *Бабову мацер* (9), *Дїдову мацер* (8) и *Мацерову бабу* (4). Хлапци *прадїда* видза як *Дїдового оца* (22), а *бабу* як *Бабову мацер* (9), *Мацерову бабу* (7) и *Дїдову мацер* (6).

Цо ше дотика терминох *прапрадїдо* и *прабаба* за нїх информаторе чули шицки, але их барз мало хасную. Термин *прапрадїдо* хасную лем штvero, а термин *прапрабаба* пецero. Векша векшина их хаснує лем дакеди (прапрадїдо 72 %, прапрабаба 68 %). Дзешецero, односно єденаецero ше вияшнели же их вообщe не хасную. Дзивчата *прапрадїдо* углавним дефиную як *Дїдов дїдо* (19) а *прапрабаба* як *Бабова баба* (12), *Дїдова баба* (4) и *Дїдова мац* (3). Хлапци *прапрадїдо* углавним дефиную як *Дїдов дїдо* (16) и *Прадїдов оец* (5), а *прапрабаба* як *Бабова баба* (12), *Бабова мац* (3) и *Прабабова мац* (3). Обачуєме и погришне дефиноване при трох хлапцох з оглядом же бабова мац не прапрабаба, але прабаба. Медзи даскелїма другима дефинициями (оп. Прилог 2) увагу прицагую и варианти *Дїдо дїда дїда дїда сина лебо мацери* и математичне дефиноване *Баба на куб*, односно *баба*³.

Термини *син* и *дзивка* тиж шицки информаторе чули. Хасную их у розпону од 82 % по 86 %. По штvero ше вияшнели у вязи з обидвома терминами же их вообщe не хасную. Термин *син* дакеди хасную пецero, а *дзивка* тройо. При одредзованю значеня за термин *син* при дзивчатох доминую *Родительово дзецко* (10), *Дзецко од родичох* (8) и *Хлопске дзецко родителя* (4), а при хлапцох *Дзецко (од) родичох* (11), *Родительово дзецко* (5) и *Оцов и мацеров пото-*

мок (3). При одредзованю значеня за термин *дзивка* при дзивчатох превладую *Потомок*, *фраєрка* (10), *Дзецко од родичох*, *фраєрка* (4) и *Женске дзецко (од родичох)* (3), а при хлапцох *Дзецко од родичох*, *фраєрка* (6), *Родительово дзецко* (5) и *Оцов и мацеров потомок (потомкиня)* (3). Интересантне же информаторе место термина *син* хасную и сербски лексеми *Синак (синок)* (7 раз дзивчата, 4 раз хлапци) и *Синко* (єдно дзивче), а паралелно з термином *дзивка* и хлапци и дзивчата хасную векше число лексемах. При дзивчатох доминую лексема *риба* (21 раз), а зазначаєме и *маца* (3 раз), *женска* (2 раз) и *фраєрка* (раз). При хлапцох ситуациа вельо рижнороднейша и руша ше од термина *риба* (16) по термини *женска* (5 раз), *фраєрка* (4 раз), *маца* (4 раз), *мачка* (раз), *бейбе* (раз), *дзивче* (раз) и *син* (раз). Окреме до оч упадую два факти. Перши, же традиционални термин *дзивче* заступени лем на єден завод и, други, же ше на месце термина женского роду зявює и термин хлопского роду *син*, цо у сущности представя свойофайтову нелогичносц. Присутна и варианта англійского походзєня (*бейбе*), а и хлапци и дзивчата як синоним уключели и термин *фраєрка*, хтори у руским язiku значи любєну особу (серб. *цура*, *девојка*) и хтори у прешлосци не бул хасновани у системи родзинских одношеньох. Лексема *цера*, хтора кореспондує зоз словацку лексему *дцера* и сербску лексему *ћерка*, записана концом 19. века у етнографийних зборнікох Володимира Гнатюка, з часом прешла до лексикона архаичних слєвох. Рамач у *Рускей лексикі* наводзи шлїдуюци приклади: *Дала матка церу далеко од себе* (Етн. зб. 9, 20), *Кед я пойдем церу питац, так я будзем попрошовац: Чи ми даце дзивку вашу* (Етн. зб. 9, 297) (Рамач, 1983: 191). У системи назвох хтори настали на основи родзинства по крєви место лексеми *цера* завжала лексема *дзивка*, хтора у руским язiku, попри спомнүтого, означує и младу женску особу. Спрам того, лексема *дзивка* представя гомоним у сучасним руским язiku и запровадує аж три кореспондентски одношеня у одношеню на сербски язик, и то: *дзивка* : *ћерка* / *кћи*, *дзивка* : *девојка* / *цура* и *дзивка* : *девојка* / *драгана* (по Рамач: 2010: 193).

Термини *брат* и *шестра* шицки информаторе и чули и знаю им значенє, але кед слово о дошлїдним хаснованю и устаємнєному дефинованю терминох ту приходзи до значних рижнородносцох. И попри тим же ше тоти два термини хасную у розпону од 88 % (*брат*) по 90 % (*шестра*) обачуєме же ше на їх месце можу зявиц и по даскельо други лексеми. Так ше на месце термина *брат* при дзивчатох зявюю и деминутив *брацик* (5 раз), *буразер* (4 раз), *тебра* (4 раз) и скрацена форма од *буразер* *бураз* (раз), а при хлапцох *тебра* (10 раз), деминутив *брацик* (7 раз), *буразер* (4 раз),

скрацени форми од брацик и буразер - *брацо* (раз) и *бураз* (2 раз) и лем при єдному информаторови иновативни термини *бро*, *бруда*, *братия*, *тебрека*, як и менованє по мену. У єдней предходней роботі базованей на вигледованю ословйованя у руским язiku стретли зме ше, попри *брашо*, и зоз англицизмом *брадер* (Фейса, 2012: 183) та и з тей нагоди мож предпоставиц же регистроване *бро* тиж представля английски уплїв при чим превжати лем перши склад меновніка. *Бруда* би могол походзиц од германизма *брудер*. Цо ше дотика заменьованя термина *шестра* вон ше тиж заменяє зоз даскелїма другима: при дзивчатох зоз деминутивним *шестричка* (5), *сека* (4) и *сея* (2) и пейоративним *досада* (2), а при хлапцох зоз *шестричка* (9), *сека* (7), *сея* (2), зоз меном (1) и зоз пейоративнима *досада* (5) и *смарачица* (1). Пейоративни лексеми сербского походзеня. У спомнутим, скорейшим вигледованю медзисобного ословйованя при младих стретли зме ше и зоз англицизмом *систер* и нелогичну, вокалску форму *брате* / *брату* (исте, 183-184), хтори тото вигледованє не потвердзелo. И попри тим, термини *брат* и *шестра* и у тим вигледованю маю найвекше число алтернуючих лексемах. То ше одноши и на спектер значеньох хтори за тоти термини похасновали информаторе. Так напр. за *брат* при дзивчатох найфреквентнейши значеня *Хлопске дзецко моїх (своїх) родичох* (8) и *Од (истих) родичох син* (4), а при хлапцох *Од истих родичох син* (8) и *Хлопске дзецко моїх родичох* (3). При дзивчатох за *шестра* найфреквентнейши значеня *Женске дзецко моїх (своїх) родичох* (8) и *Од (истих) родичох дзивка* (3), док при хлапцох *Од истих родичох дзивка* (9) и *Женске дзецко моїх родичох* (3).

Зоз лексемами *унук* и *унука* иншаки случай. Информаторе чули за нїх, але их углавним хасную у розпону од 46 % по 50 %, або лем дакеди у розпону од 38 % по 44 %. Термин *унук* ма и варианты *унуче*, хтора ше ридко хаснує (дзивчата 2 раз, хлапци лем раз), а *унука* ані не ма синоним. Дзивчата на *унука* патра углавним як на *Бабового и дїдового потомка* (11) и *Потомка фамелиї* (7), а хлапци як на *Потомка фамелиї* (13), *Синового сина* (7) и *Бабового и дїдового потомка* (4). Дзивчата на *унуку* патра углавним як на *Бабового и дїдового потомка* (10), *Потомка фамелиї* (7) и *Дзивкову дзивку* (3), а хлапци як на *Потомка фамелиї* (13), *Синову дзивку* (6) и *Бабового и дїдового потомка* (4). *Унук* и *унука* представляю наймладшу генерацию у родзинстве по креви.

У вязи з терминами *праунук* и *прапраунук* треба визначиц же зазначени барз мали розпон хаснованя - 18 % за *праунук* и 10 % за *прапраунук*. Обидва термини вообщє не маю синоними. Дзивчата *праунука* углавним дефиную як *Бабового и дїдового дальшого*

(старшого) потомка (12) и Дальшого потомка (фамеліі) (8), а хлапци як Дальшого потомка (фамеліі) (12), Унукового сина (8) и Бабового и дїдового дальшого потомка (5). Значеня хтори при дзивчатох найчастейши за прапраунука глаша Бабов и дїдов ещи / ище дальши потомок (12), Ещи / Ище дальши потомок (фамеліі) (5) и Праунуков син (3), а при хлапцох идентични Ещи / Ище дальши потомок (фамеліі) (11), Праунуков син (8) и Бабов и дїдов ещи / ище дальши потомок (5).

Дзепоедни информаторе ані не чули же би дахто похасновал термини *мачох* и *мачоха* (шесцero за мачох, тройо за мачоха), а значни процент информаторох их ані не хаснує (42 % за мачох, а 24 % за мачоха). Дзивчата похасновали и синоними *Очух* (5) и *Невласни оец* (1) за мачох и *Невласна мац* (1) за мачоха, док хлапци не похасновали ані єдну другу назву. Дзивчата мачохови приписали значеня *Невласни оец* (8) и *Мацеров други (чловек) супруг* (6), а мачохи *Невласна мац* (8), *Оцова друга жена* (6) и *Неправа мац (дзецкова, а оец прави)* (3). Хлапци мачохови приписали значеня *Други оец (дзецку)* (9) и *Неправи оец* (2), а мачохи *Друга мац (мама)* (9) и *Неправа мац* (2). У *Сербско-руским словніку* авторе як еквивалент наведли и *отчим* (Рамач, 1997: 258), хтори, по вигледованю судзаци, прешол до застареной лексики руского языка. Термин *отчим* ещи вше существуете у сучасним словацким языку (Макишова, 2004: 161).

Термини *невласни брат* и *невласна шестра* лем єдно дзивче и єден хлапец не чули. Хаснує их ше углавним лем дакеди, и то у процентох 52 % перши спомнути, односно 50 % други спомнути. Док дзивчата хасную лем синоними *Полубрат* (11) и *Полушестра* (10), хлапци на одредзени способ „креативнейши” та хасную *Полубрат* (11), *Половни брат* (1), *Полутебра* (1) за невлаcни брат и *Полушестра* (6) и *Сейка* (1) за невлаcна шестра. При дзивчатох найчастейши значеня за невлаcного брата *Хлапец од заєдніцкого родителя* (8), *Дзецко (лєм) од єдного родителя* (7) и *Брат по мацери лебо оцови* (3), а за невлаcну шестру *Дзивче (дзивка) од заєдніцкого родителя* (8), *Дзецко (лєм) од єдного родителя* (7) и *Шестра по мацери лебо оцови* (3); при хлапцох найчастейши значеня за невлаcного брата *Хлапец од заєдніцкого родителя* (8) и *Брат по оцови лебо мацери* (6), а за невлаcну шестру *Дзивче од заєдніцкого родителя* (8), *Шестра по оцови лебо мацери* (6) и *Шестра по оцови* (3).

3.0. ТЕРМИНИ ВЯЗАНИ ЗА ФАМЕЛИЈУ У ШИРШИМ ЗНАЧЕЊУ

У сербским језику ше дошлїдно водзи рахунок о тим же чи родзинство настава по женскеј або хлопскеј линиї, не лем у рамикох родзинства по креви, але и у одношеньох хтори настали преїг мал-женских вязох. Прето ше при хасновању терминологиї родзинских одношеньох муши мац на розуме же чи у питању оцов чи мацеров брат, односно *стриц* чи *ујак*. Назва за жену оцового брата глаши *стрина*, а за жену мацерового брата у литературним језику глаши *ујна*. У руским језику то не случай. Зоз термином *бачи* покриваю ше шицки одношеня хтори у сербским покриваю *стриц*, *ујак* и *течо*, та и аж и значене *Непознати човек (чика)*, а зоз термином *андя* їх пари - *стрина*, *ујна* и *тетка*. Подобни случай и у англїйским дзе *uncle* и *aunt* покриваю широку лепезу значеньох у системи родзинских одношеньох англїйского језика. У *Руско-сербским словнику* у одредїци *бачи* видзелени шлїдујуци значеня: 1. оцов брат (*стриц*); 2. мацеров брат (*ујак*); женов брат (*шурак*); 4. старији човек (*чика*). Прето ше и шицки нашо информаторе вияшнели же чули термини *бачи* и *андя*. Мож, медзитим, констатовац же термин *бачи* и прилапенши прето же термин *андя* хасную 48 % дзивчатох и 68 % хлапцох, то ест 58 % ведно; термин *бачи* хасную 88 % дзивчатох и 92 % хлапцох, ведно 90 %. Дзивчата попри термина *бачи* хасную и *Непозната особа* (3), а хлапци попри *Непозната особа* (4) и деминутивне и гипокористичне *Бачик* (1). Вельке число значеньох термина *бачи* ше одражело и на вельке число значеньох при информаторох. Дзивчатом најблїзши значеня *Оцов або мацеров брат* (10), *Брат єдного родителя* (4) и *Оцов або мацеров брат, непозната особа* (2), а хлапцом *Оцов або мацеров (власни) брат* (9), *Оцов брат* (6), *Оцов або мацеров брат, непозната особа* (4) и *Брат єдного родителя* (4). Попри значеньох вязаних за родзински одношеня треба надпомнуц же ше у руским језику термини *бачи* и *андя* хасную за каждую непознату, звичайно старшу особу (*бачи* за хлопа, а *андя* за жену).

Термин *андя* ма у *Руско-сербским словнику* ещи ширшу лепезу значеньох та у нїм видзелени аж осем значеня: 1. братова жена (снаха, снаја, деверка); 2. женового брата жена (шуракиња, шогорица); 3. оцового брата або братняка жена (*стрина*); 4. мацерового брата жена (*ујна*); 5. мужового брата жена (*јетрва*); 6. мужова одата шестра (заова); 7. женова одата шестра (свастика); 8. старша жена (*тетка*; *мајка*) (Рамач, 2010: 36). Од значеньох хтори дзивчатом-информатором најблїзши видзелюеме *Бачикова жена* (7), *Млада*

одата жена (4), Маџерова / оцова (власна) шестра (4), Млада одата жена, мено (4) и Оцового брата жена (2), а од значеньох хтори хлапцом-информатором найблізши видзелюеме Млада одата жена (12), Оцового брата жена (8) и Бачикова жена (3).

До Питальніка зме уключели и термини *стриц*, *стрина*, *уяк*, *уйна*, *тета* и *теча*, хтори мож чуц у каждодньовой бешеди. Циль бул же би ше на основи стану на терену виведли одредзени заключеня о статусу тих терминох у руским язике нешка. Генерално патраци, бешедніки руского язика ше на початку 21. века, у тим сегменту системи родзинскей терминології, находза пред вибором медзи двома сетами терминох - з єдного боку, традиційного сета, хтори принесени зоз Карпатского ареалу и у хторим лексеми мадярского походзеня *бачи* и *андя* представляю пошлїдок вещейвикового соживота зоз бешедніками державотворного язика у Мадярским кральовстве, односно у тедишней Австро-Угорскей монархії и, з другого боку, сета новшого походзеня, до чийого поступного уходзеня до руского язика почало приходзиц по присельованю до Бачки стредком 18. вику, чий ше уплїв почал звекшовац од 1918. року, од розпадованя Австро-Угорскей, же би нешка, на просторох викового и интензивного соживота зоз бешедніками сербского язика, елементи новшого сета почали дополньовац предходзаци сет, або, при младих, а то и тото вигледоване потвердзує, модификовац, та аж и редуковац, предходзаци сет у вше векшим ступню. Вигледованє указує и же зоз терминами *стриц*, *стрина*, *уяк*, *уйна*, *тета* и *теча* шицки информаторе барз добре упознати. Мож евентуално видзелїц термин *теча* за хтори дзешецеро информаторе (то єст 20 %) написали же го не чули. Пейц термини од шейсцох терминох вигледованого сета сербского походзеня хасную од 11 по 16 информаторе (то єст од 22 % по 32 %), а термин *тета* аж 29-ро од 50-рих (то єст 58 %). У случаю термина *тета* мож, медзитим, бешедовац не лем о непосредним сербским уплїву, але и о постредним з оглядом же слово *тета*, у значеню *жена маџерового брата*, существує и у Карпатским ареалу. Находзимо го и у словацким язiku (Макишова, 2004: 158).

Интересантне же место термина *стриц* лем тройо информаторе од 50-рих хасную и одомашнетши термин *бачи*, а лем єден информатор и гипокористик *стрико*. Место термина *стрина* лем єден информатор як синоним наведол и термин *тета*. Место термина *уяк* троме информаторе алтернативно хасную и *бачи*, а лем по єден информатор хаснує гипокористики *уйо* и *уйко*, як и ословйоване по мену. Информаторе за термини *уйна* и *тета*, и кед их хасную, не хасную их алтернууюц з даєдним другим термином за родзински

одношеня. Кед слово о значеньох хтори информаторе приписую тим термином обачуеме шлідуюци стан: за стрица дзивчата написали *Оцов брат* (20) або *Татов брат* (2), а хлапци лем *Оцов брат* (23); за стрину дзивчата написали *Оцового брата жена* (14), *Супруга оцового (власного) брата* (4) и *Стрицова жена* (3), а хлапци углавним *Оцового брата жена* (21). За уйну дзивчата написали углавним *Мацерового брата жена* (14) и *Уякова жена* (3), а хлапци *Мацерового брата жена* (12), *Уякова жена* (2) и *Мацерова шестра* (2). За тету при дзивчатох доминую значеня *Мацерова шестра* (8), *Мацерова лебо оцова шестра* (7) лебо *Оцова шестра* (4), цо случай и при хлапцох: *Мацерова шестра* (6), *Мацерова лебо оцова шестра* (5), *Оцова шестра* (4). За термин теча, хтори информатором найцудзши, дзивчата видзелели значеня *Мацеровей шестри муж* (5), *Тетов муж* (4), *Мацеровей / оцовой шестри муж* (4) и *Оцов брат* (2), а хлапци *Мацеровей шестри муж* (7) и *Тетов муж* (2).

Термини *бачи* и *тета* ше зявюю по раз и як синоними за термини *шовгор* и *нина*. Прицагуе увагу и факт же, и попри тим же слово о традицийних терминох, аж 18 информаторе (то ест 36 %) вообщо не хасную термин *шовгор*, а 12 информаторе вообщо не хасную термин *нина* (то ест 24 %). Гу тому, пецеро информаторе (т. е. 10 %) ані не чули за термин *шовгор*, док тройо информаторе (т. е. 6 %) ані не чули за термин *нина*. Кед слово о видзельованню значеньох за шовгор видзелени осем, а за нина аж дзевец значеня. За термин шовгор при дзивчатох частейши *Нинов муж* (8), *Бабов лебо дїдов брат* (4) и *Моєй шестри муж* (2), а при хлапцох *Моєй шестри муж* (6), *Мацеровей шестри муж* (3) и *Нинов муж* (3). За термин нина при дзивчатох частейши *Оцова лебо мацерова шестра* (5), *Бабова лебо дїдова шестра* (4) и *Мацерова шестра* (3), а при хлапцох *Мацерова шестра* (9) и *Оцова шестра* (2). *Руско-сербски словнік* як еквиваленти за термин шовгор наводзи сербски лексеми *тетак* и *шогор* (Рамач, 2010: 847), а за термин нина *тетка*, *тета* и *свастика*, *шогорица* (женова шестра) (исте, 444).

Же руска родзинска система значно узша од сербскей уж потвердзене на даскельо заводи. Ещи еден приклад представляю термини *братняк* и *шестринїца*. Авторе *Руско-сербского словніка* видзелели шлідуюци значеня за термин *братняк*: 1. брат од стрица, стричевић, (прво)братучед; 2. брат од тетке, тет(к)ић; брат од ујака, братић (исте, 65), а за *шестринїца*: сестра од стрица (тетке, ујака) (исте: 840). При информаторкох зме за братняка замерковали 8 значеня, а за шестринїцу аж 11. Медзи тима значеняма за братняка частейши *Оцового брата син* (7), *Нинов лебо бачиков син* (6) и *Бачиков син* 4, а за шестринїцу *Мацеровей шестри дзивче (дзивка)*

(6), *Нинова лебо бачикова дзивка* (5), *Дзивче родительового брата лебо шестри* (2) и *Нинова дзивка* (2). Хлапци у Питальніку визначели шлїдуюци значеня за братняк: *Оцового брата син* (11), *Бачиков син* (7), *Бачиков або нинов (тетов) син* (3) и *Оцовой шестри син* (2), а шлїдуюци за шестринїца: *Бачикова дзивка* (5), *Мацеровей шестри дзивка (дзивче)* (4), *Оцового брата дзивка* (3), *Бачикова або нинова (тетова) дзивка* (3) и *Оцовой шестри дзивка* (2). Термини братняк и шестринїца, мож повесц, забраю стабилне место у родзинскей терминологийней системи руского языка. Термин братняк хасную 45 информаторе, односно 90 %, а термин шестринїца (дзекеди у варианти *шестранїца*) 44 информаторе, односно 88 %. Место тих терминов информаторе хтори пред закончованьом основней школи не викреирали даяки окремини назви. Хасную ше, з часу на час, лем скраценши варианти *брат* (20 информаторе, т. є. 40 %), односно *шестра* (3 информаторе, т. є. 6 %). О одредзеним уплїву сербского языка мож тиж бешедовац.

До терминов хтори настали преїг малженских вязох у фамелиї спадаю и термини *жец* и *невеста*, *швекор* и *швекра*, як и *сват* и *сваха*, односно *сватово*.

Термини *жец* и *невеста* углавним добре познати (од 92 % по 94 %). Тоти термини на основношколским уровню скоро половка школярох не хаснуе (*жец* не хасную 44 %, а *невеста* 46 %). За нїх, медзитим, не створени ані єден єдини синоним. Обчековали зме же ше напр. за *невеста* зяви сербски еквивалент *снайка*, хтори у каждодньовой бешеди мож и чуц, але информаторе го не наведли. Интересантне и же лем єден хлапец наведол же *жеца* ословює по мену. Од значеньох хтори информаторе дали за *жеца* ше частейше зяваю: *Дзивков муж (човек)* (6), *Оцовой дзивки муж* (4), *Женов лебо дзивков муж* (3) (дзивчата); *Шестров муж* (7), *Шестров будуци муж* (2) (хлапци). За *невесту* ше частейше зяваю *Синова (сина) жена* (8), *Оцового сина жена* (4), *Синова або братова жена* (4) (при дзивчатох); *Братова супруга (жена)* (7), *Синова жена* (3), *Братова будуца жена* (2) (при хлапцох).

Термини *швекор* и *швекра* тиж добре познати (од 96 % по 98 %), а ані их скоро половка информаторох не хаснуе (термин *швекор* не хасную 54 %, а термин *швекра* 48 %). За нїх стоодстотно не створена нїяка друга назва. Швекрови дзивчата придаваю значеня *Мужов або женов оец* (7), *Супругов оец* (5), *Мойого (твойого) мужа оец* (3) и (*Мацери*) *човеков оец* (2), а хлапци углавним *Мосї жени оец* (5) и *Женов оец* (3).

Термини *сват* и *сваха* тиж добре познати (од 90 % по 92 %), але и вони ше досц не хасную (*сват* 44 %, а *сваха* 40 %). Ані за нїх не

креирана даяка иншака назва. При дзивчатох сват препознати як *Кед ше дахто зоз його и моєй (нашей фамелиї) родзини повинча* (5), *Невестов оецц* (4) и *Мойого мужа оецц* (2), а при хлапцох *Моєй жени оецц* (3), *Женов оецц* (2) и *Мойого мужа оецц* (2). При дзивчатох сваха препозната як *Кед ше дахто зоз його и моєй (нашей фамелиї) родзини повинча* (5), *Невестов оецц* (4) и *Мойого мужа оецц* (2), а при хлапцох *Моєй жени оецц* (3), *Женов оецц* (2) и *Мойого мужа оецц* (2).

Девер, шуре, заова и шурная, уключени до Питальніка, бо их як и термин *снайка* мож чуц у дзепоедних фамелийох, окреме у мишаних малженствох. На основи одвитох вони ше барз мало хасную - девер 16 % (8 информаторе), шуре 22 % (11 информаторе), заова 10 % (5 информаторе), шурная 2 % (1 информатор). Исти термини значне число информаторох вообщє анї не чуло: девер 36 % (18 информаторе), шуре 38 % (19 информаторе), а заова 54 % (27 информаторе), шурная 62 % (31 информатор). Ніхто з информаторох анї за еден термин зоз тей групи терминох не хаснує паралелну лексему. Информаторе им придаваю шлїдуюци значєня: деверови - *Женов або мужов братняк (брат)* (6), *Супругов брат* (3), *Чловеков брат* (2) (дзивчата), *Моєй жени брат* (4), *Мойого мужа брат* (2), *Мужов брат* (2) (хлапци); шурейови - *Женов брат* (8), *Супругов брат* (4), *Шестров (шестри) муж (човек)* (3) (дзивчата), *Шестров муж* (7), *Женов брат* (2) (хлапци); заови - *Мужова (чловекова) шестра* (8), *Супругова шестра* (4), *Женова шестра* (2) (дзивчата), *Женова шестра* (3), *Мужова шестра* (2), *Шестрова шестра* (2); шурнаї - *Шурейова (шуреова) жена* (5), *Супругового супруга брат* (4), *Мацеровой шестри муж* (2) (дзивчата), *Братова жена* (3), *Мойого брата шестра* (2) (хлапци). З оглядом же и тоти информаторе цо уходзели до дефинования тих штирох терминох пермутовали одредзени значєня у одношеню на тоти цо маю у сербским язичу не мож твердзиц же вони инкорпоровани до рускей родзинскей системи. З оглядом же процент билингвалности при Руснацох рошне и же ше сербски уплїв звекшує, мож предпоставиц же ше и хаснованє тих терминох будзе звекшовац.

Попри родзинства по креви и родзинства до хторого пришло преїг малженских вязох розликуєме и родзинство на основи кумства. Термини у тим сету *кум, кума и кумче*. Информаторе за шицки термини чули а хасную их од 60 % (кумче) по 76 % (кума). Анї за еден з тих терминох информаторе не хасную даяки други вираз. Термини дефиную углавним на шлїдуюци способ: за термин *кум* *Човек хтори ме кресцел* (10), *Шведок на винчаню (на свадзби)* (2), *Хлопски законски шведок на винчаню* (2) (дзивчата), *Духовни оецц*

(4), *Човек на винчаню* (4), *Човек хтори ме кресцел* (2) (хлапци); за термин кума - *Жена хтора ме кресцела* (10), *Духовна мац* (2), *Шведок на винчаню (на свадзби)* (2), *Хлопски законски шведок на винчаню* (2) (дзивчата), *Духовна мац* (4), *Жена на винчаню* (4), *Кумова жена* (2) (хлапци); за термин кумче - *Кумово дзецко* (8), *Дзецко од кума и куми* (3), *Потомок од кумових* (3), *Дзецко од кумових* (2) (дзивчата), *Кумово дзецко* (6), *Дзецко од кума и куми (кумових)* (5) (хлапци).

Интересантни и одвит информаторох на вимагане же би наведли приклади за *родзину* и за *дальшу родзину*. Векшина информаторох ше ані не упущовала до роздзельованя родзинскей терминології до двох групох, а сумирани одвити указую же тоті поняца ані не видиференцовани при школярох осмей класи основней школи. Прето за *родзину* тримаю брата (2), сестру (2), полусестру (1), братняка (1), шестриніцу (1) и оцового братняка дзеци (1), а за *дальшу родзину* - стрику (1), течу (1), свата (1), шовгра (1), шурея (1), бабу (1) и родительових братнякох / шестриніцово унучата.

4.0. ЗАКЛЮЧЕНЯ

Циль тей роботи бул утвердзиц у якей мири школярки и школяре хторим мацерински язык руски познаю и хасную терминологию родзинских одношеньох у своїм мацеринским языку на концу основного школованя – у 8. класи у Войводини.

Гипотези були же школяре наведзеного возросту знаю и хасную лем базични инвентар, же существуете розлика медзи школярками и школярами, як и же ше инвентар терминох добре чува од уплївох других языкох.

Вигледоване указало же термини вязани за фамелию у узшим значеню школяром осмей класи основней школи цалком познати. За термини *оцец*, *мац*, *дідо*, *баба*, *син*, *дзивка*, *брат* и *шестра* шицки информаторе чули и добре знаю їх значеня. Нашо вигледоване не утвердзело векши одступаня хтори би завишели од пола. Кед слово о хаснованю тих терминох вони ше не хасную на исти способ; лем термини *дідо* и *баба* ше хасную стоодстотно. Так напр. место *оцец* и *мац* звичайнейши фамилиярни форми - *тато* и *мама*. Други термини алтерную зоз деминутивними гипокористиками як *брацик*, *шестричка*, *дідо*, *бабка* и *бабочка*. У одношеню на сербски язык подполну кореспонденцию обачуеме при *оцец* : *отац*, *мац* : *мајка*, *брат* : *брат*, *шестра* : *сестра*, *син* : *син*, *дідо* : *деда*, *баба* : *баба*, *унук* : *унук*, *унука* : *унука*. Резултати указую же, на основі хаснованя, школяром 8. класи основней школи 10 термини цалком

познати (*оцец, мац, дідо, баба, син, брат, шестра, братняк, шестриніца, бачи*), 14 досц познати (напр. *дзивка, андя, тета* и др.), 23 досц непознати (напр. *двойнята, теча, швекор* и др.) и 17 цалком непознати (напр. *шуре, заова, пошестра* и др.).

При терминох хтори вязани за фамелию у ширшим значеню обачуеме вельку розлику у одношеню на одвитууюци термини у сербским языку. Так напр. зоз термином *бачи* покриваю ше шицки одношеня хтори у сербским покриваю *стриц, ујак* и *течо*, та аж и значене *Непознати человек (чико)*, а зоз термином *андя* їх пари - *стрина, ујна* и *тетка*, як и значене *Непозната жена*. Генерално патраци, бешедніки руского языка ше на початку 21. века находза пред вибором медзи двома сетами терминох – з єдного боку, традиційного сета, хтори принесени зоз Карпатского ареалу у хторим лексеми мадярского походзена *бачи* и *андя* предстваяю пошлідок вецейвикового соживота зоз Мадырами и, з другого боку, сетом сербского походзена, чийо ше присуство обачуе у остатнім столітю. Прето зоз нового сета, гоч по уровню познатосци спадаю углавним до досц непознатих, обачуеме уходзене терминох *стрико, уйко, шуре, тета* и др.

Кельо родзинска терминология у руским языку поєдноставенша у одношеню на родзинску терминологию у сербским языку окреме мож обачиц при виражованю одношеньох за братово и шестрово дзеци. Братово и шестрово хлопски дзеци (*братанац, братић, синовац, нећак; сестрић, нећак*) у руским языку ше волаю *братняци*, а братово и шестрово женски дзеци (*братаница, синовица, нећака; сестричина, нећака*) волаю ше *шестриніци / шестраніци*.

Лексема *дзивка* ше видзелюе од других бо покрива аж три значеня и то трох лексемах сербского языка та запровадзуе шлідууюци три кореспондентски одношеня: *дзивка* : *ћерка / кћи*, *дзивка* : *девојка / цура* и *дзивка* : *девојка / драгана*.

У системи родзинских одношеньох руского языка лексеми углавним славянского походзена. Зоз мадярского, медзитим, походза *бачи* и *андя*, а зоз немецкого языка *шовтор*. Обачели зме и же дзепоедни термини хтори ше находза у словацким языку мали паралели у прешлосци руского языка (напр. *цера* и *отчим*).

На основи вигледованя у цале мож заключиц и же, понеже руски и сербски язык нешка коегзистую на тих просторох а сербски язык векшински, найвироятнейше у наиходзацим периодзе придзе и до звекшованя упліва сербского языка на терминологию за родзински одношеня у руским языку.

5.0. ЛИТЕРАТУРА

- Бјелетић, Марта (1994). „Терминологија крвног сродства у српскохрватском језику”. *Јужнословенски филолог*, *L*. Београд, 199-207.
- Бјелетић, Марта (1996). „Hungarizmi i germanizmi u srpskohrvatskoj terminologiji srodstva”. U: *Zbornik radova O leksičkim pozajmljenicama*. Subotica - Beograd, 199-208.
- Bodrogi, T. (1962). „Some Problems Regarding Investigations into the Hungarian Kinship Terminology”. *Acta Ethnographica*, *XI*, 3/4. Budapest, 273-291.
- Vuković, Gordana (1980). „Nazivi za obeležavanje srodnika”. *Kontrastivna jezička istraživanja*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 253-265.
- Gavrilović, Slavko (1977). “Rusini u Bačkoj i Sremu od sredine XVIII do sredine XIX veka”. U: *Godišnjak Društva istoričara Vojvodine*. Novi Sad: Društvo istoričara Vojvodine.
- Dudok, Miroslav et al. (red.) (1996). *250 rokov života Slovákov vo Vojvodine*. Beograd, Novi Sad: Завод за уџбенике и наставна средства, Spolok Vojvodinských slovakistov.
- Laliková, Tatiana (1989). „O staršej slovenskej príbuzenskej terminológii”. *Slovenská reč*, *54*, 2. 88-96.
- Макишова, Ана (2004). „Називи за обележавање родбинских односа у словачком и српском језику”. *Славистика*, *8*. 155-163.
- Marjanović, Ana i Savić, Svenka (1982). „Usvajanje i razumevanje termina za označavanje rodbinskih odnosa kod školske dece”. *Prilozi proučavanju jezika*, *18*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 27-32.
- Рамач, Юлијан (1983). *Руска лексика*. Нови Сад: Универзитет у Новим Садзе, Филозофски факултет, Институт за педагогију, Катедра за руски јазик и литературу.
- Рамач, Юлијан, Фейса, Михайло и Медеши, Гелена (1995, 1997). *Српско-русински речник / Сербско-руски словник*, I-II. Београд – Нови Сад: Завод за учебници и наставни средства – Универзитет у Новом Садзе, Филозофски факултет, Катедра за руски јазик и литературу – Друштво за руски јазик и литературу.
- Рамач, Юлијан (2002). *Граматика руског јазика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Рамач, Ју., Тимко-Дјтко, О., Медеши, Г. и Фейса, М. (2010). *Руско-сербски словник / Русинско-српски речник*. Нови Сад: Универзитет у Новом Садзе, Филозофски факултет, Катедра за руски јазик и литературу и Завод за културу войводњанских Руснаџоџ.
- Stanojević, Danijela i Savić, Svenka (ured.) (2011). *Iz multijezičke Vojvodine: Zbornik Pedagoškog zavoda Vojvodine, 7: Istraživanja lič-*

- nih imena, nadimaka i prezimena u nacionalnim zajednicama Vojvodine*. Novi Sad: Pedagoški zavod.
- Stanojević, Danijela i Savić, Svenka (ured.) (2011). *Iz multijezičke Vojvodine: Zbornik Pedagoškog zavoda Vojvodine, 7: Oslovljavanje i pozdravljanje u savremenim jezicima nacionalnih zajednica u Vojvodini*. Novi Sad: Pedagoški zavod.
- Тамаш, Юлиян и Сабо, Славко (ред.) (1996). *Руснаци / Русини 1745-1995*. Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства - Филозофски факултет, Катедра за русински језик и књижевност.
- Фейса, Михайло (ред.) (2007). *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005) I*. Нови Сад: Филозофски факултет - Одсек за русинистику, ИК Прометеј, КПД ДОК - Куцура.
- Фейса, Михайло (2010). *Нова Србија и њена русинска мањина / Нова Сербия и еѝ руска менишина / The New Serbia And Its Ruthenian Minority*. Нови Сад: ИК Прометеј, КПД ДОК.
- Фејса, Михајло (2011). „Имена, презимена и надимци у русинској националној заједници / Мена, презвиска и назвиска у рускеј националној заједници“. У: *Zbornik Pedagoškog zavoda Vojvodine, 7: Iz riznice multijezičke Vojvodine*. Novi Sad: Pedagoški zavod, 104-124.
- Фејса, Михајло (2012). „Ословљавање у русинском језику: ословљавање у двојезичној основној школи у Куцури / Ословљоване у руским језику: ословљоване у двојезичној основној школи у Коцур“. У: *Zbornik Pedagoškog zavoda Vojvodine, 8: Iz riznice multijezičke Vojvodine*. Novi Sad: Pedagoški zavod, 168-187.

*FAMILIARITY WITH KINSHIP TERMS AND
THEIR USE AMONG 8TH GRADE PUPILS IN VOJVODINA:
A CASE STUDY OF THE RUTHENIAN LANGUAGE*

Summary

The paper deals with the terms denoting blood relations and relations by marriage in the Ruthenian language. The research of kinship relations in the Ruthenian language is almost unique since the terminology of kinship relations was dealt only in the *Serbian-Ruthenian Dictionary* (1st volume published in 1995, the second volume published in 1997) and the *Ruthenian-Serbian dictionary* (published in 2010). 64 Ruthenian kinship relations terms from these two capital lexicographical works were included in the Questionnaire and offered to schoolchildren of the eighth grade in Ruski Krstur (21 girls and 17 boys) and Kucura (4 girls

and 8 boys). The paper presents the results of the survey conducted in October 2014.

The aim of this paper is to determine the extent to which schoolgirls and schoolboys whose mother tongue is Ruthenian know and use the terminology of kinship relations in their mother tongue at the end of primary schooling – in grade 8 in Vojvodina.

The hypotheses are that pupils of the mentioned age know and use only a basic inventory; that there are differences in using it by schoolgirls and schoolboys; that the inventory is well-kept from the influence of other languages.

The results based on the use of the terms of kinship relations show that only 10 terms are completely known (*оцеи, мац, дїдо, баба, син, брат, шестра, братняк, шестринїца, бачи*) to 8th grade pupils of primary school, 14 fairly known (eg. *дзівка, андя, тета* etc.), 23 fairly unknown (eg. *двойнята, теча, швекор* etc.) and 17 completely unknown (eg. *шуре, заова, пошестра* etc.).

The author has tried to compare the Ruthenian kinship relations terms with the Serbian ones. The Serbian kinship relations system is more complex. For instance, the term *бачи* covers the meanings of *ујак, стриц*, and *течо*, and the term *андя* covers the meanings of *ујна, стрина*, and *тетка*. Schoolchildren are not only familiar with them but they also use some of them which means that the traditional Ruthenian kinship relations system is no longer stable. The research shows that only the terms expressing close family relations, such as *оцеи, мац, дїдо, баба, син, дзівка, брат* and *шестра* are stable and 100 % known.

Most of the Ruthenian kinship relations terms are of Slavic origine but there are two hungarisms (*бачи, андя*) and a germanism (*шовтор*).

Keywords: kinship relations, nomina consaguinitatis, nomina affinitatis, Ruthenian, languages in contact.

Михајло Фејса

УПОТРЕБА И ЗНАЧЕЊЕ ТЕРМИНА ЗА РОДБИНСКЕ ОДНОСЕ УЧЕНИКА VIII РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ: РУСИНСКИ ЈЕЗИК

Резиме

У русинистици није било истраживања терминологије родбинских односа па је за потребе овог истраживања направљен упитник на основу истраживања у србистици (Марјановић и Савић, 1982). Списак русинских еквивалената је ексцерпиран из капиталних дела русинске и српске лексикографије (Рамач, 1995, 1997, 2010).

Циљ овога рада је да се установи у којој мери ученице и ученици којима је матерњи језик русински познају и користе терминологију родбинских односа у свом матерњем језику на крају основног школовања – у 8. разреду у Војводини.

Хипотезе су да ученици наведеног узраста знају и користе само базични инвентар, да постоји разлика међу ученицима и ученицама, као и да се инвентар термина добро чува од утицаја других језика.

Корпус емпиријских података је сакупљен помоћу упитника са укупно 64 термина за ближу и за даљу родбину, који има четири питања: 1. да ли су чули за дотични термин; 2. какво дотични термин, по њима, има значење; 3. да ли информатори дотични термин користе; 4. постоји ли још неки термин који користе у истом значењу. Упитник су попуњавали ученици осмог разреда основне школе током једног школског часа у 2014. години у Куцури (4 девојчице и 8 дечака) и Руском Крстуру (21 девојчица и 17 дечака).

Истраживање је показало да су термини везани за породицу у ужем значењу ученицима осмог разреда основне школе потпуно познати. За термине *оцец*, *мац*, *дјдо*, *баба*, *син*, *дзивка*, *брат* и *шестра* сви су информатори чули и знају њихово значење. Наше истраживање није утврдило већа одступања која би се могла приписати полним разликама. Са изузетком термина *дјдо* и *баба*, које користе сви информатори, остали термини се користе у мањој мери. Тако нпр. уместо *оцец* и *мац* чешћи су фамилијарни облици – *тато* и *мама*. Други термини алтернирају са деминутивним хипокористцима као *брацик*, *шестричка*, *дјдоко*, *бабка* и *бабочка*. У односу на српски језик потпуно кореспонденцију примећујемо код *оцец*: *отац*, *мац*: *мајка*, *брат*: *брат*, *шестра*: *сестра*, *син*: *син*, *дјдо*: *деда*, *баба*: *баба*, *унук*: *унук*, *унука*: *унука*. Резултати показују да су,

на основу употребе, за ученике 8. разреда основне школе 10 термина потпуно позната (*оцеи, маи, дїдо, баба, син, брат, шестра, братњак, шестринїца, бачи*), 14 прилично позната (нпр. *дзивка, андя, тета* и др.), 23 прилично непозната (нпр. *двойњата, теча, швекор* и др.) и 17 сасвим непозната (нпр. *шуре, заова, пошестра* и др.).

Код термина који се односе на породицу у ширем значењу опажамо велику разлику у поређењу са одговарајућим терминима у српском језику. На пример, термином *бачи* покривају се сви односи које у српском језику покривају *стриц, ујак* и *течо*, па чак и значење *Непознати човек (чико)*, а термином *андя* покривају се њихови парови - *стрина, ујна* и *тетка*, као и значење *Непозната жена*. Лексема мађарског порекла *бачи* и *андя* представљају резултат многовековног саживота са Мађарима, а данас, поготово код младих, њих делимично замењују лексема српског језика, нпр. *стрико, ујко, шуре, тета* и др.

Поједностављење система назива за крвна сродства у односу на српски језик посебно се опажа на нивоу на коме се изражавају односи за сестрину и братову децу, конкретно на нивоу на коме се налазе називи за братовог сина (*братанац, братић, синовац, нећак*), братову ћерку (*братаница, синовица, нећака*), сестриног сина (*сестрић, нећак*) и сестрину ћерку (*сестричина, нећака*). Сестрина и братова мушка деца у русинском језику зову се *братњаци*, а сестрина и братова женска деца *шестринїци / шестранїци*.

Лексема *дзивка* се издваја од других јер покрива чак три значења и то три лексема српског језика па се сусрећемо са следећа три кореспондентска односа: *дзивка: ћерка / кћи*, *дзивка: девојка / цура* и *дзивка: девојка / драгана*.

У систему родбинских односа русинског језика лексема су углавном словенског порекла. Из мађарског језика, међутим, потичу *бачи* и *андя*, а из немачког језика *шовтор*. Запазили смо и да су неки термини који се налазе у словачком језику имали паралеле у прошлости русинског језика (нпр. *цера* и *отчим*). чува

У периоду пред нама може се очекивати увећање утицаја српског језика на терминологију за родбинске односе у русинском језику.

Кључне речи: родбински односи, *nomina consanguinitatis, nomina affinitatis*, русински језик, језици у контакту.

ПИТАЛЬНІК

У Педагогичним заводу Войводини у цеку робота на проєкту Зоскарбніци мултиязичней Войводини – Система родзинских одношеньох у языкох националних заедніцох у Войводини. Модліме вас же бисце выполнели питальнік хтори анонимни.

Упутство за выполньованє: Заокружиц одвит, а кед же вам значене даедного термина непознате, упишце не знам.

Место биваня: _____ Пол: Х(лопски) Ж(енски)
 Рок народзеня: _____ Класа: __

Чи ши чул / чула за ...			Яке значене?	Чи го хаснуеш?			Хтори ише / ещи термин хаснуеш окрем того?
1. оец	гей	не		гей	не	дакеди	
2. мац	гей	не		гей	не	дакеди	
3. дїдо	гей	не		гей	не	дакеди	
4. баба	гей	не		гей	не	дакеди	
5. унук	гей	не		гей	не	дакеди	
6. унука	гей	не		гей	не	дакеди	
7. праунук	гей	не		гей	не	дакеди	
8. прапраунук	гей	не		гей	не	дакеди	
9. прадїдо	гей	не		гей	не	дакеди	
10. прабаба	гей	не		гей	не	дакеди	
11. прапрадїдо	гей	не		гей	не	дакеди	
12. прапрабаба	гей	не		гей	не	дакеди	
13. син	гей	не		гей	не	дакеди	
14. дзивка	гей	не		гей	не	дакеди	
15. єдинец / єдинїца	гей	не		гей	не	дакеди	
16. двойнятко	гей	не		гей	не	дакеди	
17. любимец / любимица	гей	не		гей	не	дакеди	
18. брат	гей	не		гей	не	дакеди	
19. шестра	гей	не		гей	не	дакеди	
20. невласни брат	гей	не		гей	не	дакеди	

21. невласна шестра	гей	не		гей	не	дакеди	
22. братняк	гей	не		гей	не	дакеди	
23. шестриница	гей	не		гей	не	дакеди	
24. братов син	гей	не		гей	не	дакеди	
25. братова дзивка	гей	не		гей	не	дакеди	
26. шестрин син	гей	не		гей	не	дакеди	
27. шестрина дзивка	гей	не		гей	не	дакеди	
28. бачи	гей	не		гей	не	дакеди	
29. андя	гей	не		гей	не	дакеди	
30. стриц	гей	не		гей	не	дакеди	
31. стрина	гей	не		гей	не	дакеди	
32. уяк	гей	не		гей	не	дакеди	
33. уйна	гей	не		гей	не	дакеди	
34. тета	гей	не		гей	не	дакеди	
35. теча	гей	не		гей	не	дакеди	
36. родзина	гей	не		гей	не	дакеди	
37. родитель	гей	не		гей	не	дакеди	
38. родич	гей	не		гей	не	дакеди	
39. побратим	гей	не		гей	не	дакеди	
40. пошестра	гей	не		гей	не	дакеди	
41. супруг	гей	не		гей	не	дакеди	
42. супруга	гей	не		гей	не	дакеди	
43. мачох	гей	не		гей	не	дакеди	
44. мачоха	гей	не		гей	не	дакеди	
45. гдовец	гей	не		гей	не	дакеди	
46. гдовица	гей	не		гей	не	дакеди	
47. розидзени	гей	не		гей	не	дакеди	
48. розидзена	гей	не		гей	не	дакеди	
49. млодята	гей	не		гей	не	дакеди	
50. швекор	гей	не		гей	не	дакеди	
51. швекра	гей	не		гей	не	дакеди	
52. девер	гей	не		гей	не	дакеди	
53. невеста	гей	не		гей	не	дакеди	
54. жец	гей	не		гей	не	дакеди	

55. шуре	гей	не		гей	не	дакеди	
56. заова	гей	не		гей	не	дакеди	
57. шурная	гей	не		гей	не	дакеди	
58. шовгор	гей	не		гей	не	дакеди	
59. нина	гей	не		гей	не	дакеди	
60. сват	гей	не		гей	не	дакеди	
61. сваха	гей	не		гей	не	дакеди	
62. кум	гей	не		гей	не	дакеди	
63. кума	гей	не		гей	не	дакеди	
64. кумче	гей	не		гей	не	дакеди	

Наведз приклад твоего хаснованя:

родзина: _____

дальша родзина: _____

ДЗЕКУСМЕ НА СОТРУДНІЦТВУ

ТАБЕЛА

<p>1. оец Ж. Хл.</p>	<p><i>(Тато 16, Тато, чале, стари 4, Тато, чале 3, Тато, стари 1, Не знам 1)</i> Глава фамелиї 20, (Мой 1) родитель 2, Хлоп хтори ше стара о мне 1, Строги родитель 1 <i>(Тато 10, Тато, чале, стари 5, Тато, чале 3, Тато, стари 3, Чале, стари 3, Чале 1)</i> Глава фамелиї 14, Мой родитель хл. роду 5, (Мой 2) родитель 4, Глава фамелиї, старатель 1, Глава фамелиї, родитель 1</p>
<p>2. мац Ж. Хл.</p>	<p><i>(Мама 18, Мама, кева 4, Кева 1, Кева, стара 1)</i> Женски родитель 13, Тота цо ше стара о нас (о мне 2) 8, Особа хтора нас родзела 2, Мой родитель 1, Тота цо најбаржей розуми 1 <i>(Мама 13, Мама, кева 8, Кева 3, Кева, стара 1)</i> Мой родитель ж. полу 10, (Тота 2) цо ше стара о нас 10, Мой родитель 3, Старатель 1, Тота цо дава пенџи 1</p>
<p>3. дїдо Ж. Хл.</p>	<p><i>(Дїдо 4)</i> Оцов оец 12, Оцов лебо мацеров оец 6, Оец мойого оца 3, Оец родителя (наших родичох 1) 3, Оец моєї мацери 1 <i>(Дїдо 3)</i> Оцов оец 16, Оец мойого оца 6, Оцов лебо мацеров оец 3</p>
<p>4. баба Ж. Хл.</p>	<p><i>(Бабочка 2)</i> Мойого родителя мац 9, Оцова лебо мацерова мац 5, Дава динари 5, Мац родителя 2, Мац наших родичох 1, Гонї ме есц 1, Мамова мац 1, Тота цо поставя вельо питаня 1 <i>(Бабка 1, по мену: Маря 1)</i> Дава динари / пенџи 6, Оцова мац 5, (Мойого) родителя мац 4, Гонї (ме 2) есц 4, Мацерова мац 3, Оцова лебо мацерова мац 3</p>
<p>5. унук Ж. Хл.</p>	<p><i>(Унуче 2)</i> Бабов и дїдов потомок 11, Потомок фамелиї 7, Потомок 2, Синов син 2, Дїдового сина син 2, Син сина лебо мацери 1 <i>(Унуче 1)</i> Потомок фамелиї 13, Синов син 7, Бабов и дїдов потомок 4, Оцов син 1</p>

<p>6. унука Ж.</p>	<p>(-) Бабов и дїдов потомок 10, Потомок фамелиї 7, Потомок 2, Дзивкова дзивка 3, Дзивка сина лебо мацери 1, Дїдового сина дзивка 1 (-) Потомок фамелиї 13, Синова дзивка 6, Бабов и дїдов потомок 4, Дзивкова дзивка 1, Синова лебо дзивкова дзивка 1</p>
<p>7. праунок Ж. Хл.</p>	<p>(-) Бабов и дїдов дальши (старши 1) потомок 12, Дальши потомок (фамелиї 1) 8, Унуков син 2, Син дїда сина лебо мацери 1, Син сина дїдового сина 1 (-) Дальши потомок (фамелиї 3) 12, Унуков син 8, Бабов и дїдов дальши потомок 5</p>
<p>8. прапраунок Ж. Хл.</p>	<p>(-) Бабов и дїдов ещи / ище дальши потомок 12, Ещи / Ище дальши потомок (фамелиї 1) 5, Прауников син 3, Дальши потомок 2, Син дїда сина лебо мацери 1, Син сина сина сина 1 (-) Ещи / Ище дальши потомок (фамелиї 3) 11, Прауников син 8, Бабов и дїдов ещи / ище дальши потомок 5, Дальши потомок 1</p>
<p>9. прадїдо Ж. Хл.</p>	<p>(-) Дїдов оец 21, Дїдов лебо бабов (тато 1) оец 2, Оцов дїдо 1, Дїдо дїда дїда сина лебо мацери 1 (-) Дїдов оец 22, Дїдов лебо бабов оец 2, Оцов лебо мацеров дїдо 1</p>
<p>10. прабаба Ж. Хл.</p>	<p>(-) Бабова мац 9, Дїдова мац 8, Мацерова баба 4, Дїдова лебо бабова мац 3, Баба дїда дїда сина лебо мацери 1 (-) Бабова мац 9, Мацерова баба 7, Дїдова мац 6, Дїдова лебо бабова мац 2, Оцова лебо мацерова баба 1</p>
<p>11. прапрадїдо Ж. Хл.</p>	<p>(-) Дїдов дїдо 19, Прадїдов оец 2, Дїдов дїдо, оцов прадїдо 1, Дїдов дїдо / оцов прадїдо 1, Дїдо дїда дїда дїда сина лебо мацери 1, Дїдо на куб 1 (-) Дїдов дїдо 16, Прадїдов оец 5, Прадїдов лебо прабабов оец 2, Дїдов дїдо, оцов прадїдо 1, Дїдов лебо бабов дїдо 1</p>

12. прапрабаба Ж. Хл.	(-) Бабова баба 12, Дідова баба 4, Дідова мац 3, Прабабова мац 2, Баба на куб (баба ³ 1) 2, Бабова мац 1, Оцова прабаба 1 (-) Бабова баба 12, Бабова мац 3, Прабабова мац 3, Прадідова лебо прабабова мац 2, Дідова баба 2, Прабабова дзивка 1, Дідова лебо бабова баба 1, Прадідова мац 1
13. син Ж. Хл.	<i>(Синак (синок 1) 7, Синко 1)</i> Родительово дзецко 10, Дзецко од родичох 8, Хлопске дзецко родителя 4, Родительов син 2 (Синак (синок 1) 4) Дзецко (од 1) родичох 11, Родительово дзецко 5, Оцов и мацеров потомок 3, Родительов потомок хл. р. 2, Оцов потомок (♂) 2, Будуце дзецко 2
14. дзивка Ж. Хл.	<i>(Риба 16, Риба, маца 2, Риба, женска 1, Риба, фраерка 1, Риба, женска, маца 1)</i> Потомок, фраерка 10, Дзецко од родичох, фраерка 4, Женске дзецко (од родичох 2) 3, Родительово дзивка 2, Дзецко од родичох 2, Женски потомок, фраерка 1, Родительово женске дзецко, фраерка 1, Мацерава и оцова нашлідніца 1, Фраерка од родичох 1 <i>(Риба 8, Риба, маца 2, Риба, бейбе 1, Риба, женска 1, Риба, женска, маца 1, Риба, женска, фраерка 1, Риба, женска, фраерка, мачка 1, Риба, женска, фраерка, маца 1, Риба, фраерка, син ("сине") 1, Дзивче 1)</i> Дзецко од родичох, фраерка (легиньова дзивка 1) 6, Родительово дзецко 5, Женске дзецко од родичох 2, Дзецко (од 1) родичох 2, Родительов потомок хл. р. 2, Оцов и мацеров потомок (потомкиня 1) 3, Оцов потомок (♀) 2, Будуце дзецко (дзивка 1) 2, Фраерка 1
15. єдинец / єдиніца Ж. Хл.	(-) Єдине дзецко у фамеліі 17, Особа без брата и шестри 2, Дзецко хторе не ма брата або шестру 1, Тот цо не ма брата або шестру 1, Єдине дзецко 1, Єдинец у фамеліі 1, Самец у фамеліі 1, Особа без братох и шестрох 1 (-) Єдине дзецко у фамеліі 13, Дзецко хторе не ма брата або шестру 3, Потомок без братох и шестрох 2, Саме дзецко без брата и шестри 1, Єдине родительске дзецко 1, Дзецко без брата 1, Дзецко хторе не ма оца и мацера 1, Тот цо не ма брата або шестру 1, Особа без братох и шестри 1, Єдинец у фамеліі 1

<p>16. двойнятко Ж. Хл.</p>	<p><i>(Близанац (близанци 12) 13, Близанац / близнакиня 2)</i> Двойо дзеци народзени источашне 7, Дзецко народзене у исти час зоз братом (або шестру 4) 6, Єдно дзецко од двойнятох 3, Єдно од двоїх истих потомкох 2, Двойо дзеци народзени источашне 2, Народзени у исти час 1, Єдно од двоїх братох або шестрох хтори маю исти родзени дзень 1, Двойо дзеци у фамелиї 1, Двойо або вецей дзеци хтори здабу 1 <i>(Близанац (близанци 13) 14)</i> Двойо дзеци народзени источашне 11, Дзецко (брат 1) народзене у исти час зоз братом 4, Єдно од двойнятох (близанцох 1) 3, (Єдна 1) половка од двойнятох 2, Народзени у исти час 1, Єдно од двоох дзедоох народзених истого датума 1, Двойо дзеци 1, Дзецко без брата 1, Дзецко хторе не ма оца и мацер 1</p>
<p>17. любимец / любимица Ж. Хл.</p>	<p><i>(Маза 8, Миленик / миленица 3)</i> Любене (облюбене 5) дзецко 8, Кед є любени (у фамелиї 3) 6, Любени у фамелиї 2, Облюбене дзецко у фамелиї 2, Дахто хто любени 1, Облюбени потомок 1, Дзецко хторе найволя 1, Дзецко хторе ше барз любии у фамелиї 1, Розмазане дзецко 1, Животиня 1 <i>(Маза 12)</i> Любене (облюбене 2) дзецко 13, Домашня животиня 3, (Кед є 4) любени у фамелиї 8</p>
<p>18. брат Ж. Хл.</p>	<p><i>(Брацик, буразер, тебра 2, Брацик 2, Брацик, тебра 1, Буразер, тебра 1, Буразер 1, Бураз 1)</i> Хлопске дзецко моїх (своїх 1) родичох 8, Од (истих 3) родичох син 4, Дзецко (од истих 1) родичох 2, Найблізши род после родичох 2, Особа з хтору дзелім компютер 2, Хлапец моїх родичох 1, Дзецко з хторим дзеліме родичох 1, Дзецко хлопского роду хтора ма ище дакого од дзедоох 1 <i>((Мой 1) брацик, тебра 4, Брацик, буразер, тебра 2, Бураз 2, Тебра 2, Брацик, буразер 1, Брацик 1, Брацо 1, Буразер, тебра 1, Тебра, бро, бураз, бруда, братия, тебрека 1, по мену 1)</i> Од истих родичох син 8, Хлопске дзецко моїх родичох 3, Дзецко од истих родичох 2, Особа з хтору дзелім родичох 2, Особа з хтору дзелім хижу 2, Досада 2, Мацероох / оцов син 1, Родзени у истей фамелиї як и я 1, Особа хтора ми допива 1, 3 ким ше биєм 1</p>

<p>19. шестра Ж. Хл.</p>	<p>(Шестричка 4, Шестричка, сека 1, Шестричка, досада, сека, сея 1, Досада, сека 1, Сека, сея 1) Женске дзецко моїх (своїх 1) родичох 8, Од истих родичох дзивка 3, Дзецко (од истих 1) родичох 2, Друге дзивче родичох 1, Найблїзиши род после родичох 2, Дзелїм хижу з ню 1 <i>(Шестричка 3, Шестричка, досада 2, Досада, сека 2, Шестричка, сека 1, Шестричка, сека, смарачица 1, Шестричка, сека, сея 1, Шестричка, сека, сея, досада 1, Сека 1, по мену 1)</i> Од истих родичох дзивка 9, Женске дзецко моїх родичох 3, Досада 2, Мацорова / оцова дзивка 1, Дзецко од истих родичох 1, Особа з хтору дзелїм хижу 1</p>
<p>20. невласни брат Ж. Хл.</p>	<p><i>(Полубрат 11)</i> Хлапец од заеднїцкого родителя 8, Дзецко (лем 2) од єдного родителя 7, Брат по мацери лебо оцови 3, Брат зоз хторим не дзелїм мацер лебо оца 2, Дзецко з єдним заеднїцким родитєльом 1, Брат але не истих родичох, братняк 1, Брат лем од єдного родителя 1, Ванбрачни брат 1 <i>(Полубрат 11, Половни брат 1, Полутєбра 1)</i> Хлапец од заеднїцкого родителя 8, Брат по оцови лебо мацери 6, Дзецко од єдного родителя 2, Брат од другей мацери лебо оца 2, Дзецко од заеднїцкого родителя 2, Брат по оцови 2, Син од мацери а не од (истого 1) оца 2</p>
<p>21. невласна шестра Ж. Хл.</p>	<p><i>(Полушестра 10)</i> Дзивче (дзивка 1) од заеднїцкого родителя 8, Дзецко (лем 2) од єдного родителя 7, Шестра по мацери лебо оцови 3, Шестра зоз хтору не дзелїм мацер лебо оца 2, Дзецко з єдним заеднїцким родитєльом 1, Шестра але не истих родичох, шестринїца 1, Брат лем од єдного родителя 1, Ванбрачна шестра 1 <i>(Полушестра 6, Сейка 1)</i> Дзивче од заеднїцкого родителя 8, Шестра по оцови лебо мацери 6, Шестра по оцови 3, Дзецко од заеднїцкого родителя 2, Шестра од другей мацери лебо оца 2, Шестра од другей мацери 1, Дзивка од мацери а не од оца 1</p>
<p>22. братняк Ж. Хл.</p>	<p><i>(Брат 8)</i> Оцового брата син 7, Нинов лебо бачиков син 6, Бачиков син 4, Мацерового / оцового брата / шестри син 1, Мацерового брата син 1, Син родитєльового брата / шестри 1, Родитєльового брата лебо шестри хлапец 1, Дзецко моєй нини 1 <i>(Брат 12)</i> Оцового брата син 11, Бачиков син 7, Бачиков або нинов (тетов 1) син 3, Оцовой шестри син 2, Бачиково / тетово хлопске дзецко 1</p>

<p>23. шестриница Ж. Хл.</p>	<p><i>(Шестра 1)</i> Мацеровей шестри дзивче (дзивка 2) 6, Нинова лебо бачикова дзивка 5, Дзивче родительского брата лебо шестри 2, Нинова дзивка 2, Ниново / бачиково дзивче 1, Бачиково дзивче 1, Дзивка мойого бачика 1, Родительских братоx и шестроx дзивче 1, Мацеровей / оцовой шестри / братова дзивка 1, Дзецко мойей нини 1, Оцовой шестри дзивка 1 (Шестра 2) Бачикова дзивка 5, Мацеровей шестри дзивка (дзивче 2) 4, Оцового брата дзивка 3, Бачикова або нинова (тетова 1) дзивка 3, Оцовой шестри дзивка 2, Бачиково / тетово женске дзецко 1, Родительской родзини дзивка 1, Бачикова шестра 1, Нинова дзивка 1, Мацеровей шестри дзецко 1, Мацерового брата дзивка 1</p>
<p>24. братов син Ж. Хл.</p>	<p>(-) Син мойого брата 11, Мойого брата хлопске дзецко 5, Син од брата 3, Братов потомок 2, Дзецко власного брата 1 (-) Син мойого брата 11, Син од брата 7, Мойого брата хлопске дзецко 4</p>
<p>25. братова дзивка Ж. Хл.</p>	<p><i>(Братова фраерка 3)</i> Дзивка мойого брата 6, Мойого брата женске дзецко 5, Дзивка мойого брата, братова фраерка 4, Женски потомок мойого (власного 1) брата 2, Братово дзецко (дзивче 1) або фраерка 2, Братов потомок 1 <i>(Братова фраерка 5)</i> Дзивка мойого брата 7, Дзивка (дзивче 1) мойого брата, (братова 4) фраерка 5, Дзивка од брата 5, Мойого брата женске дзецко 4, Бачикова дзивка 1</p>
<p>26. шестрин син Ж. Хл.</p>	<p>(-) Син мойей шестри 10, Мойей шестри хлопске дзецко 6, Шестров син 3, Женски потомок власней шестри 2, Шестров потомок 1 (-) Син мойей шестри 12, Шестров син 5, Син од шестри 3, Шестрово хлопске дзецко 3</p>
<p>27. шестрина дзивка Ж. Хл.</p>	<p><i>(Гей 3)</i> Дзивка мойей шестри 8, Мойей шестри женске дзецко 6, Шестрова дзивка 4, Женски потомок власней шестри 2, Шестрово дзивче 1, Шестров потомок 1 <i>(Гей 8)</i> Дзивка (дзивче 1) мойей шестри 11, Шестрова дзивка 6, Шестрово женске дзецко 2, Дзивка од шестри 1, Шестра од дзивки 1, Дзивка мойей шестри, фраерка мойей шестри 1</p>

28. бачи Ж. Хл.	<p><i>(Непозната особа 3)</i> Оцов або мацеров брат 10, Брат єдного родителя 4, Оцов або мацеров брат, непозната особа 2, Оцов брат 2, Родительов брат 2, Брат мосей мами лебо оцови 1, Оцов брат, непозната особа 1, Стриц, уяк, теча 1 <i>(Непозната особа 4, Бачик 1)</i> Оцов або мацеров (власни 2) брат 9, Оцов брат 6, Оцов або мацеров брат, непозната особа 4, Брат єдного родителя 4, Оцов брат, непозната особа 1</p>
29. андя Ж. Хл.	<p><i>(Тета 3, по мену 3)</i> Бачикова жена 7, Млада одата жена 4, Мацерова / оцова (власна 2) шестра 4, Млада одате жена, мено 4, Оцового брата жена 2, Бачикова жена, жена у преходзе 1, Оцового и мацерового брата жена 1 <i>(Тета 1, по мену 5, по мену, непозната особа 1)</i> Млада одата жена 12, Оцового брата жена 8, Бачикова жена 3, Оцового и мацерового брата жена 1</p>
30. стриц Ж. Хл.	<p><i>(Бачи 2)</i> Оцов брат 20, Татов брат 2 <i>(Бачи 1, Стрико 1)</i> Оцов брат 23</p>
31. стрина Ж. Хл.	<p><i>(-)</i> Оцового брата жена 14, Супруга оцового (власного 1) брата 4, Стрицова жена 3 <i>(Тета 1)</i> Оцового брата жена 21, Стрицова жена 1, Оцова шестра 1</p>
32. уяк Ж. Хл.	<p><i>(Бачи 2)</i> Мацеров (власни 2) брат 17, Мацеров братняк 2 <i>(Уйо 1, Уйко 1, Бачи 1, по мену 1)</i> Мацеров брат 23</p>
33. уйна Ж. Хл.	<p><i>(-)</i> Мацерового брата жена 14, Уякова жена 3, Мацерова шестра 1 <i>(-)</i> Мацерового брата жена 12, Уякова жена 2, Мацерова шестра 2, Оцова шестра 1</p>
34. тета Ж. Хл.	<p><i>(-)</i> Мацерова шестра 8, Мацерова лебо оцова шестра 7, Оцова шестра 4, Мацерового брата жена 1 <i>(-)</i> Мацерова шестра 6, Мацерова лебо оцова шестра 5, Оцова шестра 4, Мацерового брата жена 1</p>

<p>35. теча Ж. Хл.</p>	<p>(-) Мацеровей шестри муж 5, Тетов муж 4, Мацеровей / оцовей шестри муж 4, Оцов брат 2, Моєй тети човек 1, Оцовой шестри човек 1 (-) Мацеровей шестри муж 7, Тетов муж 2, Оцовой шестри муж 1, Оцовой / мацеровей шестри муж 1, Мацеров брат 1, Оцова шестра 1</p>
<p>36. родзина Ж. Хл.</p>	<p>(-) Особа з хтору зме у крвней вязи 5, Член ширшей фамелиї 4, Родзинство по крви 2, Людзе хтори маю крвену вязу зо мну 2, Мой род 2, Мацеров и оцов род 1, Мацерово и оцово братняци и шестриници 1, Мацерова шестриница 1, Род родзени 1 (-) Родзинство по крви 4, (Окремне 1) родзинство 2, Крвна вяза зо мну 2, Маю даяку вязу зо мну 2, Мой род 1, Член ширшей фамелиї 1, Блізкі род 1, Оцови братняк / шестриница 1</p>
<p>37. родитель Ж. Хл.</p>	<p>(-) Мац лебо оцез 9, Особа чийо сом дзецко 3, Особа хтора ше стара о дзецку (о нас 1) 3, Мой старатель 1 Родич цо нас народзел 1, Особа чий сом потомок 1 (-) Мац або оцез (своєго дзецка 1) 3, Оцез або мац 3, Мой старатель 3, Тот (родич 1) хтори ме (нас 1) народзел 3, То человек хтори ме створел за тот швет 1, Єден родич 1</p>
<p>38. родич Ж. Хл.</p>	<p>(-) (Єден 2) родитель 4, Мой старатель 4, Родич (тот 1) цо нас народзел 2, Оцез або мац 1, Мац або оцез 1 (-) (Єден 2) родитель 4, Мой старатель 4, Родич (тот 1) цо нас народзел 2, Оцез або мац 1, Мац або оцез 1</p>
<p>39. побратим Ж. Хл.</p>	<p>(-) (Барз 6) добри пайташ 7, Особа з хтору маш одношене як з (власним 2) братом 4, Добри приятель без крвней вязи 2, Оцового брата син 1, Мацеровей шестри хлапец 1, Мено (“Дарко и Алексей”) 1 (-) (Барз добри 2) пайташ 4, Добри приятель без крвней вязи 3, Добри приятель 2, Брат не у крвним сродству 1, Барз блізкі 1, Полуродзина 1</p>

40. пошестра Ж. Хл.	(-) (Барз 6) добра пайташка 7, Особа з хтору маш одношене як з (власну 2) шестру 4, Добри приятель без крвней вязи 2, Мацерового брата дзивче 1, Оцового брата дзивче 1, по мену 1 (-) (Барз добра 2) пайташка 4, Добра приятелька 4, Добра приятелька без крвней вязи 1, Шестра не у крвним сродству 1, Барз блізка 1, Полуродзина 1
41. супруг Ж. Хл.	<i>(Муж 2)</i> Муж од жени 9, Женов законски партнер 4, Мацеров чловек 2, Женов муж 1, Женов чловек 1, Особа з котру жена у малженстве 1, Винчана пара 1 <i>(Чловек 1, Муж 1)</i> Муж 11, Женов муж 2, Чловек 1, Мацеров муж 1, Муж од жени 1
42. супруга Ж. Хл.	<i>(Жена 2)</i> Жена од мужа 9, Хлопова законска партнерка 4, Оцова жена 2, Мужова жена 1, Чловекова жена 1, Особа з котру хлоп у малженстве 1, Винчана пара 1 (Жена 1) (Моя 2) жена 11, Жена од мужа 2, Оцова жена 1, Жена мужу 1, Женов муж 1
43. мачох Ж. Хл.	<i>(Очух 5, Невласни оец 1)</i> Невласни оец 8, Мацеров други (чловек 2) супруг 6, Не прави оец (дзецков 1, а мац права 1) 3, Други оец 2, Мацеров муж 1 (-) Други оец (дзецку 1) 9, Не прави оец 2, Не биологийни оец 1, Невласни оец 1, Полуоец 1, Чловек хтори чува дзеци 1
44. мачоха Ж. Хл.	<i>(Невласна мац 1)</i> Невласна мац 8, Оцова друга жена 6, Не права мац (дзецкова 1, а оец прави 1) 3, Друга мац 2, Оцова жена 1 (-) Друга мац (мама 1) 9, Не права мац 2, Небиологийна мац 1, Невласна мац 1, Не роджена 1, Жена хтора чува дзеци 1
45. гдовец Ж. Хл.	<i>(Невласни оец 1)</i> Чловек (хлоп 4) хторому жена умарла 15, Кед човекови (му 2) умре жена 3, Чловек без жени 1, Умартей жени муж 1 (-) Чловек без жени (супруги 2) 7, Чловек (хлоп 2, муж 1) хторому жена умарла 7, Чловек хтори не ма жену 1, Супруг хтори ма покойну супругу 1

<p>46. гдовица Ж. Хл.</p>	<p>(-) Жена хторей умар (чловек 3, хлоп 2) муж 15, Кед жени (ей 2) умре чловек 3, Чловек без жени 1, Умартого мужа жена 1 (-) Жена (супруга 1) хторей умар муж (чловек 1) 8, Жена без мужа (супруга 1, човека 1) 6, Супруга без мужа (чловека 1) 2</p>
<p>47. розидзени Ж. Хл.</p>	<p>(-) Чловек хтори претаргнул малженство 4, (Законски 1) розидзени супруг (муж 2) 3, Чловек (хлоп 1) хтори не жие зоз жену 3, Хлоп хтори вецей не сце буц партнер зоз жену 3, Чловек хтори ше розишол зоз жену 2, Розвинчани чловек 2, Чловек хтори вецей не у малженстве 1 (-) Законски розидзени 7, Хлоп (супруг 1, чловек 2) хтори ше розишол зоз жену 5, Хлоп хтори не жие зоз жену 1, Людзе хтори ше розишли 1</p>
<p>48. розидзена Ж. Хл.</p>	<p>(-) Жена хтора претаргла малженство 4, (Законски 1) розидзена супруга (жена 2) 3, Жена хтора не жие зоз чловеком (хлопом 1) 3, Жена хтора вецей не сце буц партнер зоз хлопом 3, Жена хтора вецей не у малженстве 1, Жена хтори ше розишла зоз чловеком 2, Розвинчана жена 2 (-) Розидзена жена 5, Законски (судски 2) розидзена 4, Супруга хтора ше розишла од svojого човека 2, Жена хтора ше розведла 1, Жена хтора не жие зоз мужем 1, Дзивка хтору охабел легинь 1</p>
<p>49. млодыта Ж. Хл.</p>	<p><i>(Младенци 1)</i> Людзе (хлоп и жена 1) хтори ше (недавно 5), повинчали 7, Хлоп и жена хтори ше винчаю 4, Млоди и млода 3, Праве винчани 2, Млади кед ше повинчаю 1, Чловек и жена хтори ше надумали повинчац 1 (-) Праве (тераз 2) винчани 7, Жена и муж (людзе 1) хтори ше недавно повинчали 2, Повинчани 1, Млоди и млода 1, Дзеци млодия и млоди 1</p>
<p>50. швекор Ж. Хл.</p>	<p>(-) Мужов або женов оец 7, Супругов оец 5, Мойого (твойого 1) мужа оец 3, (Мацери 1) човеков оец 2, Женов оец 1, Мужов оец 1, Женового мужа оец 1 (-) Моёй жени оец 5, Женов оец 3, Оцов оец 1, Мужов або женов оец 1, Мацери оцов оец 1</p>

51. швекра Ж. Хл.	(-) Мужова або женова мац 6, Супругова мац 5, Женова мац 3, Мойого мужа мац 2, Мацери оцова мац 1, Мац сина 1, Мужова шестра (кед ше одаш) 1 (-) Моєй жени мац 4, Женова мац 2, Мужова мац 2, Мойого мужа мац 2, Оцовей мацери мац 1
52. девер Ж. Хл.	(-) Женов або мужов братняк (брат 2) 6, Супругов брат 3, Чловеков брат 2, Супругов девер 2, Мойого мужа брат 2, Мужов брат 1, Женов братняк 1 (-) Моєй жени брат 4, Мойого мужа брат 2, Мужов брат 2, Женов або мужов братняк 1, Оцов брат 1, Дзивков муж 1
53. невеста Ж. Хл.	(-) Синова (сина 1) жена 8, Оцового сина жена 4, Синова або братова жена 4, Мойого брата жена 2, Жена у фамелиї до хторей ше одава 1 (-) Братова супруга (жена 1) 7, Синова жена 3, Братова будуча жена 2, Млода 1, Мац оцовим родичом 1
54. жец Ж. Хл.	(-) Дзивков муж (човек 2) 6, Оцовей дзивки муж 4, Женов лебо дзивков муж 3, Женов (жени 1) муж 2, Муж шестри 1, Дзивков лебо шестров муж 1, Муж 1 <i>(по мену 1)</i> Шестров муж 7, Шестров будучи муж 2, Дзивков муж 1, Дзивков або женов муж 1, Женов брат 1, Оцек мацеровим родичом 1
55. шуре Ж. Хл.	(-) Женов брат 8, Супругов брат 4, Шестров (шестри 1) муж (човек 1) 3, Оцов брат 1 (-) Шестров муж 7, Женов брат 2, Мойого брата братняк 1, Дідовей шестри муж 1
56. заова Ж. Хл.	(-) Мужова (чловекова 2) шестра 8, Супругова шестра 4, Женова шестра 2 (-) Женова шестра 3, Мужова шестра 2, Шестрова шестра 2, Супругова шестра 1, Оцова шестра мацери 1
57. шурная Ж. Хл.	(-) Шурејова (шуреова 3) жена 5, Супругового супруга брат 4, Мацеровей шестри муж 2 (-) Братова жена 3, Мойого брата шестра 2, Шуретова жена 1

<p>58. шовгор Ж. Хл.</p>	<p>(-) Нинов муж 8, Бабов лебо дідов брат 4, Моєй шестри муж 2, Шестров человек 1, Чловек женовей шестри 1, Мацеровой шестри муж 1, Оцов брат 1, Женов брат 1 (Бачи 1) Моєй шестри муж 6, Мацеровой шестри муж 3, Нинов муж 3</p>
<p>59. нина Ж. Хл.</p>	<p>(-) Оцова лебо мацерава шестра 5, Бабова лебо дідова шестра 4, Мацерава шестра 3, Оцова шестра 1, Оцова лебо шестрова шестра 1, Шовгрова жена 1, Братова жена 1, Оцового брата жена 1, Мацерового брата жена 1 (Тета 1) Мацерава шестра 9, Оцова шестра 2, Оцова лебо мацерава шестра 1, Бабова шестра 1, Тета 1</p>
<p>60. сват Ж. Хл.</p>	<p>(-) Кед ше дахто зоз його и моєй (нашей фамелиї 1) родзини повинча 5, Невестов оец 4, Мойого мужа оец 2, Други оец невести 1, Мацеровим родичом оцов оец 1, Женов оец 1, Мойого оца жени оец 1, Зоз обидвох фамелийох повинчани 1 (-) Моєй жени оец 3, Женов оец 2, Мойого мужа оец 2, Родзина не по креви 1, Оцов оец мацеровому оцови 1, Кед ше дахто зоз його и єй родзини повинча 1</p>
<p>61. сваха Ж. Хл.</p>	<p>(-) Невестова мац 5, Кед ше дахто зоз його и моєй (нашей фамелиї 1) родзини повинча 5, Женова мац 2, Моєй мацери женова мац 1, Оцовим родичом мацерава мац 1, Друга мац невести 1, Зоз обидвох фамелийох повинчани 1 (-) Женова мац 5, Моєй жени мац 2, Родзина не по креви 1, Оцова мац мацеровой мацери 1, Кед ше дахто зоз його и єй родзини повинча 1</p>
<p>62. кум Ж. Хл.</p>	<p>(-) Чловек хтори ме кресцел 10, Шведок на винчаню (на свадзби 1) 2, Хлопски законски шведок на винчаню 2, Чловек хтори кресци 1, Духовни оец 1, Кресни оец 1, Родзина 1 (-) Духовни оец 4, Чловек на винчаню 4, Чловек хтори ме кресцел 2, Чловек хтори кресци 1, Тот цо ме тримал на кресцинох 1, Найлепши пайташ оцови 1, Чловек од куми 1</p>

<p>63. кума Ж. Хл.</p>	<p>(-) Жена хтора ме кресцела 10, Духовна мац 2, Шведок на винчаню (на свадзби 1) 2, Хлопски законски шведок на винчаню 2, Чловек хтори кресци 1, Кресна мац 1 (-) Духовна мац 4, Жена на винчаню 4, Кумова жена 2, Жена хтора ме кресцела 1, Жена хтори кресци 1, Тота цо ме тримала на кресцинох 1, Найлепша пайташка мами 1, Жена од куми 1</p>
<p>64. кумче Ж. Хл.</p>	<p>(-) Кумово дзецко 8, Дзецко од кума и куми 3, Потомок од кумових 3, Дзецко од кумових 2, Дзецко од мойого кума 1, Дзецко хторе кресцел кум 1, Дзецко хторе кресциме 1 (-) Кумово дзецко 6, Дзецко од кума и куми (кумових 1) 5, Дзецко од кума 1, Од кума син 1, Духовни син 1</p>

Marija Aleksandrović

Uči škola pale strukovno vinajipe „Mihailo Palov”, Vršac
maleksandrovic@yahoo.com

ALAVA PALE NJAMURJA ANDE RROMANI ČHIB KATAR E SIKAMNE VIII KLASO FUNDOSKE ŠKOLAKE ANDE VOJVODINA: RROMANI ČHIB

*Xarnikano*¹

Katar njamurja ande rromani čhib ande Srbija, či khonik ramosarda dži ades, godolastar kamav te putrav kava leksikološko pučipe savo musaj te majdur buljarepe ande romologija amende.

Res kale rodipasko si te dikhav kazom e sikamne romane čhavorra save džan ande gatarimaske klasurja ande Vojvodina, džanen thaj vakeren njamoske alava pe rromani čhib (pe gurbetsko dijalekto).

Empirijsko rodipe (sajekhutne si 37 njamoske navna pe rromani čhib) pale sikamne thaj sikamnja. Sas dine 4 kotora savi si pindžarde sikamnende: mišto pindžarde (81-100%), lače pindžarde (51-85%), naj sa pindžarde (16-50%), či ašunde pale lende (0-15%). Sa jekh sas 35 simakne (18 sikamnja thaj 17 sikamne) VII thaj VIII klaso ande fundoske škole ande Vojvodina (Žabalj, Čurug, Novi Sad, Deronje) ande 2014. berš. Njamoske navna save dine 5 sikavne rromne čhibake (3 sikamne thaj 2 sikljarne). Andar o upitniko diklham: rromane čhavorra (save sičon pe dasikani čhib numaj aver, a na pe dejaki čhib) či džanen lače dejaki čhib sar ni vi njamoske alava; sikamne sar e čhave khajda vi čheja majpaše njamoske alava (sar kaj si: *dej, dad, bibi, kak*); majdur njamoske alava vi čhave, vi čheja či džanen lače save si majdur njamoske alava (sar kaj si: *prapapo, pramami*). Alava sar: *džamutro, sokro* thaj *sokra* či ašunde pala lende, a pale majdur njamoske alava len dasikane alava (po egzemplo, *sestrić*). Kova so šaj te dičhelpe si kaj ande thamna kaj čerdem o upitniko si avrčhando niveli džanglimasko: sikamne andar e Deronja majlače džanen e njamoske alava, džanglipe sikamnengo andar e Čuruga, Sombor thaj Novi Sad – kote kaj e rromani čhib sičolpe ande škola a či čerelpe svato maškar peste, cikno si. Sikavne pale rromani čhib, džanen sa njamoske alava, bi alavengo: *uge dad* ithaj *maštiona, mačeha*, ande lengo than phenen *majka*, thaj *otac* numaj *očuvo*.

Kova so arakhlam ande kava rodipe, šaj te avel lače pale teljarni nastava pale rromani čhib e čhavorenca katar jekto dži ke ohtoto klaso, numaj te čholpe ando plano thaj programo školako.

Kijake alava: njamoske alava, rromani čhib, polo, Vojvodina

¹ Najisarav sikamnende thaj sikvnende pe rromani čhib, kaj čerde kava rodipe.

1.0. ANGLOMOTHOVIPE

Ande Vojvodina fundoske škole si than kaj barjarelp e rromani čhib thaj zuravel e kutura. Dži akana khonik či ramosarda pale njamoske alava e čhavorenca ande fundoske škole save ašunen predmeto: „Rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura“ katar

1997. berš ande Vojvodine. Romologo Trifun Dimić teljarda e nastava majanglal ande Deronjama thaj Tovariševu (Dimić, 2003), a pale godova vi ande aver thana sar kaj si Novi Sad. Katar koja vrjama, dži akana, sikamne save sičon pe aver čhibja (dasikani, ungriko thaj slovačko) šaj te sičon prikal biš škole. Ande lila pale kava losarimasko predmeto ande fundoske škole či ramol sar trubul te sičolpe njamoske alava (Đurić, 2012), godolastar si lače te rodas sar njamoske alava sičonpe ande škole, thaj sar džanenpe.

2.0. RES RODIPASKO

Res kale rodipasko si te dikhav kazom e sikamne thaj e sikljarne save gatisaren e fundoske škole, džanen njamoske alava, thaj te dikhav sar andar aver čhibja katar multietničke thana si pindžarde sar rromane alava. Mungro gindo si kaj e čhavora saven si rromani čhib, dejaki čhib, a sičon pe aver čhib, či džanena lače rromani čhib sar ni njamoske alava, godolastar kaj či sičon e njamoske alava ande predmeto „Rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura“ ande škola.

Dujto gindo si kaj sistemo njamoske alavenca si averčhande katar dasikane njamoske alava godolastar kaj si kadala duj averčhande čhiba thaj kulturake ćidipa.

3.0. METODO RODIPASKO

Duj si fundoske buća: te ćerav uputniko e alavenca pale njamoske alava po gurbetsko dijalekto thaj te losarav e sikamnen saven si rromani čhib, dejaki čhib, a sičon pe aver čhib (dasikani) godolasatr kaj si lengo džanglipe rromane čhibako averčhande, kaj ašunen o premento „Rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura“ ande škola.

Godolastar kaj naj nikaj ramome pale njamoske alava pe rromani čhib, me lijem alava katar dasikane njamoske alava (Marjanović thaj Savić, 1982) ande savo si 65 averčhande alava. Sajekh si 37 alava save losardem thaj pale save gindisardem kaj avena pindžarde e čhavorendi. Pale nesave alava lijem o Kroacijako-rromano alavari (Kajtazi, 2008).

Katar losarde alava lijem sama pale dijalekturja. Losrde si alava pale sa jek njamosko alav pale murš thaj pale džuvljikano rodo (dičhen po

spisko alavengo). Pale sa jek alav, pučlem: (a) ašundan pale kava alav? (šaj te crden Si/Či); (b) So si alav?; (c) Phenes khajda? (šaj te crden Si/Či, Varekana; (d) Sar phenes averčhande?

Alava pale pindžaripe uladem pe štar kotora: mišto pindžarde (81-100%), lače pindžarde (51-85%), naj sa pindžarde (16-50%), či ašunde pale lende (0-15%). Sa jekh sas 35 simakne (18 sikamnja thaj 17 sikamne) VII thaj VIII klaso ande fundoske škole ande Vojvodina (Žabalj, Čurug, Novi Sad, Deronje) ande 2014. berš. Njamoske navna save dine 5 sikavne rromne čhibake (3 sikamne thaj 2 sikljarne).

Spisko alavengo

Njamoske alava	Prevod na srpski jezik
dad	otac
dej	majka
papo	deda
mami	baba
čhavesko čhavo	unuk
čhaveski čhej	unuka
paposko dad	pradeda
paposki dej	prababa
čhavo	sin
čhej	ćerka
phral	brat
opaš o prhal	polubrat
phen	sestra
opaš e phej	polusestra
o sinovco	sinovac
e sinovica	sinovica
phejako čhavo	sestrin sin
phejaki čhej	sestrina ćerka
phralesko čhavo	bratov sin
phraleski čhej	bratova ćerka
phen kaćestar	sestra od strica
phral kaćestar	brat od strica
kako	stric

ujako	ujak
bibi	tetka
njamo	porodica
rrom	muž
uge dad	očuh
maštiona	maćeha
terne	mladenci
sokro	svekar
sokra	svekrva
o tasto	tast
e tašta	tašta
o devero	dever
e bori	snaha
džamutro	zet

Kova so arakhlem ande Školaki uprava ando Novi Sad, si kaj ande VIII klaso fundoske školako si 51 sikamne thaj sikljarne ande školako 2012/13. berš, save trajin ulade ande foroske thana Vojvodinake. Sajek si cara rromane čhavora ande gatisarimaske klasurja gotolastar kaj mućen e škola, či den la gata dži ohtoto klaso, numaj džan ande jek klaso duj, trin drom². Katar 51 sikamne ande APV save džan ande VIII klaso upitnoko ćerde 35 pe rromani čhib, katar kava đindo 17 sikamne si vi 18 sikljarne ande Ćuruga (16 sikamne), Źablja (9 sikavne), Deronje (7 sikamne) thaj Novi Sad (3 sikamne).

Rodipasko uiptniko ćerde vi sikavne thaj sikljarne (3) thaj sikavne (2) pe rromani čhib (sajek 5) andar e Źablja, Ćuruga, Sombor thaj Deronja, godolastar kaj kamlem te dikhav kazom džanen rromane alava pale njamurja kana ćeren e čhavorenca.

4.0. ARAKHIPE RODIPASKO

4.1.1. Mišto pindžarde alava (81-100%)-sikljarne

Kova so phende e sikljarne (18) pe pućipe ašundan pale alav si: *dad* (18), *dej* (18), *bibi* (18), *kak* (18) so si 100% pindžarde alava. Aver alava save si pindžarde si: *phral* (17), *phen* (17), *e bori* (16) so si 86% katar

² Akcionio plano pale Strategija te zuravelpe than Rromengo ande Republika Srbija, <http://www.ligaroma.org.rs>

sa e đindurja alavengo. Po pučipe: So si o alav?, sikljarne pe dasikani čhib ramosarde so anel o alav, a či ramosarde so si o alav pe rromani čhib. Gadava phenel amende kaj e sikljarne či hačarde so trubun te ramon godolastar kaj či džanen lačhe rromani čhib po niveli kana trubun te ramon pe dejaki čhib.

4.1.2. Lačhe pindžarde alava (51-85%)

Ande kaja kategorija si alava save ramosarde e sikljarne: *opaš o phral* (10), *opaš e phej* (10), *phen kačestar* (10), *phral kačestar* (10), *ujako* (12) so si 51% katar sa jek đindo ande upitniko.

4.1.3. Naj sa pindžarde alava(16-50%)

Pale sikljarne ande kaja kategorija si alava: *paposki dej* (9), *paposko dad* (9), *čhavo* (9), *phejako čhavo* (6), *phejaki čhej* (9), *phralesko čhavo* (7), *phraleski čhej* (7), *njamo* (6). Kale alava si ande katar 16-50% pindžardimasko katar sa jek alava save ramosarde ando upitniko.

4.1.4. Či ašunde pale alava (0-15%)

Ande kaja majcikno katar si alava: *čhavesko čhavo* (4), *čhaveski čhej* (4), *o sinovco* (2), *e sinovica* (2), *rrom* (4), *maštiona* (4), *terne* (5). Kale alava si cara katar 15%, katar sikljarne save čerde o upitniko.

4.2.1. Mišto pindžarde alava (81-100%) - sikamne

E analiza savi čerdem kana si pučipe pale sikamne (17) si: *dad* (17), *dej* (17), *phral* (17), *kako* (17), *bibi* (17), so si 100 % katar sa jek đindo sikamnengo. Majdur, alava sar kaj si: *čhej* (14), *phen* (14), *ujako* (16) si alava save si pindžarde katar 86-90% ke sikamne.

4.2.2. Lačhe pindžarde alava (51-85%)

Ande kava katar šaj te čhos e alava: *papo* (13), *mami* (13), *džamutro* (13), *čhavo* (11), *sokro* (11), *sokra* (11), *phejako čhavo* (10), *o tasto* (9), *e tašta* (8), *phen kačestar* (8), *phralesko čhavo* (8), *opaš e phej* (8), *opaš o phral* (8).

Majbut katar alava save si pindžarde si: *papo*, *mami* thaj *čhavo* ande 85% .

4.2.3. Naj sa pindžarde alava (16-50%)

Ande kaja kategorija si alava: *paposki dej* (7), *paposko dad* (6), *phėjaki čhej* (6), *phraleski čhej* (6), *phral kačestar* (6), *njamo* (6), *terne* (5). Ande kava kotor si 7 alava, so si 3 % katar sa alava ande upitniko.

4.2.4. Či ašunde pale alava (0-15%)

Ande kava kotor šaj te čhos alava sar kaj si: *čhavesko čhavo* (13), *čhaveski čhej* (13), *o sinovco* (13), *e sinovica* (13), *e bori* (14), *uge dad* (14), *rrom* (14), *maštiona* (15). Kale alava či pindžaren 90% sikamne.

Sikavne

Sikavne pale rromani čhib andar e Žablja (2), Čuruga (1), Sombora (1) thaj e Deronja (1) pindžaren sa njamoske alava ande upitniko bi alav *uge dad*. kana čerdem o upitniko lijem o alavari savo čerda o Kajtazi (2008), thaj kote arakhlem alav *uge dad*. Šaj te dičhelpe kaj kava alav savo si pindžardo ande Kroacija naj pindžrdo amende ande Vojvodini. Amen mothas *otac – dad* sar vi kana mothas pale orta dad.

Šaj te mothas kaj e sikavne pindžaren njamoske alava andar o Upitniko, bi alavesko *očuh - uge-dad*, so mothol amende kaj kava alav ande Vojvodina či phenelpe sar ande Kroacija godolastar kaj si aver dijalekatsko kotor.

5.0. PHANGLO SVATO

Romane njamurja ande Vojvodina si bare, paše *dad*, thaj *dej*, ando čher trajil vi *kak*, *bibi* savenca e sikamne čeren svato, godolastar si kale alava majpindžarde sikamnendi. Alava sar: *čhavesko čhavo*, *čhaveski čhej* ašunda 26 sikamne a 9 či ašunda. Po pučipe so si gadava alav, phende: *tatin sin* (4), *bratov unuk* (1), *unuko* (2), *sin* (3), *dadesko čhavro* (1), *bratova unuka* (1), *tatina čerka* (3), *sinovljeva čerka* (1), *čerka* (3). Sikamne či pindžarde alava pe rromani čhib, thaj godolastar phenen dasikano alav *unuk* thaj čhon - o savo čholpe pale navna ande muršikano lingo thaj khadja si men navni *unuko*.

Katar sa jek alav ande upitniko, 37 alava pindžaren sa *dad*, *dej*, *bibi*, *phral*, *phen*, *bori*, godolastar šaj te čhav len ande kotor mišto pindžarde alava.

Pale alava *paposko dad* ašunda 26 sikamne, a 9 či ašunde. Katar 26 sikamne save džangle so si kava alav, 20 sas e sikljarne thaj 6 sikamne. Sa jek si vi kana si pučipe pale alava *paposki dej*: 27 sikljarne ašunde pale kava alav, a 8 sikamne či. Sikljarne, majlačhe pindžaren kala alava.

Po pučipe so si laka alava, sikamnen sas averčhande gindurja: *tatina mama* (1), *dedina čerka* (1), *mami* (1), *mamin otac* (1), *pramami* (2).

Kale alava si andar majcikne njamoske kotora, šaj te mothas kaj e sikamne save čerde kava upitniko či džanen rromani čhib. Dži akana či čerdam rodipa andar e rromani čhib ke sikamne thaj sikljarne save gatisaren fundoske škole, thaj save ašunen e nastava pe rromani čhib. Godolastar si kava rodipe lačo te šaj te čeras e lila pale sikamne ande fundoske škole, ande Vojvodina thaj e Srbija.

Fundoske kotora save lijam andar kava upitniko savo si nakhlo katar dasikani čhib pe rromani, čerdo si plae sikamne save sičon pe dasikani čhib. Kava si lino lender godolastar kaj kamlam te dikhas save alava naj ande rromani čhib, katar 37 alava musaj te dičhenpe vi ande aver dijakturja ande Srbija, tahaj po agor te čeras njamoske alava pale sa e dijalektirja ande Srbija.

Ande kava rodipe romane sikamne dikhlam sar jek čidipe, numaj andar kava čidipe šaj te dikhas kaj si averčhando nivelu pale pindžaripe maškar thana ande Vojvodina – sikamne andar e Deronje majlače čerde o upitniko, godolastar kaj kote e sikamne čeren svato romane vi čere vi ande škola. ande Deronja si rromani čhib ande škola prikal biš berš.

Sikamne andar o Novi Sad, pindžaren rromani čhib (ande upitniko či ramosarde khandž) godolastar kaj čere či čeren svato romane. Ando Novi Sad si dumut e škola ande savi šaj te sičon e rromani čhib, numaj naj len lačo plano thaj program andar savo sičona lače.

Te gatisarav, kaj rromani čhib šaj te arachelpa thaj čerelpa svato ande thana kaj vi čere njamosa čerelpa svato, a ande škola zuravelpe džanglpe čhibako andar lače lila.

Trubul te čerelpa: 1. lila pe rromani čhib pale sa klasurja ande fundoske škole ande save ramona vi njamoske alava; 2. te, ramolpe alavari pale njamoske alava pale sikamne save čeren svato aver čhibasa a save šaj te sičon rromani čhib sar paše interkulturako sičope rromane čhibako.

LITERATURA

- Acković, Dragoljub i Đurić, Rajko (2010); *Rečnik romskih simbola*, Beograd.
- Đurić, Rajko (2005), *Gramatika romskog jezika*, Novi Beograd.
- Đurić, Rajko (2006), *Istorija Roma*, Beograd.
- Dimić, Trifun (2003), *Tradicijska romska književnost u Vojvodini - Tradicijako rromano lilaripe ande Vojvodina*, Novi Sad.
- Kajtazi, Veljko (2008), *Romsko-hrvatski i hrvatsko-romski rječnik*, Zagreb
- Marijanović, Ana i Svenka Savić (1982), *Usvajanje i razumevanje termina za označavanje rodbinskih odnosa kod školske dece*, u: Pri-

lozi proučavanju jezika, Filozofski fakultet, Novi Sad, br. 18, str. 27-32.

Rakić, Radomir (1969), *Terminologija srodnika kod Srba*, magistarski rad, Odeljenje za etnologiju Filozofskog fakulteta, Beograd.

*FAMILIARITY WITH KINSHIP TERMS AND THEIR
USE AMONG 8TH GRADE PUPILS IN VOJVODINA:
A CASE STUDY OF ROMANI³*

Summary

Since no research has so far been conducted in Serbia that addresses kinship terms in Romani, the aim of the present paper is to focus on a lexicology-related topic which certainly deserves far more attention than it has been granted. The purpose of this study is to determine the extent to which eighth-grade pupils who are members of the Romani ethnic community in Vojvodina are familiar with kinship terms in (Gurbet) Romani and how they use these terms. Empirical data were collected using a written questionnaire containing a total of 37 Romani kinship terms. The research participants were expected to state how familiar they are with each term using a familiarity scale with four values: entirely familiar (85-100%), mostly familiar (51-85%), mostly unfamiliar (15-50%) or completely unfamiliar (0-15%). A total of 35 eighth grade pupils (N=35, 18 boys and 17 girls) took part in the survey conducted in 2014 in Vojvodina (in Žabalj, Čurug, Novi Sad and Deronje). The data obtained in this way were compared with the data provided by five Romani language teachers (3 female and 2 male teachers). The results of the analysis show the following: (a) Romani pupils who attend school in the majority language rather than in their own L1 generally show poor knowledge of their native language, which also includes poor familiarity with kinship terms; (b) there are no gender differences between the research participants with respect to their familiarity with kinship terms denoting close relatives (e.g. *mother – dej; father – dad; aunt – bibi; uncle – kak*); however, terms denoting distant relatives (e.g. *great-grandfather – prapapo; great-grandmother – pramami*) are less familiar and less frequently used among the research participants. Romani pupils do not have the opportunity to use the terms *zet* 'brother-in-law', *svekar* 'father-in-law' and *svekrva* 'mother-in-law', hence they do not know them, whereas kinship terms denoting distant relatives (e.g. *sestrić* 'nephew')

---

³ The author would like to thank all the pupils and Romani language teachers who took part in this pilot study.

are increasingly being taken over from Serbian. A difference was noted among the research participants with respect to their level of proficiency in Romani – the pupils from Deronje displayed greatest familiarity with kinship terms, whereas pupils from Čurug, Novi Sad and Žabalj showed a much more limited knowledge. This leads to the conclusion that pupils acquire greater proficiency in Romani in those environments where Romani is not only taught at school but is also used in the family in everyday conversation. Romani language teachers were shown to be familiar with all the kinship terms except *očuh* 'stepfather' and *maćeha* 'stepmother'.

The results obtained in this pilot study can be integrated into the Romani language curriculum and thus contribute to teaching Romani at various levels of proficiency.

Key words: kinship terms, Romani, gender, Vojvodina

Marija Aleksandrović

UPOTREBA I ZNAČENJE TERMINA ZA RODBINSKE ODNOSE UČENIKA VIII RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE: ROMSKI JEZIK

Sažetak¹

O rodbinskim odnosima u romskom jeziku u Srbiji nije pisano do danas, pa ovim radom želim da skrenem pažnju na jedan tip leksikoloških tema o kojima valja nadalje istraživati u romologiji kod nas. Cilj ovog pilot istraživanja je da utvrdim u kojoj meri učenici romske nacionalne zajednice u završnim razredima osnovnog školovanja u Vojvodini poznaju i koriste termine za označavanje rodbinskih odnosa u maternjem, romskom jeziku (gurbetskom dijalektu). Korpus empirijskih podataka je prikupljen na osnovu upitnika (ukupno 37 termina za rodbinske odnose u romskom jeziku) učenika i učenica. Ukupno su ponuđene 4 kategorije poznatosti: sasvim poznati (81-100%), prilično poznati (51-85%), prilično nepoznati (16-50%), sasvim nepoznati (0-15%). Ukupno je 35 učenika (18 učenica i 17 učenika) VIII razreda osnovnih škola u Vojvodini (Žablju, Čurugu, Novom Sadu, Deronjama) u 2014. godini. Kao kontrolni uzorak poslužili su podaci iz upitnika 5 učitelja romskog jezika (3 učiteljice i 2 učitelja). Rezultati analize pokazuju: da romski učenici (koji nastavu slušaju na jeziku većinskog naroda, a ne na maternjem romskom), nedovoljno poznaju svoj maternji jezik uopšte, pa i u domenu sistema rodbinskih odnosa pojedinačno; učenici oba pola podjednako znaju termine koji se odnose na bliže srodničke odnose (kao što su: *majka-dej*, *otac-dad*, *tetka-bibi*, *stric-kak*); dalje srodničke odnose oba pola manje poznaju i manje ih upotrebljavaju u komunikaciji (kao što su: *pradede-prapapo*, *prababa-pramami*). Termine: *zet*, *svekar* i *svekrva* ne znaju jer nisu u prilici da ih koriste, a za dalje rodbinske odnose, sve više se preuzimaju reči iz srpskog jezika (na primer, *sestrić*). Konstatujem među odabranim mestima u Vojvodini različit stepen znanja romskog jezika učenika: učenici iz Deronja najbolje znaju rodbinske termine, učenici iz Čuruga, Žablja i Novog Sada slabije - u sredinama u kojima se romski jezik isključivo uči u školskoj sredini, a ne upotrebljava u svakodnevnoj komunikaciji u porodici znanje je manje. Učitelji romskog jezika znaju sve termine, osim termina: *očuh* i *maćeha*, umesto toga koriste *majka* i *otac* ili *očuvo*.

---

¹ Zahvaljujem učenicima i učenicama, nastavnicima romskog jezika na učešću u ovom pilot istraživanju.

Rezultati ovog pilot istraživanja mogu korisno poslužiti za pripremu nastave romskog jezika sa učenicima različitog uzrasta u osnovnoj školi, ako se rasporede u planu i programu tokom osmogodišnjeg školovanja.

Ključne reči: termini za rodbinske odnose, romski jezik, pol, Vojvodina

PUČLJARINO

Ande Pedagoško zavodo Vojvodinako ćerelpe o projekto *Andar e riznica multićhibake ande Vojvodina – Sistemo pale njamoske pućipa ande minoritenge ćhiba Vojvodinake*. Rudisaras tumen te ramon kava pućljarno savo si bi navesko.

Sar te ramon kava pućljarno: Crden irisaripe, te ći dćzanen so ramol ande pućljarno, ramon – ći dćzananav.

Than trajimasko: _____ Polo: M(urš) DĆŽ(uvljikano)
Berš bijandimako: _____ Klaso: _____

Aćundan pale...			So si gadava alav?	Phenes khajda?			Sar phens averćhande?
1. dad	si	ći		si	ći	varekana	
2. dej	si	ći		si	ći	varekana	
3. papo	si	ći		si	ći	varekana	
4. mami	si	ći		si	ći	varekana	
5. ćhavesko ćhavo	si	ći		si	ći	varekana	
6. ćhaveski ćhej	si	ći		si	ći	varekana	
7. paposko dad	si	ći		si	ći	varekana	
8. paposki dej	si	ći		si	ći	varekana	
9. ćhavo	si	ći		si	ći	varekana	
10. ćhej	si	ći		si	ći	varekana	
11. phral	si	ći		si	ći	varekana	
12. opaš o prhal	si	ći		si	ći	varekana	
13. phen	si	ći		si	ći	varekana	
14. opaš e phej	si	ći		si	ći	varekana	
15. o sinovco	si	ći		si	ći	varekana	
16. e sinovica	si	ći		si	ći	varekana	
17. phejako ćhavo	si	ći		si	ći	varekana	
18. phejaki ćhej	si	ći		si	ći	varekana	
19. phralesko ćhavo	si	ći		si	ći	varekana	
20. phraleski ćhej	si	ći		si	ći	varekana	
21. phen kaćestar	si	ći		si	ći	varekana	
22. phral kaćestar	si	ći		si	ći	varekana	

23. kako	si	či		si	či	varekana	
24. ujako	si	či		si	či	varekana	
25. bibi	si	či		si	či	varekana	
26. njamo	si	či		si	či	varekana	
27. rrom	si	či		si	či	varekana	
28. uge dad	si	či		si	či	varekana	
29. maštiona	si	či		si	či	varekana	
30. terne	si	či		si	či	varekana	
31. sokro	si	či		si	či	varekana	
32. sokra	si	či		si	či	varekana	
33. o tasto	si	či		si	či	varekana	
34. e tašta	si	či		si	či	varekana	
35. o devero	si	či		si	či	varekana	
36. e bori	si	či		si	či	varekana	
37. džamutro	si	či		si	či	varekana	

Ramo sar tu phenes:

Najs tuće kaj ramosardan o pučljarno!

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

323.15:811'373:392.31(497.113)(082)

IZ riznice multijezičke Vojvodine : jezik-kultura-društvo : sistem rodbinskih odnosa u jezicima nacionalnih zajednica u Vojvodini. – Novi Sad : Pedagoški zavod Vojvodine ; Novi Sad : Filozofski fakultet, 2014 (Novi Sad : Verzal 021). – 142 str. ; tabele ; 23 cm

Radovi na više jezika. – Tiraž 200.

ISBN 978-86-80707-53-2

a) Nacionalne manjine – Jezici – Leksika – Rodbinski odnosi – Vojvodina – Zbornici

COBISS.SR-ID 292715015